

TIETOYHTEISKUNNASTA
LUOVAAN YHTEISTYÖHÖN

Tampereen yliopiston
YHTIS-projektin
loppuraportti 2001-2005

Tietoyhteiskunnasta luovaan yhteistyöhön

Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteilijöiden työllistyminen tietoyhteiskunnassa (YHTIS) -projektin loppuraportti 2001 – 2005

Kaisa Lammi ja Hanna Järvinen (toim.)

Sisällysluettelo

1. Johdanto: Tietoyhteiskunnasta luovaan yhteistyöhön	6
2. Taustaa: Monialaisia osaajia työmarkkinoille	10
Tietoyhteiskunnan työtehtävät ja niissä edellytettävät taidot	13
Yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuneiden työllistyminen	15
3. Projekti: Tavoitteet ja toimijat	20
Tavoitteet ja kehityslinjat	21
Kohderyhmät	22
Organisaatio ja talous	24
4. Viestintä ja yhteistyö: Verkostoissa on voimaa	26
Viestintästrategia	27
Viestinnän monet muodot	29
Tiedottaminen ja asiasisällön tuominen esille	30
Projektissa toteutetut selvitykset, raportit ja artikkelit	32
Yhteistyötä moneen suuntaan	35
Yhteistyöverkostot yliopiston sisällä... ..	35
... ja ulkopuolella	40
5. Toimintamuodot: TVT-taitoja, talous-, oikeus- ja teknologiaymmärrystä sekä työelämäorientaatiota	44
Tiedonhankinta-, viestintä- ja tietoteknisiä taitoja	46
Perusvalmiudet	47
Tietotekniikan hyödyntäminen tutkimusvalmiuksien kehittämisessä	49
Tietotekniikkaa opetukseen	50
Talous-, oikeus- ja teknologiaymmärrystä monitieteisesti	52
Työelämäorientaatiota	56
Työharjoittelu	57
Koulutukset ja tapahtumat	58
Oman osaamisen tunnistaminen ja markkinointi	60
ePortfolio-hanke	61

6. Jatkoehdotukset: Mitä tästä opimme? 66

7. Lähteet ja liitteet 74

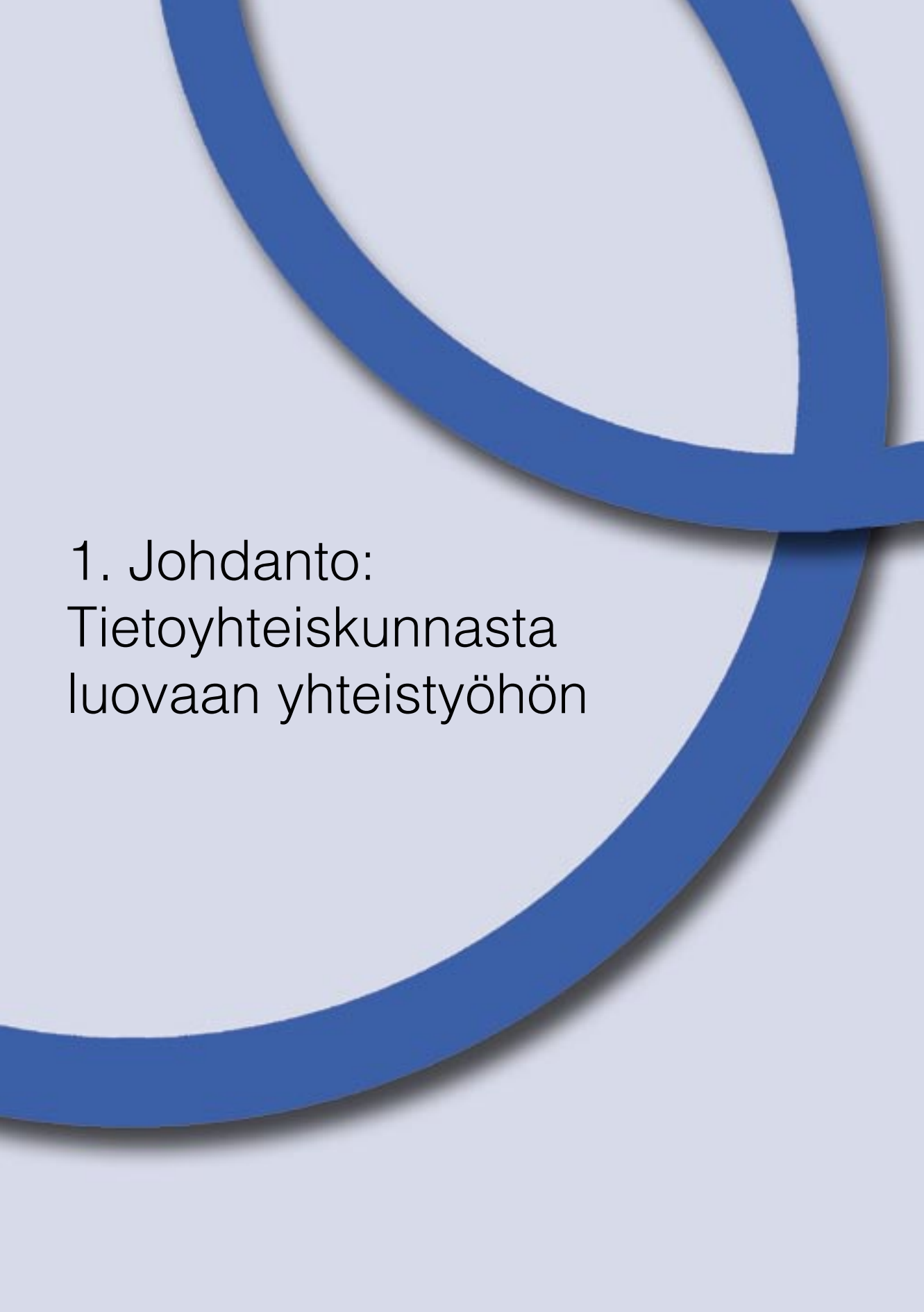
LIITE 1: Projektin johtoryhmän ja työvaliokunnan kokoonpano sekä projektin henkilökunta

LIITE 2: YHTIS-koulutukset vuosina 2001–2005

LIITE 3: YHTIS-koulutuksiin ja -tapahtumiin osallistuneiden pääaineet

LIITE 4: YHTIS-tapahtumat vuosina 2001–2005

LIITE 5: Artikkelien ja tapahtumaraporttien kirjoittajat

A large, thick blue circular graphic that is partially visible on the right side of the page, overlapping the text area.

1. Johdanto: Tietoyhteiskunnasta luovaan yhteistyöhön

2000-luvun Suomea on luonnehdittu jälkiteolliseksi tieto- tai informaatioyhteiskunnaksi, jonka ammattirakenteessa ja työnjaossa tietointensiivisellä eli korkeaa osaamista, koulutusta ja uuden tekniikan hallintaa edellyttävällä työllä ja palveluilla on keskeinen asema. Suomi on kohonnut nopeasti globaalissa kilpailussa maailman tietoyhteiskuntamaiden parhaimmista. Kehitys on ollut suurimmaksi osaksi teknologisen kehityksen ansiota ja tietoyhteiskunnasta puhuttaessa on tarkoitettu lähinnä tieto- ja viestintäteknologian läpimurtoa. Korkealla koulutuksella uskotaan olleen merkitystä kehityksen suunnalle, ja korkeakoulutuksen lisäresursseja on suunnattu erityisesti teknisten alojen koulutuksen kehittämiseen ja erilaisiin tietoteollisuusohjelmiin.

Aivan viime vuosina maamme näyttää kuitenkin jääneen jälkeen muista tietoyhteiskunnan kärkimaista erityisesti tietoteknisten ratkaisujen käytännön soveltamisessa niin yksityisen kuin julkisenkin sektorin tarpeisiin. Kansallisella tasolla kehittymisen suuntaan vaikuttaakin erityisesti se, miten tietoyhteiskunta, globaali kilpailu ja pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta yhdistetään toimivaksi kokonaisuudeksi. On havaittu, että pelkkä teknologinen kehitys ei enää yksin riitä, vaan myös sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat on huomioitava.

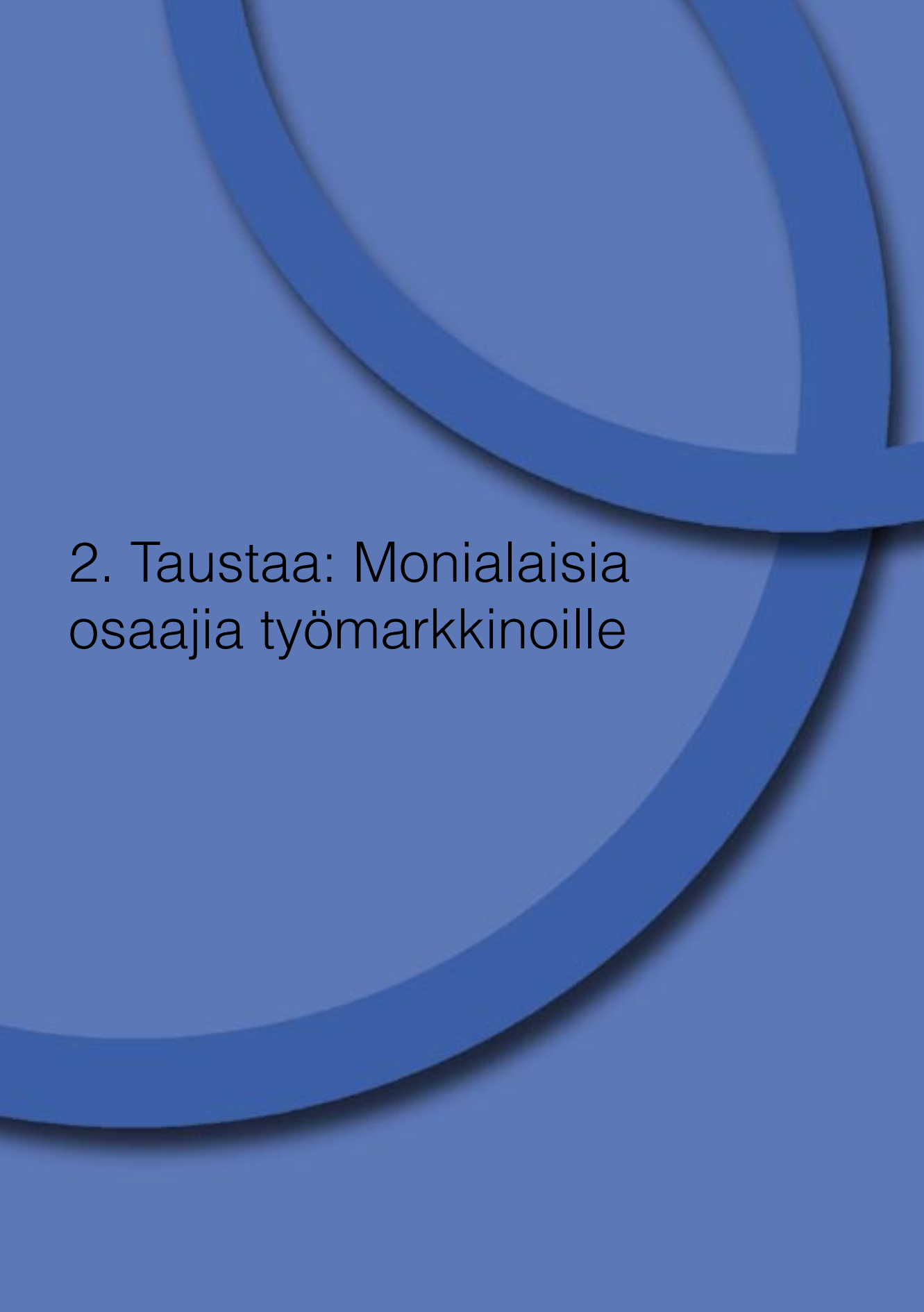
Ratkaisuja etsitään innovaatioiden ja luovan toiminnan lisäämisestä. Richard Floridan (2004) mukaan luovuus on laaja sosiaalinen prosessi, joka vaatii syntyäkseen ryhmätyötä, inhimillistä vuorovaikutusta ja verkostoja. Tulevaisuuden visioissa suomalaisilla työpaikoilla käytetään parasta saatavilla olevaa tietotekniikkaa, ja työntekijöiden luovat ja innovatiiviset voimavarat ovat aktiivisessa käytössä. Menestystä määrittää kyky uusiutua ja innovoida. Kaikinpuolinen yhteistyö lisääntyy eri toimijoiden – julkisen, yksityisen, yritysten, tutkimuslaitosten, oppilaitosten sekä työpaikoilla teknologian ja sosiaalisten verkostojen – välillä.

Visioissa teknologiaa pidetäänkin yhtenä suomalaisen tulevaisuuden menestyksen mahdollistajana eikä enää ainoastaan sen saavuttamisen edellytyksenä. Tieto- ja viestintäteknologian soveltaminen on tulevaisuudessa yhä tärkeämmässä roolissa ja teknologia tuo monia mahdollisuuksia koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntävien menetelmien kehittämistä opetuksessa tuleekin visioiden mukaan jatkaa, ja perusosaamisen lisäksi on kehitettävä sovelluksia monialaista ja luovaa yhteistyötä hyödyntäen.

Tampereen yliopistossa vuosina 2001–2005 opetusministeriön rahoituksella toteutettu yhteiskuntatieteilijöiden työllistyminen tietoyhteiskunnassa, YHTIS-projekti ajoittui näin tietoyhteiskuntakehityksen ja muunkin yhteiskunnassa tapahtuneen kehityksen näkökulmasta mielenkiintoiseen ajankohtaan. Tässä raportissa kuvataan projektin toimintaa ja pyrkimyksiä yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuvien työmarkkinakilpailukyvn varmistamiseksi. Raportissa on jonkin verran itsearviointityyppistä pohdintaa, joka perustuu projektin aikana käytyihin arviointi- ja benchmarking-tilaisuuksiin, opiskelijapalautteisiin sekä opettajilta ja muilta toimijoilta saatuihin palautteisiin. Raportissa on mukana osahankkeisiin osallistuneiden opettajien ja suunnittelijoiden kirjoituksia sekä tapahtumista kertovia artikkeleita.

Projektin toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia, esimerkiksi työllistyvyyden näkökulmasta, on tässä vaiheessa ja myöhemmin hyvin vaikea tehdä, sillä työllistymiseen vaikuttavat monet muutkin seikat. Kehittämistyössä onkin tyypillistä, että projektin vaikutukset tulevat esille kauan hankkeen päättymisen jälkeen, viivästyneinä ja vaikeasti havaittavina. Kehittämishankkeissa tuloksia ovat myös esimerkiksi prosessien aikana tapahtunut vuorovaikutus, yhteistyö, vastuullisuus ja sitoutuneisuus.

2. Taustaa: Monialaisia osaajia työmarkkinoille

Tampereen yliopistossa oli käynnissä vuosina 2001–2005 opetusministeriön tuella yhteiskuntatieteilijöiden työllistymistä tietoyhteiskunnassa kehittävä projekti (YHTIS). Projektilla oli nimensä ”Yhteiskuntatieteilijöiden työllistyminen tietoyhteiskunnassa” mukaisesti taustalla kytkennät laajempiin yhteyksiin: yliopistoista valmistuneiden työllistymiseen ja tietoyhteiskunnan kehittymisen sille asettamiin haasteisiin, erityisesti yhteiskuntatieteellistä koulutusalaalta valmistuville.

Korkeakoulutettujen siirtyminen koulutuksesta työelämään on 2000-luvulla muuttunut aiemmasta. Korkeakoulujen ns. massoittuminen ja ammattikorkeakoulujärjestelmän perustaminen ovat johtaneet siihen, että työmarkkinoille tulee yhä enemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Suoritetut tutkinnot ovat monentasoisia ja monialaisia. Kilpailu työmarkkinoilla on kiristynyt, eikä akateeminen tutkinto välttämättä takaa hyvää työpaikkaa. Yliopistojen siirtyminen kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen tulee hämmentämään tilannetta entisestään.

Työmarkkinoiden muuttuessa ja moninaistuessa myös kelpoisuusvaatimukset ovat väljentyneet. Joustavuus eri alojen välillä ja monialaosajien kysyntä on lisääntynyt. Samalla työmarkkinat kuitenkin tarvitsevat myös eri alojen erityisosaajia. Korkeakoulutettujen työmarkkinoita on jaoteltu sen perusteella, millaista koulutusta työtehtävien hoitaminen vaatii tasoltaan ja sisällöltään. Esimerkiksi Haapakorpi (1994) jakaa akateemiset työmarkkinat professiotyömarkkinoihin, yleisiin työmarkkinoihin ja koulutusta vastaamattomiin työmarkkinoihin. Monissa tutkimuksissa on todettu, että varsinkin yhteiskuntatieteellisillä ja humanistisilla aloilla on ollut työllistymisongelmia, jos tutkinto ei ole valmistanut miinkään tiettyyn profession. Näiden ns. generalistien on kilpailtava samoista töistä esimerkiksi kaupalliselta alalta valmistuneiden kanssa. Kilpailu on kovaa varsinkin yksityisellä sektorilla, jossa ei ole totuttu palkkaamaan generalistisen koulutuksen saaneita. (Rouhelo 2001, 74.)

Tutkintojen työelämärelevantanssilla tarkoitetaan sitä, miten hyvin tutkintojen antamat tieto- ja taitosisällöt kannattelevat valmistuneita kilpailtaessa kiristyneiden työmarkkinoiden työpaikoista. Työllistymistä seurataan pääosin määrällisten indikaattorien avulla. Koulutuksen ennakkoinnin pohjaksi tarvitaan kuitenkin tietoa myös työllistymisen laadusta ja koulutuksen osuvuudesta työelämän tarpeisiin. Korkeakoulututkinnon suorittaminen on kallis investointi sekä yksilölle että yhteiskunnalle ja siksi tulisi varmistaa, että tutkinnot tulevat riittävän tehokkaaseen käyttöön. Työelämään sijoittumisen laadun ja tarkoituksenmukaisuuden varmistamiseksi on alettu kehittää mekanismeja, joiden avulla työllistymisen polkuja voidaan seurata ja tunnistaa työllistymiseen liittyviä ongelmakohtia. Laadullisen työllistymisen yhtenä ulottuvuutena voidaan pitää työllistymisen vakautta, esimerkiksi työttömyysjaksojen yleisyyttä ja kestoja, määräaikaisten työsuhteiden yleisyyttä ja kestoja sekä työpaikan vaihdosten lukumäärää. Vakauden ohella työllistymisen laadussa on kyse myös siitä, kuinka hyvin työ vastaa koulutusta eli kuinka tarkoituksenmukaista työllistyminen on. Tarkoituksenmukaisuutta voidaan tulkita monella tavoin ja erityisesti generalistisilla aloilla koulutuksen ja työn sisällöllisen vastaavuuden määrittely voi olla hankalaa.

Koulutuksen merkitystä työllistymisen ja työtehtävien hoidon kannalta on selvitetty myös kysymällä valmistuneilta heidän subjektiivisia käsityksiään siitä, missä määrin erilaiset opiskeluun ja tutkintoon liittyvät asiat ovat vaikuttaneet työpaikan saamiseen tai mitä yliopistossa oppimaansa vastaaja voi eniten hyödyntää työssään. Käänteisesti asiaa on voitu lähestyä kysymällä valmistuneilta, mitkä tekijät ovat heidän mielestään koulutuksen heikkouksia työllistymisen kannalta. (Korhonen 2004; Tynjälä, Slotte, Nieminen, Lonka & Olkinuora 2004.)

Yliopistotutkintojen suunnittelu perustuu tiettyyn visioon ja osaamisvaatimusten ennakointiin. Jotta voitaisiin vastata koulutukselle asetettujen ulkoisten ja sisäisten tarpeiden luomiin odotuksiin – millaisia tietoja ja taitoja valmistuneilla tulisi olla ja mitkä niistä ovat kaikkein keskeisimpiä – tarvitaan kompetenssianalyyseja. Suomalaisten yliopistojen toimintakulttuurissa koulutuksen tuottaman asiantuntemuksen rakenteita ei ole totuttu määrittämään käyttäen hyväksi yliopiston ulkopuolisia asiantuntijoita, mitä perusteellinen kompetenssianalyysi kuitenkin edellyttäisi. Amerikkalaisessa, brittiläisessä ja australialaisessa kulttuurissa ulkopuolisen asiantuntemuksen käyttäminen on yleisempää kuin meillä. (Karjalainen 2003, 60–64; Ruohotie 2005, 31–50.)

12 OECD:ssä on määritelty tulevaisuuteen suuntautuvat melko filosofiset, kaikkea koulutus-suunnittelua velvoittavat avainkompetenssit¹. Niitä ovat

- kyky autonomiseen ja reflektiiviseen toimintaan
- kyky käyttää työkaluja interaktiivisesti
- kyky toimia heterogeenisissä ryhmissä. (Mt.)

Työelämän nopean muutoksen aikana staattinen osaaminen ei enää riitä, vaan tarvitaan jatkuvaa oman osaamisen kehittämistä sekä siirrettäviä tietoja ja taitoja. Voidaan puhua myös yleisistä työelämävalmiuksista tai uranvaihtokvalifikaatioista, joita ilman työllistyminen ja työllistettävyys nykyaikaisilla työmarkkinoilla on vaikeaa. Ammattialasta riippumatta korostuvat sosiaaliset taidot, kommunikaatiovalmiudet, kielitaito, tietotekniset taidot, oppimiskyky, joustavuus ja kyky sopeutua muutoksiin (Manninen & Luukannel 2002, 18–20; Rouhelo 2001, 8–20).

---

¹ Kompetenssi- ja kvalifikaatio-käsitteet ovat monimerkityksellisiä ja niitä käytetään usein synonyymeina. Ne ovat laajempia kuin tietojen (*knowledge*) ja taitojen (*skills*) käsitteet. Kompetenssilla tarkoitetaan yksilön ominaisuutta, jossa voi korostua muodollinen tutkintovaatimusten ilmaisema pätevyys tai sitten yksilön todellinen, potentiaalinen pätevyys, joka ottaa huomioon yksilöllisen kapasiteetin suoriutua tehtävistä ja haasteista. Kompetenssi-käsitteen synonyymina käytetään usein kvalifikaatiota, jolla viitataan kykyyn suoriutua tietojen ja taitojen avulla muuttuvista työtehtävistä. Suomen kielessä sanoilla kyky, taito, osaaminen, valmius ja asiantuntijuus yhdessä voidaan tarkoittaa kompetenssia.

Tietoyhteiskunnan työtehtävät ja niissä edellytettävät taidot

Tietoyhteiskunnalle on ominaista, että informaatio on muodostunut tärkeimmäksi tuotannon-tekijäksi. Tarkastelijan näkökulmasta riippuen puhutaan myös postmodernista yhteiskunnasta, kommunikaatioyhteiskunnasta, palveluyhteiskunnasta, asiantuntijayhteiskunnasta ja oppimisyhteiskunnasta. (Ks. lisää esim. Blom, Melin & Pyöriä 2001; Kolehmainen 2004; Martikkala & Inkinen 2005.)

Tietoyhteiskuntäkäsitellemme on esitetty useita sisältöjä. Tavanomaisin lienee teknologinen tulkinta, joka korostaa informaation prosessointi-, varastointi- ja välittämisteknologioiden merkitystä ja laaja-alaista soveltamista. Taloudellisessa tulkinnassa informaation nähdään määrittävän tuotantoa: talous kehittyy kohti tietointensiivistä osaamistaloutta, jolloin informaatiotaloudella on vahva osuus kansantaloudessa. Kulttuurisen tulkinnan mukaan informaation suuri määrä ja uudet teknologiat ovat mahdollistaneet erilaisten informaatiotodellisuuksien ja alakulttuurien syntymisen. (Viteli 2001.)

Tietoyhteiskunnalla tarkoitetaan siis muutakin kuin tietotekniikan asemaa erilaisissa työtehtävissä. Yhä useammat ihmiset työskentelevät tietointensiivisissä ammateissa, joissa työn vaatimukset liittyvät tiedon käsittelyyn, omaksumiseen ja luomiseen. Tietointensiivisen työn synonyymina käytetään myös tietotyön käsitettä, jolla tarkoitetaan tietotekniikan soveltamiseen painottuneita suunnittelu- ja asiantuntijatehtäviä. Ne edellyttävät yleensä myös luovuutta ja innovatiivisuutta. Luovuuden ja innovatiivisuuden yhteydessä on käytetty myös symbolianalyttisen työn käsitettä. Se poikkeaa perinteisestä tavaroiden ja palveluiden tuottamisesta siinä, että työn keskeisenä sisältönä on ongelmien ratkaiseminen tietoa, informaatiota ja erilaisia symboleja manipuloimalla. Tietotyötä (tai symbolianalyttistä työtä) tekevien määrä on voimakkaasti kasvanut 1980-luvulta lähtien ja suuri osa tietotyöläisistä toimii esimerkiksi erilaisissa julkisen sektorin asiantuntijatehtävissä, jollaisiin monet yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuvat sijoittuvat (Blom, Melin & Pyöriä 2001, 26–40).

Useissa tietoyhteiskunnan kehittämistä koskevissa strategioissa ja erilaisissa ennakoitukimuksissa korostetaan, että tulevaisuuden työtehtävissä tarvitaan laaja-alaista koulutusta ja osaamista, jota voi soveltaa useissa tilanteissa. Organisaatioiden työskentelytapojen muutokset edellyttävät henkilöstöltä myös liiketoiminnallista osaamista, tuotantoprosessien ja projektien hallintaa sekä yhteistyö- ja tiimityötaitoja. Omaa vastuuta osaamistason ylläpidosta painotetaan, ja samalla organisaatiot panostavat vahvasti työssä oppimiseen. Vaikka yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuvien vahvuutena voidaan pitää tutkinnon laaja-alaisuutta, tulisi tutkintoihin sisältyä myös kaupallisen ja teknillisen alan perusteita, jotta ne olisivat riittävän monipuolisia nykyisille ja tuleville työmarkkinoille. Tekniikan ja kaupallisen alan opiskelijoiden tulisi puolestaan hankkia humanistista ja yhteiskuntatieteellistä osaamista. (Sisältötuotanto – työryhmän väliraportti 3 2001, 37; Rouhelo 2001, 16.)

Tietoyhteiskunnan työvoima muodostuu siis pitkälle erikoistuneista spesialisteista, jotka ovat kuitenkin generalisteja siinä mielessä, että he ovat oppineet kyvyn erikoistua lisää ja uusiin suuntiin kehittäen samalla henkilökohtaisia uranvaihtokvalifikaatioitaan. Näin ollen joustavasti työtehtävistä ja työpaikoista toisiin siirrettävät yleiset tiedot ja taidot ovat keskeinen työelämän piirre tietoyhteiskunnassa. (Rouhelo 2001, 19.)

Kun asiantuntijoilta kysyttiin, mitkä osaamisen alueet kasvattavat eniten merkitystään vuosiin 2005–2010 mennessä, nousivat keskeisimmiksi sopeutumiskyky muutoksiin, kommunikointikyky, tiimityöskentelyvalmiudet, tiedon soveltamiskyky, epävarmuudessa toimimiskyky sekä tiedon arviointikyky ja kriittisyys. Lisäksi tiedonhankintataitojen, oppimiskyvyn, uuden teknologian käyttökyvyn ja ihmissuhdetaitojen merkityksen todettiin kasvavan voimakkaasti. Samoin tulevaisuuteen suuntautuminen, kokonaisuuksien hallintakyky sekä usean kielen hallinta ja yrittäjäystaidot olivat asiantuntijoiden mielestä merkittäviä osaamisen alueita. Työssä tarvittavia tietoja ja taitoja hankitaan koulutuksen ja työn tekemisen kautta. Asiantuntijat pitivät työssä oppimista, esimerkiksi yliopistokoulutukseen kuuluvaa työharjoittelua, tärkeimpänä keinona oppia työssä tarvittavia taitoja. (Rouhelo 2001, 53–60; Sisältötuotanto – työryhmän väliraportti 3 2001, 37–39.) Myös yliopistosta valmistuneet pitivät omakohtaista kokemusta työelämästä tärkeänä työllistymiselle. Työkokemusta pidettiin merkittävänä asiana työpaikan saamiselle kysyttäessä asiaa valmistuneilta vuoden kuluttua ja viiden vuoden kuluttua valmistumisesta. Valmistuneiden mielestä yliopistossa annettava opetus on usein liian teoreettista eikä se itsessään anna tarpeeksi valmiuksia työelämään. (Korhonen 2004; Tampereen yliopiston ura- ja rekrytointipalveluiden sijoittumis-seurannat 1994-2003.)

Yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuneiden työllistyminen

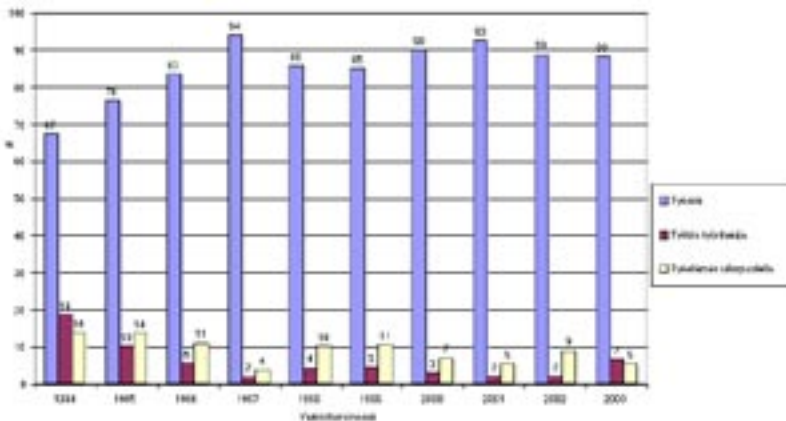
Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusosalalla on suoritettu vuosittain noin 450–500 tutkintoa viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2004 suoritettiin 436 tutkintoa, joista alempia korkeakoulututkintoja oli 81, ylempiä korkeakoulututkintoja 339, lisensiaatin tutkintoja 17 ja tohtorin tutkintoja 21. YHTIS-projektin kohderyhmään kuuluivat yhteiskuntatieteellisen koulutusalan perustutkinto-opiskelijat eli alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat. Projektin tavoitteina olivat mm. näiden tutkintojen sujuvuuden lisääminen ja tutkintoaikojen lyhentäminen sekä valmistuneiden nykyistä nopeampi työllistyminen koulutusta vastaavaan työhön. Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusosalalla maisterin tutkinnon keskimääräinen suoritus-aika on ollut viime vuosina kuusi vuotta (Yliopistotutkinnot 2004 2005, 24).

Tutkinnon suorittaneiden sijoittumista työelämään on seurattu Tampereen yliopistossa Ura- ja rekrytointipalveluiden toimesta systemaattisesti vuodesta 1995. Sijoittumisseuranta on kattanut toteutusjakson aikana koko yliopiston, ja tarkastelua on tehty sekä koulutusaloittain, tiedekunnittain että laitoksittain. Kysely tehdään vuosittain kahdesti, keväällä ja syksyllä, edellisenä vuonna valmistuneille. Tällä ratkaisulla pystytään osuvasti seuraamaan valmistuneen työuraa ensimmäisten kuukausien aikana ja saamaan relevanttia tietoa mm. ensimmäisestä valmistumisen jälkeisestä työpaikasta.

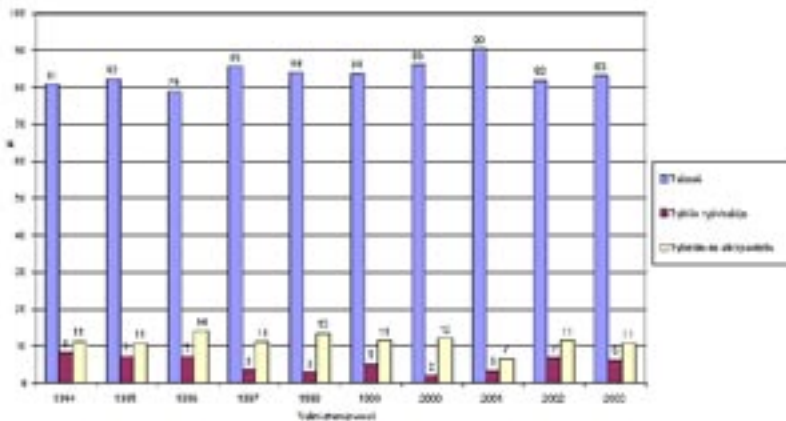
YHTIS-projektissa koottiin Ura- ja rekrytointipalveluiden seuranta-aineistosta erikseen näkyväksi tiedot yhteiskuntatieteellisen alan työllistymisestä. Projektissa vuonna 2003 kootun raportin ”Yhteiskuntatieteilijät tilastoissa: Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta vuosina 1994–2000 valmistuneiden työelämään sijoittuminen” tarkoituksena on kuvailla työllistymistilannetta ja siinä tarkasteluvälillä tapahtuneita muutoksia tiedekunnittain, ainelaitoksittain ja sukupuolen mukaan (Lammi 2003). Aineiston tarkastelu sukupuolen mukaan osoittautui hedelmälliseksi, ja jaottelu on nykyään mukana myös Ura- ja rekrytointipalveluiden seuranta-aineistoissa.

Useimmat yhteiskuntatieteellisen koulutusalan tutkinnot eivät johda tarkoin määriteltäviin työtehtäviin, vaan ne antavat valmiuksia hyvin erilaisiin työtehtäviin. Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisen koulutusalan oppiainerakenne on monipuolinen, ja opetus käsittää yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan oppiaineet (lukuun ottamatta psykologiaa), informaatiotieteiden tiedekunnasta informaatiotutkimuksen sekä kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunnasta hallintotieteet (ks. taulukko 3). Koulutusosalta valmistuvat ovat työllistyneet monipuolisesti julkiselle ja yksityiselle sektorille erilaisiin johto-, asiantuntija-, koulutus-, tiedotus- ja tietotyötehtäviin.

Koulutusosalta valmistuneiden työttömyys kääntyi 1990-luvun puolivälin noin 10 prosentin lamavuosien jälkeen laskuun ja on ollut melko vähäistä 2000-luvulla. Vuosi valmistumisensa jälkeen vakituisessa tai määräaikaisessa työssä on ollut 82–93 % ja työttömänä on ollut lamavuosien jälkeen kolmesta seitsemään prosenttia valmistuneista. Työelämän ulkopuolella, esimerkiksi hoitovapaalla, olevien osuus on ollut vuosittain noin 5-10 %. Tarkasteltaessa tilannetta yhteiskuntatieteellisen koulutusalan sisällä eroja löytyy pääaineittain ja sukupuolten välillä. Hallintotieteistä valmistuneet ovat työllistyneet 2000-luvulla jonkin verran paremmin kuin muista yhteiskuntatieteellisen alan tutkinnoista valmistuneet². (Ks. kuviot 1 ja 2.)

KUVIO 1. Vuosina 1994–2003 hallintotieteistä valmistuneiden työllisyystilanne vuosi valmistumisen jälkeen

KUVIO 2. Vuosina 1994–2003 yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta ja informaatiotutkimuksesta valmistuneiden työllisyystilanne vuosi valmistumisen jälkeen

² Tämän luvun kuvioissa ja taulukoissa yhteiskuntatieteellinen ala on jaettu kahteen ryhmään, hallintotieteisiin sekä yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan ja informaatiotutkimukseen. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta ja informaatiotutkimus on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi, koska ennen vuotta 2001 informaatiotutkimuksen oppiaine kuului yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Informaatiotutkimuksesta saatujen tietojen käsittely omana kokonaisuutenaan ei ole järkevää myöskään vastaajien vähäisyyden vuoksi.

Selitystä hallintotieteistä valmistuneiden hyvään työllistymiseen voidaan etsiä tutkintojen sisällöstä sekä myös sukupuolesta. Näyttää nimittäin siltä, että hallintotieteilijämiehet ovat työllistyneet 2000-luvulla paremmin kuin hallintotieteilijänaiset tai yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan ja informaatiotutkimuksen miehet sekä naiset (ks. taulukot 1 ja 2). Sukupuolittaisissa tarkasteluissa kannattaa kuitenkin muistaa, että yhteiskuntatieteellinen koulutusala on naisvaltainen, jolloin valmistuneista naisia on huomattavasti enemmän kuin miehiä. Tämä vaikuttaa luonnollisesti myös vastaajamääriin.

Hallintotieteistä valmistuneiden muita parempaan työllistymiseen saattaa myös vaikuttaa se, että hallintotieteiden tutkinnot ovat usein sisällöltään professionaalimpia kuin muut yhteiskuntatieteellisen alan tutkinnot. Professionaalilla tutkinnolla työllistyminen on yleisesti ottaen helpompaa kuin generalistisella tutkinnolla. Hyvin generalistisessa tutkinnossa sekä valmistuneilla että työnantajilla voi olla vaikeuksia tunnistaa tutkintoon sisältyvää osaamista. (Ks. esim. Larjovuori 2002; Rouhelo 2001.)

	2000		2001		2002		2003	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Vakituisessa työssä	43 %	36 %	45 %	43 %	39 %	32 %	35 %	33 %
Määräaikaisessa työssä	37 %	52 %	48 %	47 %	44 %	49 %	47 %	50 %
Työtön työnhakija	0 %	3 %	3 %	3 %	11 %	6 %	9 %	6 %
Työelämän ulkopuolella	20 %	10 %	3 %	7 %	6 %	12 %	9 %	11 %
Yht.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N	30	121	31	122	18	130	34	126

TAULUKKO 1. Vuosina 2000–2003 hallintotieteilijämiesten ja -naisten työllisyystilanne vuosi valmistumisen jälkeen

	2000		2001		2002		2003	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Vakituisessa työssä	82 %	55 %	56 %	42 %	65 %	39 %	56 %	43 %
Määräaikaisessa työssä	8 %	35 %	44 %	47 %	30 %	47 %	39 %	40 %
Työtön työnhakija	6 %	0 %	0 %	3 %	3 %	2 %	5 %	8 %
Työelämän ulkopuolella	4 %	10 %	0 %	8 %	3 %	13 %	0 %	9 %
Yht.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N	49	51	32	62	37	62	39	53

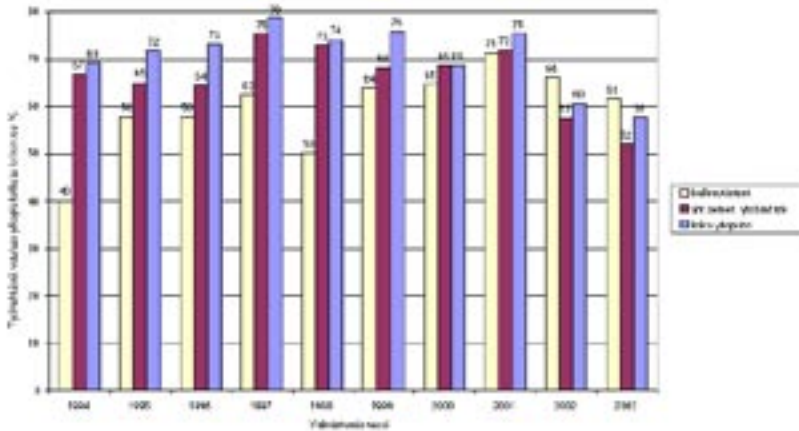
TAULUKKO 2. Vuosina 2000–2003 yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta ja informaatiotutkimuksesta valmistuneiden miesten ja naisten työllisyystilanne vuosi valmistumisen jälkeen

Vaikka yhteiskuntatieteelliseltä alalta valmistuneiden varsinainen työttömyys on suhteellinen vähäistä, saattaa tilanne muuttua lähitulevaisuudessa. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan ja informaatiotutkimuksen osalta vuosien 2002 ja 2003 työttömyysprosentit (7 ja 6) sekä myös hallintotieteiden vuoden 2003 työttömyysprosentti (7) olivat edellisiä vuosia selvästi korkeammat ja myös korkeammat kuin keskimäärin Tampereen yliopistossa, jossa työttömyysprosentti vuosi valmistumisen jälkeen oli molempina vuosina selvästi alle viisi. (Ks. kuviot 1 ja 2.)

Opetusministeriön KOTA-tietokannasta laatimat taulukot kertovat, että yhteiskuntatieteellisen koulutusalan työttömyys on ollut nousussa koko maassa. Vuonna 2000 työttömänä vuosi valmistumisensa jälkeen oli 4,7 %, seuraavana vuonna 5,1 % ja vuonna 2002 6,1 % valmistuneista. Sama trendi näkyy kaikkien ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden joukossa. Työttömyys on vuosina 2000–2002 noussut 3,3 prosentista 4,8 prosenttiin. (Yliopistotilastot 2004 2005, 28–29.)

Akateemisten työmarkkinoiden täyttymisestä kertovat myös työministeriön vuoden 2005 työllisyyskatsaukset tammi-heinäkuulta. Niistä selviää, että korkeimmin koulutettujen työttömyys ei ole laskenut edelliseen vuoteen verrattuna, vaikka työttömyys kokonaisuudessaan onkin laskussa. Eniten työllisyys on parantunut luokittelemattomassa työssä, teollisessa työssä sekä palvelutyössä. (Työllisyyskatsaukset tammi-heinäkuu 2005.) Vuonna 2004 valmistuneista työllistyivät vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen parhaiten lääketieteelliseltä (ml. eläinlääketiede) ja tekniseltä alalta sekä farmasiasta ja liikuntatieteistä valmistuneet. Heikoimmin olivat samana vuonna valmistuneista työllistyneet taidealoilta (kuvataide, teatteri ja tanssi sekä taideteollinen korkeakoulu) tutkinnon suorittaneet. Yhteiskuntatieteellinen koulutusala sijoittuu tilaston keskivaiheille 6,1 prosentin työttömyysluvulla. (Yliopistotilastot 2004 2005, 28–29.)

Myös korkeakouluista valmistuneiden laadullisessa työllistymisessä on parantamisen varaa. Esimerkiksi koulutusta ja omia tavoitteita vastaaviin tehtäviin työllistyminen on osalle valmistuneista hankalaa. 1990-luvun lama koetteli varsinkin julkista sektoria, mikä hankaloitti erityisesti hallintotieteistä valmistuneiden työllistymistä oman alan töihin. Esimerkiksi Tampereen yliopistosta vuonna 1994 valmistuneilla hallintotieteilijöillä työ vastasi yliopistollista tutkintoa vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen vain 40 prosentilla Ura- ja rekrytointipalveluiden kyselyyn vastanneista. Hallintotieteilijöiden tilanne on sittemmin parantunut, ja 2000-luvulla työ on vastannut suoritettua tutkintoa reilusti päälle 60 prosentilla vastanneista. Yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta ja informaatiotutkimuksesta valmistuneiden työpaikkojen laatua lama ei koetellut aivan samalla tavoin. 1990-luvun lopulla suoritettua tutkinnon ja saadun työpaikan vastaavuus oli Tampereen yliopistosta valmistuneilla jatkuvasti lähes 70 % ja ajoittain selvästi ylikin. Vuosina 2002 ja 2003 tutkinnon ja työn vastaavuus on kuitenkin yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta ja informaatiotutkimuksesta valmistuneilla laskenut alle 60 prosenttiin. (Ks. kuvio 3.)

tutkimtoa vuosi valmistumisen jälkeen

a informaatiotutk-
oltaan yliopistollista

Laadullisen työllistymisen näkökulmasta merkityksellistä on työllistymisen tarkoituksenmukaisuuden ohella myös työllistymisen vakaus, jolloin voidaan tarkastella mm. työttömyysjaksojen yleisyyttä ja pituutta sekä työnantajien ja työsuhteiden lukumäärää. Kun työllistymisestä kysyttiin Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseltä koulutuslta valmistuneilta viisi vuotta valmistumisen jälkeen, oli heistä jossain vaiheessa ollut työttömänä noin 40 %. Useimmat heistä olivat kuitenkin olleet työttöminä vain kerran ja korkeintaan kuusi kuukautta. Lisäksi kaksi kolmesta oli ollut enintään kahden eri työnantajan palveluksessa. Töiden määräaikaaisuudesta kertoo kuitenkin se, että 40 % kyselyyn vastanneista oli ollut vähintään viidessä eri työ- tai virkasuhteessa. (Korhonen 2004, 55–57.)

3. Projekti: Tavoitteet ja toimijat

Tavoitteet ja kehityslinjat

Kehityshankkeen tavoitteena oli saada sisällytettyä yhteiskuntatieteellisen koulutusalan tutkintoihin sellaista osaamista ja työelämätaitoja, joita tietoyhteiskunnan työtehtävissä tarvitaan sekä tuoda nämä valmiudet työelämän suhteen näkyviksi. Lisäksi hankkeen avulla pyrittiin nopeuttamaan tutkintojen suorittamista ja varmistamaan työhön sijoittumisen hyvä laatu.

Projektin päätavoitteena oli

- vaikuttaa jäntevien ja työmarkkinaodotuksia vastaavien monitieteisten tutkintokokonaisuuksien syntymiseen
- luoda edellytyksiä opiskelun sujuvuudelle, opintojen tavoitteellisuuden toteutumiselle ja opiskeluaikojen tiivistymiselle
- edistää koulutusosalta valmistuvien työllistymistä ja työmarkkinavetovoimaisuutta varmistamalla riittävän työelämäorientaation ja työelämäyhteyksien mukanaolo tutkintojen opetussuunnitelmissa.

Tiivistetysti voidaan sanoa, että projektin tavoitteena oli saada sisällytetyksi yhteiskuntatieteellisen alan tutkintoihin sellaisia elementtejä, joiden avulla varmistetaan laadukkaat tutkinnot ja alalta valmistuvien kilpailukyky tietoyhteiskunnan muuttuvilla työmarkkinoilla. Projektin tavoitteet asetettiin väljästi, jotta niitä voitiin täsmentää ja suunnata tarvittaessa uudelleen.

Projekti toteutettiin kolmella kehityslinjalla:

1. Yhteiskuntatieteilijän perusosaamisen varmistaminen tietoyhteiskunnassa
2. Talous-, oikeus- ja teknologiaymmärrys yhteiskuntatieteilijän vahvuutena
3. Työelämäorientaation varmistaminen osaksi tutkintoja ja työnantajayhteydet

Kehityslinjojen sisällä oli erilaisia toteuttamistapoja. Projektin avulla koordinoitiin ja yhdistettiin saman teeman ympärillä olevaa yhteiskuntatieteellisen ja muun alan opetusta poikkitieteellisesti uudella tavalla. Projekti toteutti osan toiminnoista yhteistyössä yliopiston omien toimijoiden ja osan yliopiston ulkoisten kumppaneiden kanssa. Projektin toiminnan tueksi tehtiin myös erillisiä selvityksiä.

Kohderyhmät

Projektin kohderyhmänä oli Tampereen yliopiston koko yhteiskuntatieteellinen koulutusala, johon kuuluu hallintotieteiden ja yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoon johtava koulutus 18 eri pääaineessa. Koulutusosalalla opiskelee noin 4 500 opiskelijaa. Hallinnollisesti koulutus on jakaantunut kolmen eri tiedekunnan vastuulle. (Ks. taulukko 3.)

Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellinen koulutusala on naisvaltainen. Vuoden 2005 opiskelijavalinnan tuloksena yliopistoon kirjoittautui enemmän miehiä kuin naisia koulutusalan oppiaineista vain finanssialueella ja julkisyhteisöjen laskentatoimessa sekä kansantaloustieteessä. Yhteensä vuonna 2005 koulutusalan oppiaineisiin hyväksytyistä ja yliopistoon kirjoittautuneista naisia oli 71 %. Koko yliopiston tasolla naisten osuus miehiin verrattuna oli hyvin samanlainen, naisia Tampereen yliopistoon vuonna 2005 hyväksytyistä ja sisälle kirjoittautuneista oli 68 %. Kohderyhmän oppiaineiden, vuoden 2005 opiskelijavalinnan mukainen sukupuolijakauma on eritelty taulukossa 3.

22

Hankkeen kohteena olivat opiskelijoiden lisäksi yhteiskuntatieteellisen alan oppiaineet, opettajat ja ainelaitokset sekä työnantajatahot. Hankkeen kattavuus oli varsin laaja ja monitahoinen. Projektin kohderyhmän oppiaineet vaihtelevat professionaalista aineista, kuten sosiaalityö ja vero-oikeus, generalistisiin oppiaineisiin, kuten sosiologia. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisen koulutusalan oppiainerakenne onkin maamme monipuolisin. Tampereen yliopiston vastuulla on iso osa maamme yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opetuksesta. Esimerkiksi vuonna 2004 koko maan yhteiskuntatieteellisen alan perustutkinto-opiskelijoista 31% opiskeli Tampereen yliopistossa (KOTA-tietokanta; Tampereen yliopiston opiskelijatilastot 2004).

Hanke kohdistui opintojen eri vaiheissa oleviin yhteiskuntatieteellisen koulutusalan tutkinto-opiskelijoihin seuraavasti:

- Opintojensa loppuvaiheessa oleville suunnattiin täydennyskoulutustyyppisiä työelämätaidokursseja.
- Opintojensa eri vaiheissa oleville opiskelijoille suunniteltiin ja toteutettiin erillisiä opintojaksoja ja -kokonaisuuksia ns. pilottihankkeina.
- Työelämäyhteyksiä ja työelämävalmiuksia kehitettiin sekä opintojen keski- että loppuvaiheessa oleville.
- Saatujen kokemusten pohjalta uusiin opetussuunnitelmiin pyrittiin sisällyttämään uudenlaisia opetussisältöjä, jolloin saaduista kokemuksista hyötyvät pääosin uudet opiskelijat.

TAULUKKO 3. YHTIS-projektin kohderyhmän opiskelijamäärät pääaineittain syksyllä 2004 ja sukupuolen mukaan. Sukupuolta koskevat lukumäärät ovat vuoden 2005 opiskelijavalinnasta (yliopistoon hyväksytyt ja kirjoittautuneet).

	Opiskelijoita v. 2004	Opiskelijavalinta 2005			
		Miehiä		Naisia	
		(lkm)	%	(lkm)	%
YHTEISKUNTATIEEELLINEN TDK					
Politiikan tutkimuksen laitos					
Kansainvälinen politiikka	269	(5)	28	(13)	72
Valtio-oppi	221	(4)	21	(15)	79
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos					
Sosiaalipolitiikka	215	(2)	11	(16)	89
Sosiaalityö	405	(1)	3	(30)	97
Sosiaalityö, sos. pedagogiikan linja (ei enää pääaineopetusta)	39				
Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos					
Sosiaalipsykologia	157	(0)	0	(13)	100
Sosiologia	248	(6)	38	(10)	63
Porin yksikkö (vuodesta 2004 lähtien)					
Sosiaalipolitiikka	11	(0)	0	(6)	100
Sosiaalityö	21	(0)	0	(7)	100
Sosiologia	9	(2)	33	(4)	67
Tiedotusopin laitos					
Tiedotusoppi	521	(9)	32	(19)	68
Naistutkimuksen laitos (ei pääaine opetusta)					
KAUPPA- JA HALLINTOTIETEIDEN TDK					
Johtamistieteiden laitos					
Hallintotiede	223	(5)	26	(14)	74
Oikeustieteiden laitos					
Julkisoikeus	252	(7)	37	(12)	63
Kunnallisoikeus*	81				
Vero-oikeus**	155	(4)	33	(8)	67
Taloustieteiden laitos					
Finanssihallinto ja julkisyhteisöjen laskentatoimi	166	(12)	67	(6)	33
Kansantaloustiede**	315	(20)	61	(13)	39
Kunnallistalous*	70				
Yhdyskuntatieteiden laitos					
Aluetiede	150	(6)	35	(11)	65
Kunnallispolitiikka*	216				
Ympäristöpolitiikka	95	(2)	20	(8)	80
Kunnallisan koulutusohjelma (sis. yhdellä tähdellä merkityt oppiaineet)		(14)	39	(22)	61
INFORMAATIOTIETEIDEN TDK					
Informaatiotutkimus	412	(7)	19	(29)	81
YHTEENSÄ	4210	106	29	256	71

*Oppiainekohtaista sukupuolijakaumaa ei ole saatavilla opiskelijavalinnan yhteydessä, sillä kunnallisalalla pääaineen valinta tapahtuu ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen.

**Kansantaloustiede ja vero-oikeus voivat olla pääaineina myös kauppatieteiden maisterin tutkinnossa.

Organisaatio ja talous

Projektin organisaatio koostui johtoryhmästä, työvaliokunnasta ja projektipäälliköstä. Johtoryhmässä oli kahdeksan edustajaa kohderyhmän tiedekunnista, Ura- ja rekrytointipalveluista sekä opetusministeriöstä. Puheenjohtajana toimi yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan dekaani Matti Alestalo ja 1.8.2004 alkaen dekaani Pertti Suhonen. Varapuheenjohtajana oli kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunnan varadekaani Pentti Meklin ja 1.8.2004 alkaen professori Jukka Kultalahti. Työvaliokunnassa oli yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan ja kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunnan sekä Ura- ja rekrytointipalveluiden edustajat. Projektipäällikkö oli molempien ryhmien jäsen. Molempien ryhmien kokoonpano on esitetty liitteessä 1.

Johtoryhmä huolehti projektin sisällöllisestä johtamisesta ja linjaratkaisuista. Se teki päätökset projektin yleisistä tavoitteista ja osahankkeille suunnattavista määrärahoista sekä hyväksyi vuosittaiset ministeriölle tehtävät rahoitushakemukset ja toimintakertomukset. Työvaliokunnan tehtävänä oli tukea projektipäällikön käytännön työtä. Projektipäällikkö hoiti projektin hallinto-, henkilöstö- ja talousasiat, vastasi tiedottamisesta ja projektin toimintojen suunnittelusta ja toteuttamisen koordinoimisesta sekä toimintojen ja määrärahojen käytön raportoisesta johtoryhmälle ja opetusministeriölle.

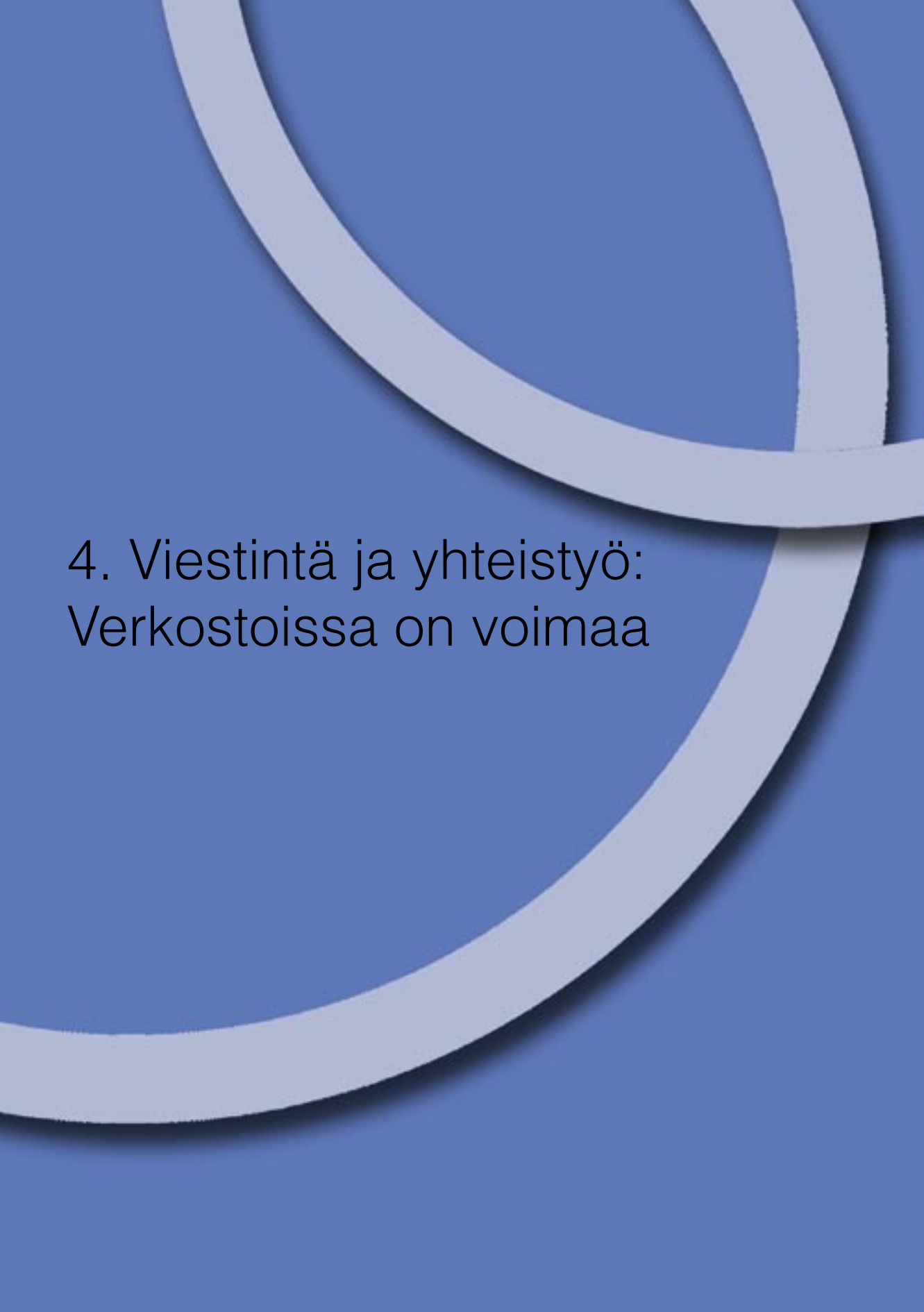
Johtoryhmä kokoontui noin neljä kertaa vuodessa, projektin alussa useammin. Useimpien asiat käsiteltiin suoraan johtoryhmässä, ja työvaliokunnan rooli jäi käytännössä vähäiseksi projektin alkuvuosia lukuun ottamatta. Työvaliokunnan kokoontumisen korvasivat projektipäällikön suorat kontaktit eri toimijoihin.

Myös opiskelijoiden ääntä kuunneltiin monesta suunnasta: Projektin työntekijöinä oli opiskelijoita, opiskelijoita kuultiin projektin taustaselvityksissä ja koulutuksista saatuja opiskelijapalautteita käytettiin hyväksi jatkosuunnittelussa. Projekti kävi myös keskusteluja ainejärjestöjen ja ylioppilaskunnan edustajien kanssa.

Projektissa ainoana kokoaikaisena vakituksena työntekijänä oli projektipäällikkö, jonka työpiste sijaitsi Ura- ja rekrytointipalveluiden yhteydessä. Tämä osoittautuikin kolmelle tiedekunnalle yhteisen projektin toiminnan kannalta erittäin hyväksi ratkaisuksi, sillä se mahdollisti Ura- ja rekrytointipalveluiden laajan asiantuntemuksen hyödyntämisen. Hankkeessa työskenteli lisäksi osa-aikainen projektisihteeri ja osa-aikaisia suunnittelijoita. Projektin henkilökunta on listattuna liitteessä 1.

Projektille ominaista oli kevyt organisaatorakenne ja verkostomainen toimintatapa. Kevyt organisaatorakenne teki mahdolliseksi resurssien suuntaamisen enemmän yksikkötason osahankkeisiin. Laitokset raportoivat puolivuositain osahankkeista projektille, joka puolestaan raportoi koko projektin toiminnasta opetusministeriölle. Laitosten raportoinnin suhteen oltiin tarkkoja, eikä projekti jakanut rahaa automaattisesti kaikkiin osahankkeisiin. Toiminnassa ja resurssien jakamisessa pyrittiin tavoittelemaan tasapuolisuutta mukana olevien laitosten ja tiedekuntien suhteen. Päätöksenteossa ei aina ollut kysymys hyvän ja huonon vaihtoehdon välillä valitsemisesta vaan pikemminkin kahden hyvän arvottamisesta. Tasapuolisuuden tavoittelu resurssien jaossa kuvaa juuri tällaista mentaliteettia, toisin sanoen osahankkeet olivat miltei poikkeuksetta kannatettavia, mutta kaikkea ei voitu tehdä kerralla. Hankkeessa mukana olleet tiedekunnat ja osahankkeita toteuttaneet laitokset ovat toimineet itsenäisesti.

Hankkeen rahoitus vuosille 2001–2004 oli yhteensä 906 661 euroa, josta laitoksilla toteutettaville osahankkeille johtoryhmä myönsi vuosittain noin puolet. Lisäksi opetusministeriö myönsi 62 000 euroa projektin rinnalla toteutettavaa uraseurantaselvitystä ja työnantajien rekrytointikäytäntöjä koskevaa selvitystä varten.

4. Viestintä ja yhteistyö: Verkostoissa on voimaa

Viestintästrategia

YHTIS-projektissa päätettiin vuonna 2002 tehdä kokonaissuunnitelma projektin viestinnästä eli viestintästrategia. Projektille haluttiin luoda yhtenäinen ilme sekä lisätä projektin tunnettuutta, mutta erityisesti haluttiin suunnitelma siitä, miten projektin asiasisällöistä voitaisiin viestiä tehokkaasti. Viestintästrategiaa varten tuotettiin kaksi taustaselvitystä. Yhteiskuntatieteellisen koulutuksen imago-kartoituksessa (Larjovuori 2002) kysyttiin työnantajien mielikuvia yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opiskelijoista. Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti -selvityksessä (Ideatoimisto Putkinen 2002) puolestaan kartoitettiin opiskelijoilta heidän ammatillisia minäkuviaan.

27

Selvitysten mukaan generalististen alojen opiskelijoiden imago on epäselvä, eikä työnantajilla ole juurikaan käsitystä koulutuksen sisällöstä ja opiskelijoiden osaamisesta lukuunottamatta joitakin selvästi ammatillisia pääaineita. Työnantajat näkivät opiskelijoiden imagon virkamiesmäiseksi ja teoreettiseksi; erityisesti teollisuuden työnantajat mielsivät generalististen alojen opiskelijat julkisissa viroissa työskenteleviksi henkilöiksi. Opiskelijoille tehdystä kyselyssä selvisi, että heidän on vaikea hahmottaa ammatillista identiteettiään erityisesti aloilla, jotka eivät johda mihinkään tiettyyn ammattiin. Useimmat YHTIS-projektin kohderyhmän tutkinnot ovat juuri tällaisia: ne eivät johda tarkoin määriteltyihin työtehtäviin, vaan antavat opiskelijoille laajan käsityksen kokonaisuuksien hallinnasta ja mahdollistavat siten sijoittumisen hyvin erityyppisiin työtehtäviin. (Ideatoimisto Putkinen 2002; Larjovuori 2002; ks. myös Rouhelo 2001.)

YHTIS-projektin viestintästrategia luotiin vastaamaan taustaselvitysten myötä ilmenneisiin haasteisiin sekä tukemaan projektin tavoitteita. Viestinnän tavoitteet ja haasteet on määritelty kohderyhmittäin taulukossa 4. Viestinnän avainsanomaksi muodostui ”Yhteiskunta- ja hallintotieteilijä on tulevaisuuden monipuolinen moniosaaja”, jolla haluttiin korostaa erityisesti yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opiskelijoiden asiantuntijuutta sekä heidän yleisiä akateemisia valmiuksiaan (generalistisuus). Yhteiskunta- ja hallintotieteilijät erottuvat muista opiskelijoista erityisesti sillä, että he hallitsevat laajoja kokonaisuuksia ja kykenevät analyttiseen ajatteluun. Lisäksi yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opiskelijoilla on erinomaiset viestintätaidot sekä oman alansa vahva substanssiosaaminen.

Kohderyhmä	Viestinnän tavoitteet	Viestinnän haasteet
Opiskelijat	Selkeyttää ja vahvistaa opiskelijoiden ammatillista identiteettiä Opiskelijat tunnistavat oman osaamisensa Opiskelijat kokevat YHTIS-projektin koulutukset ja toiminnot mielekkäiksi	Löytää yhteinen sävel kaikkien pääaineopiskelijoiden kanssa Saada opiskelijat kiinnostumaan projektin koulutuksista ja toiminnoista
Opettajat ja laitosten muu henkilökunta	Laitokset ymmärtävät työelämä-kontaktien merkityksen Laitokset tarjoavat opiskelijoille mielekästä koulutustarjontaa	Ainelaitoksien sitouttaminen projektin tavoitteisiin Henkilökunnan kiire ja ajanpuute Toimintatapojen muutos
Työnantajat	Yhteiskuntatieteellisen koulutusalan tekeminen tunnetuksi Työnantajat tuntevat ja tietävät opiskelijoiden vahvuudet Työnantajat kiinnostuvat yhteiskuntatieteilijöiden osaamisesta	Asianomaisten kontaktointi Erottuva profiili yhteiskunta- ja hallintotieteilijöille Saada kytkeytyksi rekrytointitilanteisiin tietoa alan osaamisesta

TAULUKKO 4. Viestinnän tavoitteet ja haasteet YHTIS-projektin kohderyhmille

YHTIS-projektin viestintä kohdistui pitkälti kahteen ensimmäiseen kohderyhmään. Työnantajien suuntaan toteutettiin ”Etsimme hyvää työnantajaa” -mainoskampanja, jossa hallinto- ja yhteiskuntatieteilijän osaamista markkinoitiin työnantajille suoramarkkinointina ja lehtimainoksilla. Mainos ilmestyi Kauppakamari-, Talouselämä-, Fakta- ja Tekninen Ura -lehdissä. Kampanja sai työnantajilta hyvää palautetta.

Opiskelijoiden suuntaan viestintä onnistui ainakin sen suhteen, että heitä ei ole ollut vaikea saada osallistumaan YHTIS-projektin kursseille tai tapahtumiin. Tulijoita kursseille oli yleensä enemmän kuin opiskelijoita voitiin ottaa, ja luennoilla oli runsaasti kuulijoita. Lisäksi opiskelijat antoivat kursseista pääsääntöisesti positiivista palautetta, ja he kokivat koulutukset hyödyllisiksi. Viestinnälliseksi haasteeksi muodostuikin opiskelijajoukon heterogeenisyys ja erityisesti se, miten opiskelijat saadaan rohkeasti osallistumaan oman tiedekunnan ulkopuolisille kursseille. Esimerkiksi kauppa- ja hallintotieteiden järjestämiin opintokokonaisuuksiin oli verraten vähän osallistujia yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta, vaikka juuri yhteiskuntatieteilijät olisivat kipeimmin tarvinneet tutkintoonsa esimerkiksi talousymmärrystä. Toisaalta yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan järjestämiin varsin laajoihin ja kattaviin luentosarjoihin teknologiasta ja tietoyhteiskunnasta osallistui melko vähän hallintotieteilijöitä.

Laitosten opettajien ja muun henkilökunnan kanssa viestinnän haasteena oli erityisesti opettajien kiire ja ajanpuute. Projektin toiminta-aikana yliopistossa oli meneillään uuden tutkintorakenteen käyttöönotto, joka teetti laitoksilla paljon työtä ja aikaresurssit olivat tavallistakin tiukemmalla. Projektin ajoittuminen tutkintorakennemuutoksen toimeenpääntöön kanssa samaan kohtaan ei kuitenkaan ollut ainoastaan kielteinen asia, vaan siitä koki projektille myös paljon hyötyä. Aika oli otollinen opetussuunnitelmien radikaaliinkin muokkaamiseen, ja YHTIS-projektin keskeinen asiasisältö, tutkintojen työelämäorientaatio ja työelämätaidot, tuotiin laitoksilla ja koko yliopistossa yleiseen keskusteluun. Uuteen tutkintoasetukseen kirjattu yliopiston kolmas tehtävä antoi projektin työlle legitimitettä.

Viestinnän monet muodot

Viestintästrategian yhteydessä YHTIS-projektille luotiin yhtenäinen graafinen ilme, jota pyrittiin käyttämään kaikessa YHTIS-projektia koskevassa viestinnässä, kuten mainonnassa, verkkosivuilla (www.uta.fi/projektit/yhtis), painotuotteissa ja lomakkeissa. Tavoitteena oli, että ulkopuolelle viestittävän avainsanoman ”Tulevaisuuden moniosaaja” henki käy ilmi kaikessa viestintämateriaalissa. Suuria joukkoja, kuten yliopiston opiskelijoita ja henkilökuntaa, voidaan nykyään tavoittaa melko vaivattomasti, edullisesti ja tehokkaasti sähköpostilla. Julisteiden ja muiden painotuotteiden avulla projektille saatiin persoonallista ilmettä.

Tiedottaminen ja asiasisällön tuominen esille

YHTIS-projekti pyrki tiedottamaan toiminnastaan monella eri foorumilla, jotta kaikilla kiinnostuneilla olisi mahdollisuus saada tietää, mitä projektissa tapahtuu. Projektille tehtiin omat verkkosivut, joita pidettiin hyvin ajan tasalla. Sivuille on mm. arkistoitu projektissa järjestetyt koulutukset ja tapahtumat. Myös useimmat projektissa toteutetut selvitykset ja raportit ovat luettavissa sivuilla.

Koulutuksista ja tapahtumista ilmoiteltiin yliopiston omissa lehdissä, tiede- ja kulttuurilehti Aikalaisessa, ylioppilaskunnan Aviisi-lehdessä sekä Kampusuutisissa. Lisäksi tapahtumista tiedotettiin yliopiston tiedotuksen kanavien kautta tapahtumakalenterissa ja Yliopistouutisissa. Kohderyhmän laitosten ilmoitustauluilla oli myös oma osionsa projektin tiedotteille, julisteille ja lomakkeille.

Tehokkaimmiksi tiedotuskanaviksi osoittautuivat kuitenkin erilaiset sähköpostilistat. Opettajat saivat tietoa projektin toiminnasta laitosten omilla sähköpostilistoilla ja opiskelijat tavoitettiin hyvin ainejärjestöjen ja ylioppilaskunnan sähköpostilistojen kautta. Opiskelijoilta kysyttiin mm. kurssi-ilmoittautumisien yhteydessä, mistä he olivat saaneet tiedon kurssista. Ylivoimaisesti yleisin vastaus oli kurssista riippumatta, että tieto on saatu sähköpostitse. YHTIS-projektilla oli myös oma sähköpostilista, YHTIS-lista. Listalle pystyi ilmoittautumaan projektin verkkosivujen kautta kuka tahansa projektin toiminnasta kiinnostunut. Listalla on ollut keskimäärin noin 100 henkilöä.

Viestinnän tavoitteena oli paitsi projektin toiminnasta tiedottaminen myös projektin asiasisällön ja sanoman eteenpäin vieminen. Projektista, sen tavoitteista ja pyrkimyksistä sekä sisällöistä kirjoitettiin jonkin verran lehtiartikkeleita. Projekti oli esillä yliopistolehdissä Aikalaisessa ja Aviisissa, Ura- ja rekryointipalveluiden julkaisemassa Rekrytoi-lehdessä, Tampe-

Ideoita ostopalveluna

YHTIS-projektin yhtenä tavoitteena oli kasvattaa yhteiskuntatieteilijöiden tunnettuutta työnantajien keskuudessa. Projektin ulkoisesta viestinnästä vastasi alusta loppuun asti Ideatoimisto Pekka Putkinen tmi (vuodesta 2004 Ideatoimisto Putkinen & Rossi Oy).

Yhteistyö Ideatoimiston kanssa käynnistyi toukokuussa 2002, jolloin toimisto laati selvityksen yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opiskelijoiden ammatillisesta identiteetistä. Selvitystä täydennettiin imagotutkimuksella. Imagotutkimuksen kautta saatiin tietää millainen käsitys työnantajilla on yhteiskuntatieteilijöistä, ja mitä he arvostavat tulevilta työntekijöiltään.

Selvitys ja tutkimus loivat pohjaa YHTIS-projektin viestinnän suunnittelulle. Viestintäsuunnitelmassa määriteltiin tavoitekuva sekä perusviestit kohderyhmittäin. Kohderyhmiksi täsmennettiin opiskelijat, laitosten henkilökunta sekä työnantajat.

Ideatoimisto oli mukana tuottamassa YHTIS-projektin markkinoinnissa käytettyä materiaalia, ideoimassa ja tuotteistamassa koulutuksia sekä tapahtumia. Erityinen haaste oli koulutusten markkinoinnissa. Haluttiin virkistävää näkökulmaa, mutta liiallisia irtiotoja ei ollut lupa tehdä. Pelättiin, että liiallista markkinahumua karsastettaisiin ainelaitoksilla.

Yhteistyö Ideatoimiston kanssa oli luontevaa, sillä toimiston kummatkin osakkaat Pekka Putkinen ja Jussi Rossi ovat valmistuneet Tampereen yliopistosta yhteiskuntatieteelliseltä koulutuslta YHTIS-projektin aikana, vuosina 2002 ja 2004.

reen kaupungin Oppiva Tampere -lehdessä sekä Valtiotieteilijät-lehdessä. Myös projektin järjestämistä tapahtumista kirjoitettiin juttuja, joita julkaistiin mm. projektin verkkosivulla. Tapahtuma-artikkeleiden tavoitteena oli tuoda esille erityisesti tapahtumien antia ja tarjota informaatiota niille, jotka eivät päässeet osallistumaan tapahtumaan. Tässä julkaisussa on esimerkkejä joistakin artikkeleista (luettelo artikkeleiden kirjoittajista on Liitteessä 5). YHTIS-projektin henkilökuntaa on myös haastateltu kolmesti Radio Moreenissa.

YHTIS-projekti osallistui opiskelija-ainejärjestöjen kanssa moniin tapahtumiin, kuten esimerkiksi Tamyn järjestämille Sivuainemarkkinoille. Tapahtumat olivat messutyypisiä, joissa projekti ja järjestöt esittelivät toimintaansa. Nämä tilaisuudet mahdollistivat tiedotamisen lisäksi sen, että projektin henkilökunta pääsi suoraan kontaktiin opiskelijoiden kanssa, jolloin opiskelijoilta saatiin palautetta projektin toiminnasta ja kuultiin mm. koulutustoiveita. Lisäksi tapahtumat olivat oivia tilaisuuksia kehottaa opiskelijoita pohtimaan opintojaan myös työelämää silmällä pitäen. Kohderyhmän ainejärjestöihin otettiin yhteyttä myös henkilökohtaisesti ja kaikille käytiin esittäytymässä. Ainejärjestöjen lisäksi opiskelijaopinto-ohjaajat olivat tärkeä linkki opiskelijoiden suuntaan. Projekti sai heiltä tietoa ja kokemuksia ja toisaalta projektin anti välittyi heidän kauttaan opiskelijajoukkoon.

Syksyllä 2003 projekti osallistui kahteen Tampereen yliopistossa järjestettyyn tutkintorakenneuudistusta käsittelevään seminaariin, joissa käsiteltiin tieto- ja viestintätekniikan saamista uusiin tutkintoihin sekä työharjoittelua osana akateemista tutkintoa. Harjoittelun ohjauskäytännöistä käytiin puhumassa myös Pikassos Oy:n järjestämässä tilaisuudessa vuonna 2004. Projektin osahanketta, ePortfoliota, puolestaan esiteltiin talvella 2004 valtakunnallisessa tutkinnonuudistusseminaarissa Turussa sekä keväällä 2004 Hämeenlinnassa ITK-konferenssissa, Opetusteknologiakeskuksen luentosarjalla ja ylioppilaskunnan koulutuspoliittisessa jaostossa. Syksyllä 2004 ePortfolio oli esillä YHTIS-projektin ja TT-hankkeen yhteisseminaarissa Kohti työelämää – unelmia ja tulostavoitteita.

Laitos- ja yksikkövierailut sekä keskustelut – viralliset ja epäviralliset – yliopiston henkilökunnan kanssa ovat varmasti olleet tehokkaimpia viestintäkanavia laitosten, tiedekuntien ja yliopiston tukiyksikköjen suuntaan. Eri yksiköiden kontaktointi onnistui projektissa helposti, sillä projektipäälliköllä oli erittäin hyvä yliopiston tuntemus ja laajat verkostot yliopistossa jo ennen kuin projekti käynnistyi.

Projektissa toteutetut selvitykset, raportit ja artikkelit

Osa YHTIS-projektin toimintaa oli projektin tavoitteiden saavuttamista tukevan tiedon tuottaminen. Saatu selvitystieto oli punaisena lankana projektin koulutuksia ja kehittämistoimia suunniteltaessa. Keskeisenä päämääränä oli tiedon kerääminen opiskelijoiden työllistymisen kannalta olennaisilta osa-alueilta. Projektissa tuotettu tieto on muiden vapaasti hyödynnettävissä ja useimmat tuotoksista on julkaistu pdf-muodossa projektin verkkosivulla (www.uta.fi/projektit/yhtis).

Holma, J., Jäppinen, A., Kuhalainen, A. & Ruottinen, S. 2005. ePortfolio-hankkeen loppuraportti (Raporttia ei ole vielä julkaistu.)

ePortfolio-hankkeen loppuraportissa kerrotaan hankkeen taustasta ja etenemisestä, esitellään ePortfolion prototyyppi ja sen tekninen toteutus sekä arvioidaan hankkeen onnistumista.

Jäppinen, A. & Kuhalainen A. 2004. Työharjoittelun tukiympäristö verkossa.

Saatavilla verkkosivuilla:

www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/tyoharjoittelun_tukiymparisto.pdf.

Artikkelissa tarkastellaan työharjoittelukäytäntöjen kehittämistä kertomalla erityisesti Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksen kokeilusta, jossa opiskelijoiden työharjoitteluseminaari järjestettiin lähes yksinomaan verkko-oppimisympäristössä. Näkökulmana on se, miten opiskelijoille voidaan antaa tukea verkon avulla koko harjoitteluprosessin ajan ja miten pienilläkin kehittämistoimilla voidaan saada aikaan sekä ainelaitosta että opiskelijoita hyödyttäviä asioita.

Järvinen, H. (toim.) 2004. Projektit hallinnassa? Kartoitus projektinhallinnan opetuksesta Tampereen yliopistossa. Saatavilla verkkosivuilla:

www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/projektit_hallinnassa.pdf.

Tampereen yliopiston opetus- ja tutkimushenkilökunnalle suunnattiin syksyllä 2004 www-kysely, jolla kartoitettiin projektinhallinnan opetuksen tarjontaa ja tarpeellisuutta yliopistossa. Raportti sisältää myös kuvauksen YHTIS-projektissa tuotetusta koulutuksesta Projektin tuottaminen ja hallinta

Korhonen, P. 2004. Tutkinto ja työkokemus työllistymisen avaimina – Työurien käynnistyminen yhteiskuntatieteellisellä koulutusosalalla. Tutkimuksia ja selvityksiä 45. Tampere: Tampereen yliopiston opintotoimisto. Saatavilla myös verkkosivuilla:

www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/korhonen.pdf.

Tutkimusraportti koostuu kolmesta osaraportista, jotka ovat 1) Valmistuminen ja työhönsijoittuminen Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisellä koulutusosalalla vuosina 1994–2000, 2) Ura- ja työmarkkinaseuranta Tampereen yliopistosta vuonna 1998 valmistuneille sekä 3) Korkeakoulututkinto työnantajien rekrytointikäytännöissä. Kahdessa ensimmäisessä raportissa pääpaino on kyselyaineistoihin perustuvassa työhönsijoittumisen seurannassa vuosi ja viisi vuotta valmistumisen jälkeen. Kolmannessa osaraportissa akateemisille työmarkkinoille sijoittumista tarkastellaan rekrytoinnin näkökulmasta työnantajia haastatteleamalla.

Jäppinen, A. 2003. Tietoa ja vuorovaikutusta. Viestinnän, tiedonhankinnan ja tietotekniikan koulutus Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusalailla. Tampere: YHTIS-projekti, Tampereen yliopisto. Saatavilla myös verkkosivuilla: <www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/jappinen.pdf>.

Selvityksessä tarkastellaan viestinnän, tiedonhankinnan ja tietotekniikan koulutuksen nykytilaa sekä siihen liittyviä toiveita ja odotuksia. Selvityksellä pyritään myös ennakoimaan tulevaa työelämän kehitystä ja sen asettamia vaatimuksia. Selvitys tuottaa koulutussuunnittelun tueksi tietoa siitä, millaisena nykyistä koulutusta pidetään ja millaisia odotuksia siihen kohdistuu. Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, kuinka koulutusta voitaisiin kehittää ja oppimista edistää.

Kuhalainen, A. 2003. Työharjoittelu – työtä vai opiskelua? Selvitys Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusalailla opiskelevien työharjoittelukokemuksista. Tampere: YHTIS-projekti, Tampereen yliopisto. Saatavilla myös verkkosivuilla: <www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/kuhalainen.pdf>.

Mitkä seikat vaikuttavat harjoittelupaikan valintaan? Millainen merkitys harjoittelulla on osana muita opintoja? Selvitys kokoaa yhteiskuntatieteellisellä alalla opiskelevien kokemuksia työharjoittelusta. Lisäksi tarkastellaan sitä, mitä opiskelijat ovat kokeneet oppivansa harjoittelujakson kuluessa, ja kuinka harjoittelun vaikutus on tuntunut myöhemmissä opinnoissa ja työllistymisessä. Selvityksessä paneudutaan myös siihen, kuinka harjoittelua voitaisiin kehittää edelleen.

Kuhalainen, A. 2003. Vinkkejä ja linkkejä harjoitteluohjeistusten tekoon. Saatavilla verkkosivuilla: <www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/harjoitteluohjeistus.pdf>.

Selvityksessä kootaan yhteen käytäntöjä harjoitteluun liittyvistä ohjeistuksista, joita laitokset voivat halutessaan muokata ja käyttää hyväkseen omien tarpeidensa mukaan.

Lammi, K. (toim.) 2003. Yhteiskuntatieteilijät tilastoissa: Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta vuosina 1994–2000 valmistuneiden työelämään sijoittuminen. Tampere: YHTIS-projekti, Tampereen yliopisto. Saatavilla myös verkkosivuilla: <www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/tilastonselvitys.pdf>.

Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut, suunnitteluyksikkö ja opintotoimisto ovat seuranneet vastavalmistuneiden työllistymistä vuodesta 1994 lähtien. Perustutkinnon suorittaneille on lähetetty työllisyystilannetta koskeva kysely noin vuosi valmistumisen jälkeen. Tulokset julkaistaan vuosittain taulukkoina, joissa näkyvät sekä absoluuttiset että suhteelliset frekvenssit. Käsillä oleva tilastokatsaus kokoaa seuranta-aineistosta erikseen näkyväksi tiedot yhteiskuntatieteellisen alan työllistymistiedoista. Raportin tarkoituksena on kuvailla työllistymistilannetta ja siinä tarkasteluvälillä tapahtuneita muutoksia tiedekunnittain, ainelaitoksittain ja sukupuolen mukaan.

Ideatoimisto Pekka Putkinen 2002. Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti. Selvitys hallinto- ja yhteiskuntatieteiden sekä informaatiotutkimuksen opiskelijoiden käsityksistä omista pääaineistaan, kvalifikaatioista sekä ammatillisesta identiteetistään. (Raporttia ei ole julkaistu.) Selvityksen kautta pyrittiin antamaan suuntaa-antavaa kuvaa opiskelijoiden ammatillisesta minäkäsityksestä hyvin yleisellä tasolla. Tavoitteena ei ollut tieteellinen tutkimus, vaan taustatiedon tarjoaminen YHTIS-projektin strategiseen suunnitteluun.

Larjovuori, R-L. 2002. Varmuutta valintoihin: yhteiskuntatieteellisen koulutuksen imagokartoitus. Tampere: Tampereen yliopiston liiketaloudellinen tutkimuskeskus.

Tampereen yliopiston liiketaloudellinen tutkimuskeskus kartoitti YHTIS-projektin toimeksiannosta Tampereen yliopistossa annettavaan yhteiskuntatieteelliseen koulutukseen liittyviä käsityksiä ja mielikuvia rekrytointityössä toimivien keskuudessa. Selvitystä varten haastateltiin 11 yritysmaailman, julkisen sekä nk. kolmannen sektorin edustajaa. Lisäksi toteutettiin laajempi, noin 200 yritykselle ja organisaatiolle kohdennettu internet-kysely.

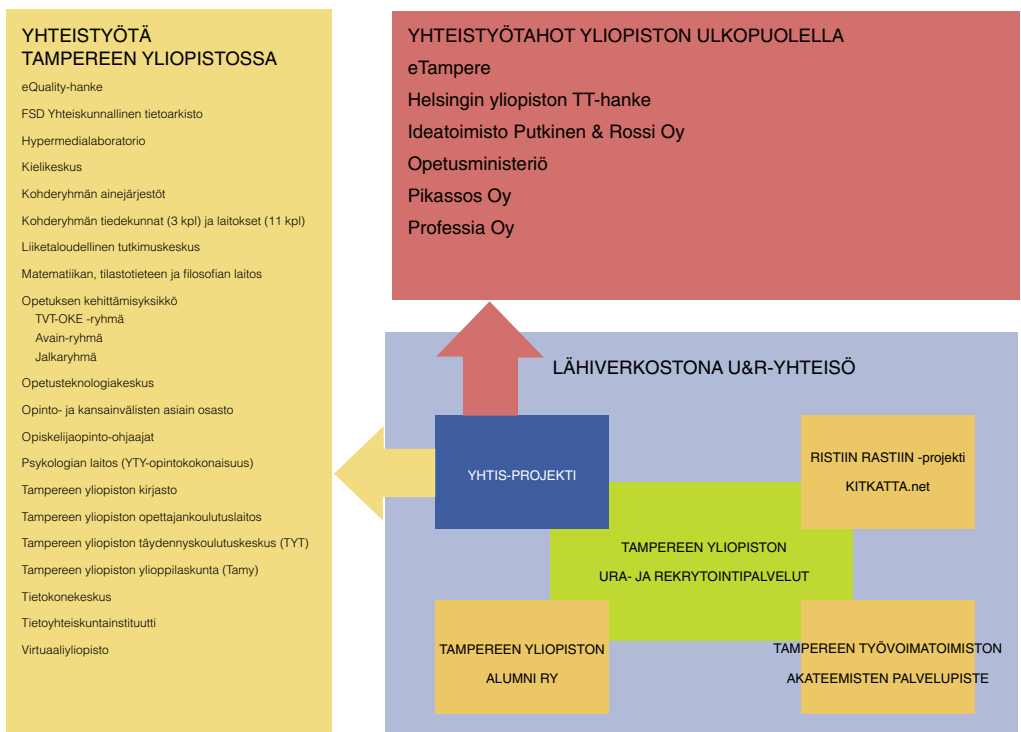
Yhteistyötä moneen suuntaan

Projektin toimintaperiaatteena oli, että projektissa pyrittiin olemaan selvillä, mitä on jo tehty tai on tekeillä projektin aihealueilla. Toimintoja pyrittiinkin kytkemään meneillään oleviin muihin projektin tavoitteita tukeviin hankkeisiin. Toisaalta projekti myös tuki hankkeita, jotka olivat sen tavoitteiden suuntaisia. Tällaisia hankkeita olivat mm. liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuus sekä Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteinen opintokokonaisuus Yksilö, tekniikka ja yhteiskunta (YTY). Projektissa tehty yhteistyö painottui yliopiston sisäiseen verkottumiseen, mutta jonkin verran yhteistyötä tehtiin myös yliopiston ulkopuolella.

Yhteistyöverkostot yliopiston sisällä...

U&R-yhteisö näköalapaikkana

Projektipäällikön ja projektisihteerin sekä myöhemmin myös yhden projektin suunnittelijan työskenteleminen yliopiston U&R-yhteisössä antoi erinomaisen näkökulman opetuksen ja työelämän rajapintaan ja tuotti projektille jatkuvasti uutta tietoa työelämästä ja opiskelijoiden työllistymisestä. U&R-yhteisö pystyi puolestaan hyödyntämään YHTIS-projektissa kertynyttä tietoa omassa toiminnassaan. Yhteisö tuki projektin toimintaa alusta asti jakamalla omia kokemuksiaan ja asiantuntimustaan sekä kannustamalla ja rohkaisemalla työhön. U&R-yhteisöön kuuluu Ura- ja rekrytointipalveluiden (U&R) lisäksi muut työyhteisön toimijat. (Ks. kuvio 4.)

KUVIO 4. YHTIS-projektin lähin yhteistyöverkosto oli U&R-yhteisö. Kiinteää yhteistyötä tehtiin lisäksi lukuisien Tampereen yliopiston yksiköiden kanssa. Jonkin verran yhteistyötä saatiin aikaan myös yliopiston ulkopuolella.

YHTIS-projekti sai paljon järjestelyapua ja taustatukea Ura- ja rekrytointipalveluilta kaikkien suurien tapahtumien organisoimisessa. Ura- ja rekrytointipalvelut tarjosi projektin käyttöön asiantuntemuksensa tapahtumajärjestäjänä, omat yhteistyöverkostonsa sekä osallistui tapahtumien ideointiin ja suunnitteluun. Voimavarojen yhdistämisellä vältettiin päällekkäisyydet tapahtumissa ja saatiin laaja näkemys siitä, millaisille tapahtumille on tarvetta ja kiinnostusta.

Laitos- ja tiedekuntayhteistyö

YHTIS-projektin toimintaa pyrittiin toteuttamaan alusta asti kiinteässä yhteistyössä oppiaineiden ja ainelaitosten kanssa. Projektin toiminnan suunnittelemisessa otettiin huomioon myös yliopistossa meneillään olevat muut opetuksen, tieto- ja viestintäteknikan, virtuaaliyliopiston sekä opiskelijoiden työelämäyhteyksiä ja opiskelijoiden ohjaamista tukevat hankkeet ja kehittämistoimenpiteet. Projekti pyrki toimimaan yhteistyössä näiden hankkeiden kanssa. Projektin yhteistyötahot Tampereen yliopistossa näkyvät kuviossa 4.

Laitosyhteistyön lähtökohtana oli tunnistaa ja kerätä laitoksilta kehittämissignaaleja, joita projektissa koordinoitiin ja yhdistettiin. Projektissa oli keskeistä laitoslähtöinen toiminta: yhteistyö eri laitosten ja oppiaineiden kanssa erikseen ja verkostomaisesti yhdessä. Laitokset olivat jo projektin ensivaiheen suunnittelussa mukana.

Projekti järjesti vuoden 2002 alussa ja lopussa kaikille kohderyhmän laitoksille informaatiotilaisuudet, joissa kerrottiin projektin tavoitteista ja kannustettiin laitoksia ideoimaan ja tekemään hanke-ehdotuksia projektin kehittämisalueille. Myöhemmin toimintavuosina laitoksia muistutettiin hanke-ehdotusten tekemisestä ja pyydettiin myös erikseen suunnitelmia siitä, miten osahankkeissa toteutettuja toimintoja aiotaan kytkeä laitoksen toimintaan projektirahoituksen päätyttyä.

Keväällä 2003 projektissa tehtyjen työharjoittelua ja opiskelijoiden TVT-taitojen tilaa koskevien selvitysten (Jäppinen 2003, Kuhalainen 2003) tuloksia ja projektin toimintaa käytiin esittelemässä jokaiselle kohderyhmän laitokselle henkilökunnan kokouksissa. Laitosten henkilökunnan kanssa keskusteltiin ja pohdittiin projektin tavoitteita ja keinoja, joiden avulla selvityksissä esille tulleisiin opetuksen kehittämistä koskeviin haasteisiin voitaisiin vastata. Useilla laitoksilla tilaisuuksissa oli mukana myös opiskelijoita.

Projektipäällikkö kävi keskusteluita hanke-ehdotusten sisällöistä laitosten edustajien kanssa. Eri laitosten ja oppiaineiden edustajien kanssa koottiin yhteen myös monitieteisiä hankkeita. Projektioorganisaatio mahdollisti erillishankkeiden koordinoinnin sekä eri laitosten ja tiedekuntien yhteistyön niin, että osahankkeissa voitiin yhdistää samaan teemaan eri yksiköissä annettava opetus ja toteuttaa monitieteisiä opintokokonaisuuksia. Projektin avulla koko yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opetus koottiin yhteiseen tarkasteluun tavalla, jota ei aikaisemmin ole tehty.

Projektin johtoryhmä hyväksyi hanke-ehdotukset ja myönsi rahoituksen, joka siirrettiin koulutuksesta vastaaville ja toteuttaville yksiköille. Monitieteisissä hankkeissa koordinaatiolaitoksella oli nimetty osahankkeen koordinaattori. Annettava opetus hyväksyttiin nor-

maalia hallinnollista menettelyä käyttäen laitosten ja tiedekuntien opetussuunnitelmiin ja –ohjelmiin. Yhteistyö tiedekuntien kanssa oli tässä suhteessa joustavaa. Laitokset hoitivat opetuksen käytännön järjestelyt ja toteuttamisen. Laitokset käyttivät osahankkeiden toteuttamiseen myös huomattavan määrän virkatyötä, josta ei maksettu erillistä korvausta. Toisaalta laitokset saivat hyväkseen kertyneet opintoviikot, sillä koulutuksesta vastaavat laitokset rekisteröivät opintosuoritukset kunkin laitoksen opintoviikoiksi ja tulokseksi.

Joitakin koulutushankkeita tuotettiin myös projektilähtöisesti siten, että sisällöllinen suunnittelu ja useimmiten opettajien rekrytointikin tapahtui projektin toimesta. Näistäkin useimmat toteutettiin kuitenkin osana jonkun laitoksen oppiaineen opetusta, jolloin opiskelijat saivat suorituksistaan opintoviikkoja ja laitos sai lukea rekisteröimänsä opintoviikot tuloksekseen.

Kaikki kohderyhmän ainelaitokset eivät tehneet omia hanke-ehdotuksia, mutta osallistui esimerkiksi tiedotustilaisuuksiin, opetuksen markkinointiin ja myös henkilökohtaisiin keskusteluihin projektin edustajien kanssa. Laitoksilla saattoi olla jo vireillä tai käytössä opetuksessaan omaa, YHTIS-projektin tavoitteiden mukaista koulutusta tai työharjoittelua oli jo kehitetty, joten laitokset eivät sen vuoksi katsoneet tarpeelliseksi ryhtyä muihin hankkeisiin.

Eri osahankkeiden ja kokonaisuuksien suunnitteleminen ja toteuttaminen kokosi yhteen eri oppiaineiden, laitosten ja tiedekuntien opettajia mielenkiintoisella tavalla. Suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistui sekä professoreita että muita opettajia ja käytännön toteuttamiseen myös laitoksen opetusta ja tutkimusta avustavaa henkilökuntaa. Joidenkin osahankkeiden kohdalla innostuneen suunnittelutyön jälkeinen käytännön toteuttaminen ja koordinointi osoittautui haasteelliseksi. Projektin aikana oli myös mielenkiintoista havaita, miten vaikeaa voi olla ylittää eri tieteenalojen ja saman tieteenalan sisälläkin eri oppiaineiden ja yksiköiden väliset raja-aidat.

Vaikka laitoksilta tuli monia hanke-esityksiä ja lähes jokainen kohderyhmän laitos osallistui projektin toimintoihin, eivät hanke-esitykset aina kohdistuneet niille alueille, joita projektin perustavoitteiden mukaan pidettiin keskeisinä. Laitosten henkilökunnalla ei ollut aikaa irrottautua hankkeiden ideoimiseen ja kehittämistyöhön, vaikka rahoitusta olisikin tarjolla. Ainelaitoksilla keskeistä on laitoksen omien oppiaineiden tutkimuksen ja opetuksen kehittäminen eikä aikaa ja resursseja jää niinkään sen pohtimiseen, mitä osaamista opiskelija saa tai tarvitsee koko tutkintokokonaisuudessa. Projektissa olisi ollut tarpeen tehdä ainelaitosten kanssa tiiviimpää yhteistyötä jo osahankkeiden käynnistämävaiheessa. Näin niihin sitoutuminen, sisällöllinen kehittäminen ja jatkuvuuden varmistaminen olisi toteutunut nykyistä paremmin.

TVT-OKE-, Avain- ja Jalkautumisryhmä

TVT-OKE-ryhmä on Tampereen yliopiston sisäinen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on toimeenpanna 2002 laadittu tieto- ja viestintätekniiikan strategia sekä muutoinkin edistää tieto- ja viestintätekniiikan tarkoituksenmukaista hyödyntämistä opetuksen ja oppimisen tukena. Ryhmä on avoin ja myös YHTIS-projekti oli siinä tiiviisti mukana. Ryhmä toimii

tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön sekä tiedonhankinnan, viestinnän ja tietotekniikan (TVT) opintojen kehittämisen ajankohtaisten asioiden tiedotuskanavana, osallistujien työtä tukevana keskustelufoorumina sekä asioiden valmistelun taustaryhmänä.

Ryhmän sisällä toimii tehtäväkohtaisia alaryhmiä, jotka valmistelevat asioita keskusteluun ja toisaalta vievät ryhmän ideoita käytäntöön. Tällä hetkellä tehtäväkohtaisia alaryhmiä on neljä:

- Avain-ryhmä, jonka tehtävänä on opiskelijoiden TVT-taitojen vahvistaminen ja yliopiston TVT-opintojen kehittäminen.
- Jalkautumisryhmä, jonka tehtävänä on toteuttaa TVT-tukipalveluyksiköiden laitosvierailut kattavasti koko yliopistossa sekä seurata laitostasolla strategian toimeenpanoa.
- Opetuksen tukipalvelut www-sivut -ryhmä, jonka tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa opetuksen tukipalveluiden yhteiset www-sivut yliopiston verkkoon.
- Videoiden opetuskäytön kehittämisryhmä, jonka tehtävänä on koota yhteen videoiden opetuskäytön kokemusta hankkineita opettajia ja tukihenkilöitä, tehdä ehdotuksia videoiden opetuskäytön kehittämisen vaatimista toimista infrastruktuuriin ja tukipalveluihin sekä pitää yhteyttä muiden yliopistojen videoiden opetuskäytön kehittämiskokeiluihin.

YHTIS-projekti oli mukana aktiivisena toimijana myös kaikissa TVT-OKE-ryhmän alaryhmissä, keskeisimmin Avain-ryhmässä ja Jalkautumisryhmässä.

Avain-ryhmässä on kartoitettu tiedonhankinnan, viestinnän ja tietotekniikan opetuksen tilannetta yliopistossa ja etsitty malleja, joiden avulla TVT-opetusta voidaan kehittää ja tuoda opetustarjontaa opiskelijoille näkyväksi. Opiskelijoiden voi olla hankala löytää yliopistossa tarjolla olevaa TVT-opetusta nykyisistä opinto-oppaista ja -ohjelmista, koska opetustarjonta esitetään niissä tiedekunnittain. Ryhmässä kehitettiin YHTIS-projektin ideoimana ns. tarjotinmalli – Avaimia tiedonhankintaan, tietotekniikkaan ja viestintään. Tarkoituksena oli koota tarjolla oleva opetus opiskelijoille näkyväksi osaksi opetusohjelmaa ja samalla herättää kiinnostus näiden asioiden opiskelemiseen. Ryhmässä kehitettiin myös ATK:n perusteiden ja tiedonhankintataitojen opetuksen integroimista osaksi substanssiopetusta.

Ryhmässä havaittiin, että yliopistossa ei myöskään ole tarjolla opetusta, jonka avulla opiskelija voisi täydentää esimerkiksi tietotekniikkataidoissaan havaitsemiaan puutteita. Anu Jäppisen (2003) selvityksen mukaan opiskelijoiden taidoissa olevat puutteet voivat olla perustaitoihin kuuluvia ja pieniä, mutta kumuloituessaan puutteet voivat jopa hidastaa opintojen etenemistä. Myös Avain-ryhmässä mukana olevien opettajien kokemukset omista harjoitusryhmistään olivat sen suuntaisia, että osalla opiskelijoista on tietotekniikkataitojen perusosaamisessa sellaisia puutteita, joiden korjaaminen hidastaa etenemistä substanssiopetuksessa. Tilannetta hankaloittaa lisäksi se, että opiskelijoilla ei ole minkäänlaista foorumia, jossa he voisivat reflektoida omia tietotekniikkataitojaan ja suhteuttaa niitä muiden osaamiseen.

Jalkautumisryhmä vieraili tiedekuntien laitoksilla esittelemässä TVT-opetukseen liittyviä tukipalveluita sekä kuulemassa opettajien tarpeita opetuksen kehittämiseksi. Ensivaiheessa

vierailujen kohteena olivat yhteiskuntatieteellinen tiedekunta ja sen laitokset. Vierailuilla esiteltiin myös Anu Jäppisen (2003) selvityksen tuloksia.

Kitkatta.net-verkkopalvelu

YHTIS-projekti teki yhteistyötä viiden ammattikorkeakoulun (Hämeen ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulut, Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja Satakunnan ammattikorkeakoulu) ja kahden yliopiston (Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto) yhteisen ESR-hankkeen kanssa. Hankkeessa kehitettiin työnantajille ja opiskelijoille suunnattu Kitkatta.net-verkkopalvelu. Se on ensimmäinen suomalainen verkkopalvelu, josta työnantajat voivat hakea tietoja korkeakoulutettujen osaamisesta sekä heidän valmiuksistaan erilaisiin tehtäviin. Opiskelijoille palvelu tarjoaa tietoa työelämään siirtymisestä sekä opintojen suuntaamisesta työelämän tarpeiden mukaan. Palvelun tavoitteena on tukea verkkopalvelun avulla opiskelijoiden joustavaa siirtymistä työelämään. YHTIS-projekti tuki ja osallistui palvelun kehittämistyöhön yhteiskuntatieteellisen koulutusalan sisällöntuotannon osalta.

Lisätietoja: www.kitkatta.net

Ristiin Rastiin -projekti

Yhteistyö jatkuu Kitkatta.net-verkkopalvelusta tuttujen yhteistyökumppaneiden kanssa Ristiin Rastiin -projektissa, joka on myös ESR-hanke. Tavoitteena on kehittää konsepti oppiainetason työmarkkina-analyysistä ja ennakoitavasta, jonka avulla oppiaineet ja opiskelijat voivat saada tietoa työmarkkinoiden tulevaisuuden osaamistarpeista. Työelämälähtöistä ennakoitavasta voidaan hyödyntää koulutuksen suunnittelussa. Konseptia kehitetään muutamien yhteiskuntatieteellisen alan oppiaineiden ja Vaasan yliopiston vastaavien oppiaineiden kanssa. Työmarkkina-analyysin on tarkoitus valmistua vuoden 2005 loppuun mennessä. Lisätietoja: www.ristiinrastiin.net

eQuality-hanke

Vuonna 2003 käynnistynyt eQuality-hanke tuottaa koulutuspaketin eOppimisen laadun tuottajille yliopistossa. Hanke suunnittelee ja toteuttaa myös laadun varmistukseen tarkoitettua työkalun sekä eOppimisen parhaiden käytäntöjen tietokannan. Hanke toimii kiinteässä yhteistyössä tieto- ja viestintätekniikka hyödyntävän opetuksen laadun standardisointia edistävien instituutioiden kanssa eurooppalaisella tasolla. Erityisenä tavoitteena on yliopistojen henkilökunnan koulutuksen kautta opettaa tieto- ja viestintätekniikan laadusta käyttöä ja parhaita käytäntöjä koskevat tiedot ja taidot opiskelijoille. Hanke päättyy lokakuussa 2006. YHTIS-projekti osallistui hankkeen resurssointiin ja oli mukana sen ohjausryhmässä. Lisätietoja: <http://e-quality.uta.fi/en/>

Sovitus-hanke

Sovitus-hankkeen tavoitteena on opintojen suunnitelmallistaminen, opintojen keskeyttämisen vähentäminen sekä osapäiväisen opiskelun mahdollistaminen ja työelämän huomioiden opetussuunnitelmien käyttöönotto. Pääpaino hankkeessa on ainelaitosten työssä ja resurssoinnissa. YHTIS-projektin projektipäällikkö oli mukana hankkeen ohjausryhmässä. Projektit järjestivät elokuussa 2005 yhteisen Työelämää ja opintoja -seminaarin, jossa molempien projektien tavoitteita ja näkökulmia esiteltiin opettajille ja opiskelijoille. Lisätietoja Sovitus-hankkeesta www.uta.fi/opiskelu/opetuksen_tuki/opm_hankkeet/2005/

... ja ulkopuolella

YHTIS-projektin toiminta painottui yliopiston sisällä tehtävään yhteistyöhön. Projektissa haluttiin kuitenkin olla tietoisia myös siitä, mitä yliopiston ulkopuolella tapahtui ja millaisia hankkeita ja toimintoja muualla oli käynnissä. Osittain tietoisien valinnan ja osittain myös resurssien vähäisyyden vuoksi kaikessa ei voitu olla mukana, mutta jonkin verran yhteistyötä tehtiin myös oman yliopiston ulkopuolella. Projektin yhteistyötahot yliopiston ulkopuolella näkyvät kuviossa 4.

eTampere-ohjelma

Projektin yhteistyö eTampere-ohjelman kanssa koostui ohjelman antamasta tuesta projektin seminaarien järjestämisessä – erityisesti niiden sisällöllisessä suunnittelussa ja esiintyjien hankkimisessa. eTampere-ohjelman asiantuntemuksen, verkostojen ja tuen avulla YHTIS-projekti sai vuonna 2003 järjestettyihin TietoTyössä- ja Selviydy voittajana -tapahtumiin esiintyjiksi merkittäviä työelämän edustajia. Selviydy voittajana -seminaarissa esiintyi mm. valtioneuvoston tietoyhteiskuntaohjelman vastavalittu ohjelmajohtaja Katriina Harjuhah-to-Madetoja. eTampere-ohjelman verkostojen kautta siirtyi myös työnantajille tietoa yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta valmistuvien osaajien merkityksestä tietoyhteiskunnan kehittäjinä.

40

eTampere-ohjelman kanssa tehtävä yhteistyö nähtiin projektissa tärkeäksi, sillä eTampere-ohjelman tavoitteena on nostaa Tampere maailman tietoyhteiskuntakehityksen kärkikaupungiksi vahvistamalla osaamisperustaa, synnyttämällä uutta liiketoimintaa ja luomalla uusia verkkopalveluja kaikkien kansalaisten ulottuville. eTampere-ohjelma on laaja yhteistyöhanke, johon alueen koulutus- ja tutkimuslaitokset, elinkeinoelämä, järjestöt ja yhteisöt tuovat oman asiantuntemuksensa ja kehityspanoksensa. Lisätietoja: www.etampere.fi

Pikassos Oy

YHTIS-projekti teki yhteistyötä sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy:n kanssa erityisesti työelämäyhteyksien ja työharjoittelun ohjausjärjestelmän kehittämisessä. Projekti oli mukana Pikassoksen työryhmässä pohtimassa sosiaalialan käytännön opetukseen ja mentorointiin liittyviä kysymyksiä. Esillä oli mm. vaihto-ohjelmamallin kehittäminen oppilaitosten ja työpaikkojen välillä. Työryhmässä oli edustajia yliopistosta, Pirkanmaan ja Satakunnan ammattikorkeakouluista sekä sosiaalialan työpaikoilta.

YHTIS-projektin suunnittelija ja projektipäällikkö esittelivät Pikassoksen järjestämässä Haastava käytännön opetus -seminaarissa maaliskuussa 2004 projektin työelämäyhteistyöhön liittyviä tavoitteita ja yliopisto-opiskelijoiden työharjoittelukokemuksia. Pikassos Oy:n yhtenä tehtävänä on vahvistaa käytännön, koulutuksen ja tutkimuksen vuoropuhelua, jonka edistämiseksi myös seminaari järjestettiin. Seminaariin osallistui n. 85 sosiaalityön, varhaiskasvatuksen ja sosiaalialan opettajaa ja käytännön ammattilaista, jotka ohjaavat opiskelijoita työpaikoilla harjoittelussa ja käytännön opetuksen jaksoilla. Lisätietoja: www.pikassos.fi.

Yhteiskunnalliselle osaamiselle suuri tarve juuri nyt

Saija Sippola

– Selviydy voittajana. Siirry muutoksen vastaanottajasta muutoksen tekijäksi. Reijo Paajanen kehotti YHTIS-seminaarin kuulijajoukkoa. YHTIS-projektin, eTampereen ja Tampereen yliopiston järjestämässä Selviydy voittajana -seminaarissa pohdittiin, millaisia tulevaisuuden menestystekijöitä yhteiskuntatieteilijät voivat olla.

Seminaarin puhujat luotasivat aihetta omista näkökulmistaan. Valtioneuvoston tietoyhteiskuntaohjelman ohjelmajohtaja **Katrina Harjuhahto-Madetoja** kertoi, mitä tietoyhteiskunta tarkoittaa ja mitä muutoksia se tuo mukanaan. Tutkija **Mika Raunio** pohti puheenvuorossaan, mitkä tekijät vetävät osaaajia puoleensa tulevilla työmarkkinoilla. Toimitusjohtaja **Reijo Paajanen** käsittelee osaamista ja yritysten muuttuvia toimintakulttuureita. Imagon, maineen sekä julkisuuden hallintaan perehtynyt tutkija **Erkki Karvonen** kertoi mielikuvista ja brändien rakentamisesta. Seminaarin lopuksi puheenvuoron sai nuori, vuosi sitten valmistunut yhteiskuntatieteilijä. Yrittäjä **Pekka Putkinen** kuvaili elävästi, millaista osaamista hänellä itsellään ja hänen opiskelutovereillaan on tarjottavanaan.

Tietoyhteiskunta vie palvelut verkkoon

Harjuhahto-Madetojan arvion mukaan palvelut siirtyvät tulevaisuudessa yhä enemmän verkkoon. Tietoyhteiskunnan myötä verkosta löytyvät myös julkisen päätöksenteon eri vaiheet. Asiat ovat julkisia jo käsittelyvaiheessa, ja hallinto olisi näin nykyistä avoimempi.

– Tavoitteemme on se, että kaikilla kansalaisilla olisi mahdollisuus hyödyntää tietoyhteiskunnan palveluita. Kyse on nimenomaan mahdollisuudesta, ei pakosta. Palveluita pitää pystyä tarjoamaan myös niille ihmisille, joilla ei ole taitoa tai mahdollisuutta käyttää tietokonetta.

Tietoyhteiskunnan kehittämiseen halutaan valtiovallan lisäksi mukaan kansalaiset, yhteisöt ja yritysmaailma. Tietoyhteiskuntaohjelman avulla halutaan pitää Suomi viestintäteknikan kärkiosaaajana. Tuottava työ on monilta osin jo nyt siirretty ulkomaille, halvan työvoiman maihin. Suomessa tehtävä työ on entistä enemmän tietointensiivistä työtä.

– Meidän on kuitenkin saatava tietointensiivinen työ tuottamaan paremmin. Muuten vaarana on se, että myös tämän alan työt siirretään Aasiaan, Reijo Paajanen varoitti.

Työn kiinnostavuus rahaa tärkeämpi

Samalla kun teollinen yhteiskunta muuttuu tietoyhteiskunnaksi, muuttuvat myös monet työelämän käytännöt. Kilpailu osaaajista käy yhä kuumempänä, ja sellainen yri-työs pärjää, joka tarjoaa työntekijöille oikeita asioita.

Kaupunkiseutujen vetovoimaisuuteen perehtyneen tutkijan Mika Raunion mukaan taloudelliset syyt harvoin vetävät ihmisiä niin paljon, että he olisivat valmiita muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle. Ratkaisua tehdessään ihminen piirtää mielessään arvojen kentän, jossa on puoleensa vetäviä ja luotaan työntäviä arvoja.

– Ihmisiä vetävät eniten haastava ja kiinnostava työ sekä perhesyyt. Myös mahdollisuus itsensä kehittämiseen on lisännyt merkitystään, Mika Raunio kiteytti.

Raunion mukaan työntekijät voidaan jakaa erilaisiin ryhmiin sen mukaan, millaiset asioita he arvostavat. Yritysten olisi hyvä pyrkiä tunnistamaan, millaisia ihmisiä heillä on töissä ja millaisia ihmisiä he haluavat palkata. Eräs Raunion esittelemä työntekijäryhmä ovat ihmiset, jotka sitoutuvat omaan uraansa, eivät työnantajaan.

– Työnantajaa käytetään vain laskeutumisalustana, jolta

matka jatkuu eteenpäin. Tämä on mielestäni moraalisesti hyväksyttävää, koska työnantajatkaan eivät ole enää lojaaleja työntekijöille, Raunio arvioi.

Ihmisen ymmärtäminen on oleellista osaamista

Tietoyhteiskunnassa tarvitaan yhä enemmän tietotekniikan ammattilaisia. Seminaarin puhujat olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että tekninen osaaminen ei pelkästään riitä. – Viestintätekniikan osaamisen lisäksi tarvitaan sosiaalisia taitoja ja käden taitoja. Tarve niihin ei katoa mihinkään, vaikka tekniikka kehittyy. Tekniikka on ainoastaan väline, joka voi vapauttaa resursseja, Katrina Harjuhahto-Madetoja sanoi.

Reijo Paajanen kuvaili tietoyhteiskuntaa kuluttajan silmin. Paajanen mielestä ihmiset kärsivät informaatiohäkystä, kun markkinoille tulee koko ajan uusia tuotteita ja tiedon sirpaleista on jo ylitarjonta. – Tulevaisuudessa oleellista osaamista on se, millainen tiedonkäsittelijä ja merkityksen- antaja ihminen on. On nähtävä teknisen myllerryksen yli. Yhteiskuntatieteilijä ei ole koskaan ollut yhtä suurta tarvetta kuin nyt.

Oma osaaminen tunnistettava

Erkki Karvonen muistutti puheenvuorossaan, että yhteiskunta on vaihtosysteemi, jossa vaihdetaan erilaisia palveluita eli erilaista osaamista.

– Jokaisella on oltava omaa vaihtoarvoa. Ja jokaisen on myös tunnistettava oma osaamisensa, Karvonen kehotti.

Reijo Paajanen mielestä staattinen osaaminen ei riitä siihen, että ihminen pärjäisi. – Jatkuva kehittyminen on pärjäämisen perusta. Maailma muuttuu koko ajan, ja sitä muutosta pitäisi oppia rakastamaan. Näin ihminen pysyy itsekin muutoksensa mukana.

Ihmisen kehittyminen näkyy esimerkiksi siinä, että hän siirtyy osaamistaan syventäessään aina alemmalta rappuselta ylemmälle. Noviiisista tulee aloittelija, aloittelijasta pätevä, pätevistä ekspertti ja ekspertistä viisas.

– Osaamisrappuset eivät kuitenkaan ole liukuportaat, vaan

ne edellyttävät omaa työntekoa. Toisaalta toimiva yritys voi tarjota rapuissa kiipeävälle työntekijälle tukevan kaiteen, seminaariin osallistunut Markku Toiviainen totesi yleisön joukosta. Toiviainen on rakennusalan konsulttitoimiston SCC Viatekin aluejohtaja.

– Ja kun siirtyy uudelle osaamisalueelle, on ymmärrettävä se, että portaat alkavat aina alusta. Oppimisessa pitää säilyttää nöyrä asenne. Paajanen jatkoi.

Hintalappu yhteiskuntatieteelliselle osaamiselle

Yhteiskuntatieteellisessä osaamisessa tiedon vapaa virtaus synnyttää usein uusia ajatuksia. Yrityksen sisällä tiedon vapaa virtaaminen onkin mielekästä. Jossain vaiheessa virta pitää kuitenkin ottaa hallintaan ja lyödä siihen hintalappu.

– Ja mitä suurempi se hintalappu on, sitä paremmin tuote käy kaupaksi. Yhteiskuntatieteilijöiden on opittava hinnoittelemaan oma osaamisensa, Reijo Paajanen rohkaisi.

Yhteiskuntatieteiden maisteri Pekka Putkinen ansaitsee elantonsa viestintäkonsulttina omassa yrityksessään. Putkinen on siis joutunut konkreettisesti hinnoittelemaan oman osaamisensa.

– Kun siirryin opiskelijan maailmasta yrittäjän maailmaan, muutos ei ollut kovin suuri. Teen yrittäjänä samoja asioita kuin opiskellessakin.

Putkinen mukaan opiskelu on projektien suunnittelua, aika- tauluttamista, taustatyön tekemistä ja raportin kirjoittamista. Samoja asioita Putkinen tekee nyt työkseen.

– Yhteiskuntatieteilijät ovat generalisteja. Jos yrityksen muut työntekijät ovat kapeanäköisiä oman alansa ihmisiä, yhteiskuntatieteilijä on paikallaan laajentamassa näkökulmaa, Pekka Putkinen arvioi.

Helsingin humanistisen tiedekunnan TT-hanke

Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa käynnistyi vuonna 2000 Työllistymis- ja tietoteollisuushanke (TT-hanke), joka oli YHTIS-projektin rinnakkaishanke. YHTIS-projekti ja TT-hanke tekivät yhteistyötä tapaamalla vuosittain. Tapaamisissa tarkasteltiin ja arvioitiin hankkeiden yhtäläisyyksiä, erilaisia painotuksia sekä toimintatapoja. Havainnot siitä, miten samanlaisiin asioihin pääosa molempien hankkeiden avaintoiminnoista kohdistui, antoi paljon tukea ja vahvistusta YHTIS-projektille siitä, että oltiin kulkemassa oikeaan suuntaan.

ARTIKKELI

Yhteistyötä yli yliopistorajojen

Marjo Mansikka

YHTIS-hankkeen käynnistyessä Tampereella oli Työllistymis- ja tietoteollisuushanke (TT-hanke) toiminut Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa jo reilun vuoden verran. Molemmat hankkeet olivat Opetusministeriön rahoittamia erillishankkeita ja erityisesti TT-hanke, joka päättyi vuoden 2004 lopussa, oli kooltaan varsin mittava. Hankkeiden päätavoitteet olivat pitkälti samat: opiskelijoiden työelämä tietojen ja -taitojen parantaminen ja sitä kautta valmistumisajojen nopeuttaminen sekä humanistien ja yhteiskuntatieteilijöiden osaamisen arvostuksen nostaminen työmarkkinoilla.

YHTIS- ja TT-hankkeiden toimintaympäristöt ja lähtökohdat erosivat toisistaan jonkin verran. YHTIS-hankkeen palvellessa kolmea tiedekuntaa TT-hanke keskittyi ainoastaan yhden tiedekunnan opiskelijoihin eli humanisteihin, joita tosin oli lähes kaksinkertainen määrä Tampereen yhteiskuntatieteilijöihin verrattuna. Vaikka yhteiskuntatieteellisen alan koulutus on ehkä ammattiorientoituneempaa kuin humanistisen alan, koulutusaloilla esiintyneet ongelmat esimerkiksi työllistymisen suhteen ovat paljolti samankaltaiset.

Kahden samankaltaisen hankkeen samanaikainen toimiminen maantieteellisestikin suhteellisen lähekkäin antoi mahdollisuuden yhteistyöhön. Toimintatapoja vertailemalla molemmat osapuolet saivat oppia toisiltaan: hankkeiden työntekijät kävivät toistensa järjestämissä tilaisuuksissa hakemassa vinkkejä omaan tapahtumatarjontaansa, ja erilaisin kokoonpanoin matkustettiin kaupungista toiseen perehtymään siihen, miten "sisarhankkeessa" jotakin asiaa

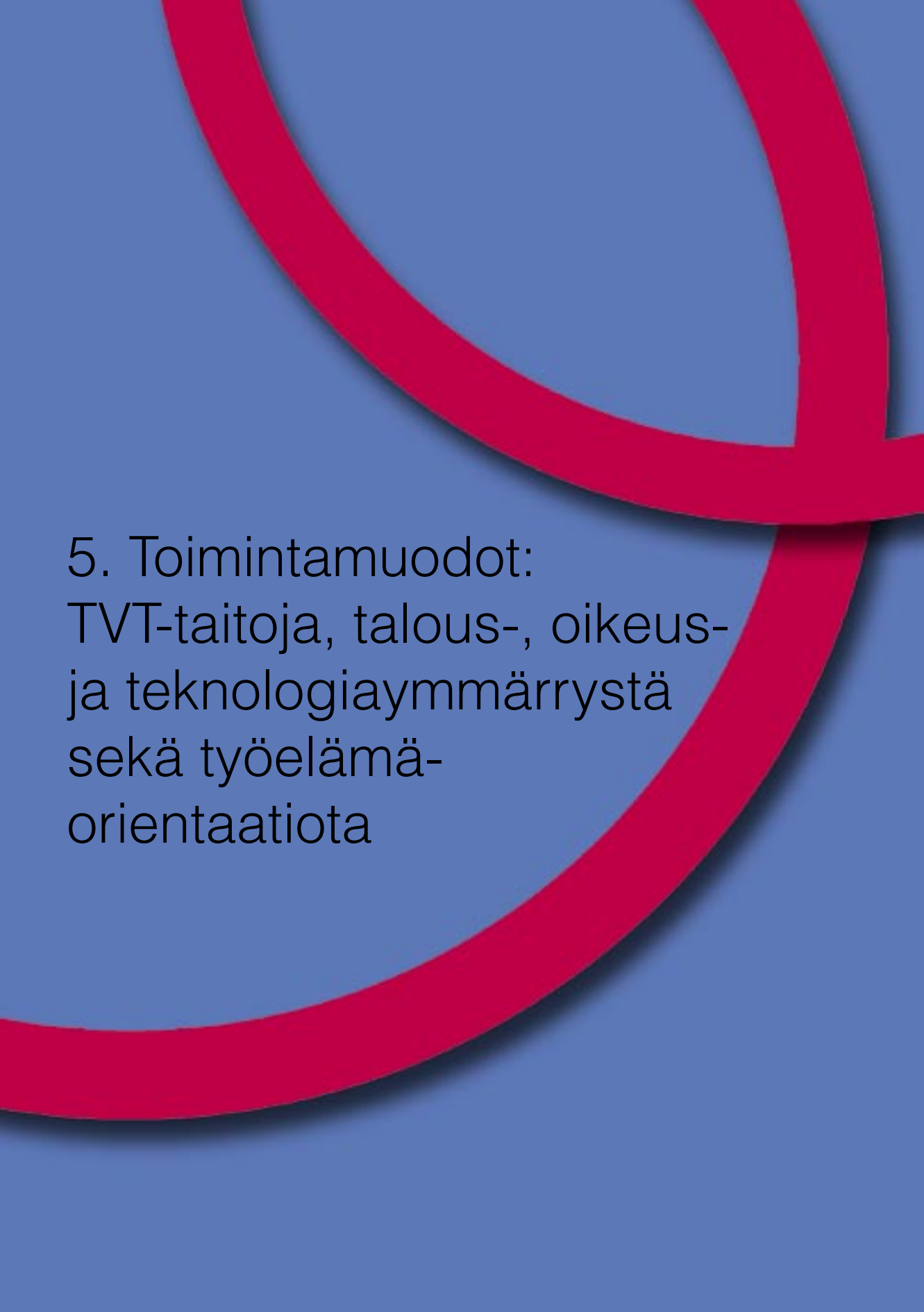
edistettiin tai missä asiassa oli onnistuttu erityisen hyvin. Silloin myös käytiin läpi, mitä hankkeiden eri osaprojekteissa oli saatu aikaan, mitä oli tekeillä ja mitä suunniteltiin. Yhteistyön näkyvin tulos oli hankkeiden yhteinen loppuseminaari Kohti työelämää – tulostavoitteita ja unelmia, joka järjestettiin vuoden 2004 marraskuussa Helsingin yliopistossa.

Mutta mitä YHTIS- ja TT-hankkeet sitten saivat konkreettisesti aikaan? Vuosien aikana järjestettiin satoja kursseja ja kymmeniä tapahtumia, myönnettiin tuhansia opintoviikkoja, luotiin satoja kontakteja yliopistojen ulkopuolelle, hankittiin satoja uusia harjoittelupaikkoja ja tehtiin tiedekunnista löytyvää osaamista näkyväksi mitä moninaisimmin keinoin. Työelämäorientaatio ja -tietoisuus lisääntyivät kaikissa tiedekunnissa. Lisäksi vaikutettiin opiskelijoiden, henkilökunnan ja työelämän edustajien asenteisiin sekä tapoihin toimia.

Molemmat hankkeet ovat tahoillaan tuoneet työelämään liittyvät kehittämistarpeet esille sekä luoneet uusia ja erilaisia toimintatapoja työelämäorientaation lisäämiseksi yliopistopintoihin. Näistä kokemuksista on jo ollut hyötyä laadittaessa uusia Bolognan-mallin mukaisia tutkintovaatimuksia. Niin Tampereen kuin Helsingin yliopistossakin pyritään varmasti jatkamaan hankkeiden viitoittamalla tiellä. Toivotavasti tiedekunnista ja niiden laitoksista löytyy siihen myös resursseja.

TT-hankkeen loppuraportti on luettavissa verkosta osoitteesta

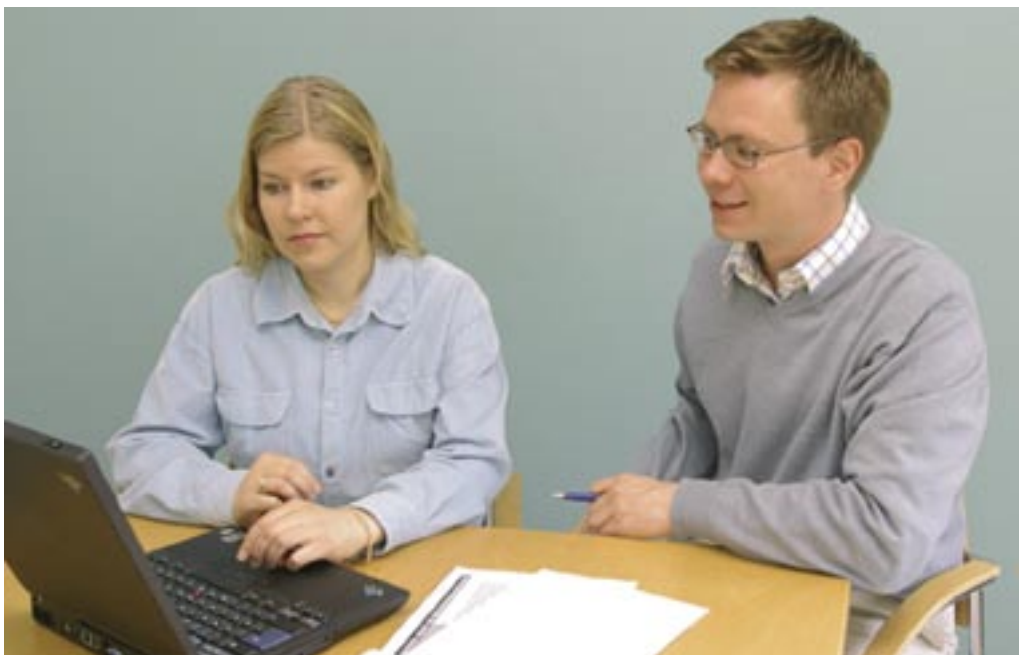
www.helsinki.fi/hum/tthanke/TT-hanke2000-2004.pdf

5. Toimintamuodot:
TVT-taitoja, talous-, oikeus-
ja teknologiaymmärrystä
sekä työelämä-
orientaatiota

Projektin keskeisimmät toimintamuodot olivat erilaiset koulutukset ja tapahtumat. Projektin tavoitteena oli saada oppiaineiden ja tutkintojen opetussuunnitelmiin opiskelijoiden työelämäosaamista sekä kilpailukykyä varmistavia ja lisääviä elementtejä. Nämä olivat joko uusia opintojaksoja tai -kokonaisuuksia, taitoja tai opetusmenetelmiin kohdistuvia muutoksia. Koulutuspilottien avulla opiskelijoille tarjottiin konkreettisia taitoja, herätettiin kiinnostusta teknologisiin, talouden ja oikeuden kysymyksiin sekä tarjottiin työelämässä vaadittavaa osaamista lisäävää koulutusta. Oppiaineet saattoivat kehittää ja kokeilla opetusta alueilla, johon ei muuten olisi ollut mahdollisuutta. Koulutukset olivat luonteeltaan sekä täydennyskoulutustyyppisiä lyhyitä jaksoja että opetussuunnitelmiin sijoitettuja yksittäisiä opintojaksoja tai monitieteisiä laajempia kokonaisuuksia. Täydennyskoulutustyyppiset lyhyet erilliskoulutukset oli suunnattu lähinnä opintojensa loppuvaiheessa oleville, ja niiden sisältö painottui työelämässä tarvittavien taitojen kehittämiseen. Laajempiin, sivuaineiksi sopiviin monitieteisiin opintokokonaisuuksiin oli mahdollista osallistua periaatteessa missä opintojen vaiheessa tahansa. Koulutukset ideoitiin ja pääosin myös toteutettiin laitoksilla, ja opiskelija sai suorituksesta opintoviikkoja. Projekti tuotti myös kokonaan itse joitakin täydennyskoulutustyyppisiä jaksoja, joista osallistujat saivat osallistumistodistuksen, mutta eivät opintoviikkoja.

Koulutuksiin ja tapahtumiin osallistui kaikkiaan noin 4 300 opiskelijaa kohderyhmän kaikista oppiaineista ja lisäksi yliopiston muista tiedekunnista ja myös JOO-opiskelijoita muista yliopistoista. Projektin kohderyhmänä oli yhteiskuntatieteellinen koulutusala, mutta koulutuksiin saivat osallistua kaikki kiinnostuneet, jos tilaa oli. Liitteessä 2 on taulukko, jossa on esitetty yhteenveto projektissa tuotetuista koulutuksista sekä niiden osallistujamäärät. Tässä julkaisussa on opettajien kirjoittamia koulutusartikkeleita muutamista projektissa järjestetyistä kursseista ja opintokokonaisuuksista. (Artikkelien kirjoittajat on lueteltu liitteessä 5). Liitteessä 3 on esitetty koulutuksiin osallistuneiden pääaineet. Erilaisten tapahtumien

ja seminaarien tavoitteena oli tuoda esille ja herättää kiinnostusta työelämässä tarvittaviin taitoihin ja niiden kehittämiseen jo opiskeluaikana. Yhteenveto projektissa tuotetuista ta-
pauksista on esitetty liitteessä 4.

Tiedonhankinta-, viestintä- ja tietoteknisiä taitoja

Tiedonhankinta-, viestintä- ja tietotekniset taidot (TVT-aidot) sekä informaatiolukutaito ovat osa työelämän edellyttämää akateemista perusosaamista. Kyseiset taidot ovat myös välttämättömiä opiskelemaan oppimisen taitoja.

Tietoteknologian opetuksen painopisteenä oli 2000-luvun alussa erilaisten laitteistojen ja ohjelmistojen käyttöön harjaannuttaminen. Tällä hetkellä tieto- ja viestintäteknii-
kan opetuksen kehittämisessä tavoitteena on siirtää huomio pelkistä laitteista opetuksen peda-
gogiseen uudistamiseen ja auttaa yhä suurempaa osaa opiskelijoista oppimaan yhä vaati-
vampia tiedollisia rakenteita ja ongelmanratkaisutaitoja. Opetuksessa korostetaan laadukas-
ta lähiopetusta, yhteisöllisyyttä, vuorovaikutusta, monimuotoista ilmaisua sekä hajautetun
asiantuntemuksen hyödyntämistä tietoverkkojen avulla. Opetukselta tämä edellyttää työn-
organisointia tietoteknologian avulla sekä tietosisältöjen suunnittelun, muokkaamisen ja
luomisen sekä verkostoitumisen taitojen kehittämistä osana perustutkintoja. Tällöin opis-
kelijat harjaantuvat tietoteknologian käyttöön substanssiopintojen yhteydessä. (Koulutuk-
sen ja tutkimuksen tietostrategia 2000-2004 1999).

46

Informaatiolukutaito tarkoittaa kykyä tunnistaa tiedontarve, hakea ja paikantaa tietoa sekä
löydetyn tiedon kriittistä ja eettistä arviointia ja käyttöä. Informaatiolukutaito liittyy tieto-
tekniikan hallinnan edellyttämiin taitoihin, mutta on kuitenkin erillinen ja laajempi osaa-
misalue. (Informaatiolukutaidon osaamistavoitteet yliopisto- ja korkeakouluopetuksessa
2001.) Tiedonhankintataidoissa yhteiskuntatieteellisen alan opiskelijoiden ongelmat liittyi-
vät pääosin sähköiseen tiedonhakuun, erityisesti sähköisten artikkeli- ja viitetietokantojen
käyttöön sekä verkkolehtiin. Niitä ei tunneta riittävästi tai niiden hakumahdollisuuksia ei
osata käyttää riittävän tehokkaasti hyväksi. (Jäppinen 2003, 3; 15-18.)

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen on todettu olevan keskeinen osaamisen alue tulevaisuu-
den työtehtävissä. Kansainvälistyminen edellyttää hyvää vieraiden kielten taitoa ja sähköis-
tyminen on tuonut viestintään uusia haasteita ja myös muuttanut sitä. Hyvät viestintä- ja
vuorovaikutustaidot edellyttävät mm. sitä, että henkilö pystyy:

- ymmärtämään toisen viestijän lähtökohtia ja pystyy asettumaan hänen asemaansa
- kuuntelemaan, aistimaan tilannetta ja olemaan avoin
- käyttämään kaikkia käytössä olevia välineitä ja valitsemaan kuhunkin asiaan ja viestintätilanteeseen sopivan välineen
- ilmaisemaan omia mielipiteitään selkeästi ja perustelemaan niitä
- antamaan palautetta

- tiedostamaan verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän merkityksen
- muokkaamaan esitystapaansa toisten viestijöiden mukaan ottaen huomioon heidän taustatietonsa sekä tulkintakehyksensä
- viestimään joustavasti ja jäsennellysti ja organisoimaan sitä niin työ- ja opiskeluyhteisön sisällä kuin asiakaskontakteissa tai muussa työelämän yhteydenpidossa. (Jäppinen 2003, 13.)

Suurimpana ongelmana Jäppisen (2003) selvityksen mukaan viestinnässä on opiskelijoiden kokemattomuus ja siitä johtuva rohkeuden puute eli viestintätilanteisiin liittyvä jännitys.

Tiedonhankinnan, viestinnän ja tietotekniikan taitojen varmistamista tutkinnoissa lähestyttiin YHTIS-projektissa kolmella tasolla:

1. Kaikilla opiskelijoilla on taustasta riippumatta perusvalmiudet tietotekniikassa ja tiedonhankinnassa.
2. Tietoteknisiä välineitä ja ohjelmia hyödynnetään tutkimuksen teossa (tiedonhankinta, tiedonkeruu, tulosten analysointi, tutkimustulosten esittäminen).
3. Opetuksessa käytetään tietotekniikkaa ja opetusta toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla verkkoympäristössä.

Perusvalmiudet

Yliopistoon tulevilla opiskelijoilla on hyvin heterogeeniset tietotekniset taidot riippuen esimerkiksi siitä, missä koulussa he ovat saaneet peruskoulutuksensa. Opiskelijoilla voi olla perustaidoissakin sellaisia puutteita, joita he eivät itse havaitse ja tunnista. Taidoissa ilmenevät puutteet, vaikka ne olisivat pieniäkin, voivat ilmetä opiskeluaikaisena epävarmuutena ja opintojen hidastumisena. Tampereen yliopiston opetuksen kehittämisstrategian mukaisesti kaikille uusille opiskelijoille on tarjottu mahdollisuus osallistua joka syksy järjestettävälle tietotekniikan peruskurssille. YHTIS-projektin kohderyhmästä ainoastaan hallintotieteiden opiskelijoiden tutkintoon on tietotekniikan peruskurssi sisältynyt pakollisena yleisopintona. Yksi yleisimmistä ongelmista tietotekniikkakoulutuksessa on se, että kurseilla opetellaan vain joitakin perustaitoja tiettyjen ohjelmien käyttämiseen, jolloin laajempi kokonaisuus, esimerkiksi käyttöjärjestelmä tai verkot, jää helposti opetuksen ulkopuolelle. Joidenkin mielestä esimerkiksi tietotekniikan perusteiden opetuksessa käytetään heti alussa sellaisia tietoteknisiä käsitteitä, joiden sisältö ei aukea opiskelijalle. (Jäppinen 2003, 4; 12-20.) Perustietoteknisten valmiuksien tulisi antaa yleistä osaamista ja ymmärrystä tiettyyn tekniikkaan tai tiettyihin ohjelmistoihin sidotun, nopeasti vanhentuvan osaamisen sijasta.

YHTIS-projekti oli mukana Avain-ryhmässä kehittämässä tietotekniikan peruskurssin sisältöä. Kehittämistyössä kokeiltiin integroitua opetusta tiedonhankintataitojen opetuksen kanssa siten, että tietotekniikan perusteiden harjoituksia tehtiin substanssiopetuksen yhteydessä. Yhdessä virtuaaliyliopiston ja Opetusteknologiakeskuksen kanssa on kehitteillä työkalu, jolla opiskelija voi testata omaa osaamistaan ennen opetukseen osallistumista.

Projekti tarjosi yliopiston pääkirjaston antamaa tiedonhankintataitojen perusteiden opetusta yhteiskuntatieteiden tiedekunnan, hallintotieteiden ja informaatiotieteiden opiskelijoille. Kurssin (1 ov) sisältö oli tarkoitettu lähinnä ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Opiskelijat saivat kurssilla perusvalmiudet omatoimiseen tiedon etsintään kirjastosta ja pysyivät sen jälkeen itsenäisesti hakemaan tietoa eri tiedonlähteistä.

Valmistumassa oleville opiskelijoille tarjottiin erillisenä kurssina vuorovaikutustaitojen opetusta. Kurssilla perehdyttiin kasvokkaisviestintään ja pyrittiin poistamaan siihen liittyvää jännitystä. Kiinnostus kurssia kohtaan oli kuitenkin melko vähäistä, vaikka toisaalta koulutukseen osallistuneet kokivat sen erittäin hyödylliseksi. Suullisen viestinnän taitoja ja esiintymisjännityksen poistamista tulisikin voida oppia luontevana osana muuta opetusta. Erillisten viestinnän kurssien tarjoamisen sijasta olemassa olevaa opetusta voidaan kehittää vuorovaikutteisempaan suuntaan, jolloin myös opiskelijoiden viestintätaidot kehittyvät.

Viestinnän, tiedonhankinnan ja tietotekniikan koulutuksen toivotaan kaiken kaikkiaan integroituvan tulevaisuudessa yhä enemmän pää- ja sivuaineiden koulutukseen (Jäppinen 2003). Koulutuksessa saatavia välineellisiä taitoja voidaan integroidussa opetuksessa simuloinnin sijasta soveltaa todellisiin käyttötarpeisiin. Taidot opitaan parhaiten tekemällä. Integroinnin tavoitteena ei kuitenkaan ole, että substanssiaineen opettajan tulisi hallita kaikki opetus, vaan opetusta voidaan toteuttaa yhteistyönä. Avain-ryhmä kokosi yhteen esimerkkejä ja opettajien kokemuksia integroidusta opetuksesta. Ne ovat luettavissa Opetuksen kehittämisyksikön verkkosivuilla www.uta.fi/hallintokeskus/ok/integrointikokeilut/.

Yliopistossa tarvitaan integroidun perusopetuksen lisäksi myös erillistä taitojen syventävää opetusta. Esimerkiksi Jäppisen (2003, 4; 12–20) selvityksen mukaan useimpia opiskelijoita vaivasi syventävän tietämyksen puute ohjelmien tai tietolähteiden laajemmista mahdollisuuksista ja toiminnoista. Yhtenä ideana projektissa kehiteltiin ns. taitotarjotin, jolla tarjottavan opetuksen avulla opiskelijat voivat täydentää TVT-taidoissaan havaitsemiaan puutteita. Yliopiston opetussuunnitelmissa tiedonhankinnan, viestinnän ja tietotekniikan taitoja tarjoavat opintojaksot hukkuvat tiedekuntakohtaisiin opinto-oppaisiin, ja opiskelijan on vaikea hahmottaa, millaiseen ja minkä tiedekunnan tarjoamaan opetukseen hän voisi osallistua. Projektissa yritettiin yhdessä Avain-ryhmän kanssa tuoda olemassa oleva tiedonhankinnan, viestinnän ja tietotekniikan opetustarjonta opiskelijoille näkyväksi ikään kuin tarjottimelle. Samalla voitiin myös herättää opiskelijoiden kiinnostus näiden taitojen opiskeluun. Tarjottimelle tuotettiin myös kokonaan uusia opintojaksoja, kuten Kirjoittaminen verkkoon ja Johdatus vuorovaikutteiseen mediaan. Taitotarjottimelle voitaisiin tuottaa muutakin työelämätaitoja lisäävää opetusta, jota ei luontevasti voida kytkeä oppiaineiden substanssiopetukseen.

Täydentävää opetusta tiedonhankinnassa, tietotekniikassa ja viestinnässä tarjottiin Eväät Työelämään -koulutussarjan avulla, joka myös toteutettiin tietynlaisena taitotarjottimena. Kokonaisuus koostui neljästä moduulista, joissa tarjottiin kirjallisen ja suullisen viestinnän, tiedonhaun ja tietotekniikan kehittyneempien muotojen opetusta. Kokonaisuuden suunnitteluun osallistuivat opettajat yhdessä. Myös opiskelijoilla oli mahdollisuus vaikuttaa yhteisessä työpajassa kokonaisuuden alussa moduulien opetuksen sisältöön, kun he pohtivat

minkälaisia täydennystä he tarvitsevat taidoissaan. Kokonaisuus oli tarkoitettu opintojen loppuvaiheessa oleville.

TVT-taitojen opetuksen asemaa pyrittiin projektissa vakiinnuttamaan osaksi tutkintoja siten, että näiden taitojen opetus ja osaaminen olisi osa tutkintojen laatua. Myös jaksojen sisällöllinen kehittäminen oli tärkeää. Avain-ryhmän kanssa tehtiin syksyllä 2003 esitys yliopistolle tiedonhankinnan, tietotekniikan ja viestinnän vahvistamiseksi. Yliopiston tutkintorakenteen koordinaatioryhmä antoi tiedekunnille keväällä 2004 tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategian mukaisen suosituksen, jonka mukaan tieto- ja viestintätekniiset taidot sekä informaatiolukutaito ovat osa työelämän edellyttämää akateemisen kansalaisen perusosaamista. Suosituksen mukaan tiedekuntien tulee varmistaa, että kaikki kandidaateiksi ja maistereiksi valmistuvat saavat osana koulutustaan monipuoliset tieto- ja viestintätekniiset perustaidot sekä tiedonhaun perustaidot. Lisäksi koordinaatiotyöryhmä suositteli, että tieto- ja viestintätekniisten taitojen oppiminen tulee mahdollisuuksien mukaan integroida oppiaineiden normaaliin opetukseen ja opiskeluun samoin kuin tiedonhaun ja myös vieraiden kielten opetus.

Hallintotieteiden, informaatiotutkimuksen ja yhteiskuntatieteiden uusiin, syksyllä 2005 voimaan tulleisiin opetussuunnitelmiin tietotekniikan perusteiden ja tiedonhankintataitojen perusteiden opetus tuli pakolliseksi. Ongelmana kuitenkin on, että vaikka opetuksen tärkeys tunnustetaan, siihen tarvittavia resursseja ei tiedekunnista eikä koko yliopistonkaan tasolta tahdo löytyä. Keväällä 2005 tehtiin esitys Avain-ryhmän kanssa yliopiston johdolle tiedekuntien resurssien lisäämiseksi, jotta ne voivat sisällyttää opetussuunnitelmiin tietotekniikan perusteiden ja tiedonhankintataitojen opetuksen. Toinen ongelma on, että yliopistossa ei ole mitään tahoja, jonka tehtävänä olisi koko yliopiston tasolla opiskelijoiden TVT-opintojen suunnitteleminen, toteuttaminen ja arvioiminen. Toisin on esimerkiksi kielitaidon osalta, jota voidaan pitää TVT-osaamiseen rinnastettavana taitona. Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategian toteuttamista ei ole ylipäätään kovin määrätietoisesti viety tiedekunta- tai laitostasolle saakka.

Tietotekniikan hyödyntäminen tutkimusvalmiuksien kehittämisessä

Yliopistosta valmistuvan asiantuntijan erityisenä osaamisena ja vahvuutena ovat tieteellisten tutkimusmenetelmien hallinta ja tieteellisen tiedon tuottaminen. Tietoyhteiskunnan asiantuntijalta edellytetään, että tutkimuksen teossa osataan käyttää hyväksi myös tietotekniisten välineiden tuomia mahdollisuuksia.

Kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien tueksi projektissa tarjottiin seitsemän kertaa opintojakso Käyttövalmiuksia tilastollisiin menetelmiin (1 ov). Koulutuksessa tutustuttiin SPSS for Windows -ohjelmistoon, jolla on mahdollista tallentaa, muokata ja analysoida empiirisen aineisto sekä mm. laatia aineistosta erilaisia graafeja. Opintojakson tavoitteena oli antaa valmius joidenkin tilastollisten analyysien tekemiseen sekä tulosten tulkintaan. Koulutukseen oli jatkuvasti hakijoita enemmän kuin siihen voitiin ottaa. Koulutustarvetta ilmeni

myös yliopiston opettajien ja tutkijoiden keskuudessa ja Opetusteknologiakeskus järjesti heille omaa opetusta.

Tiedonkeruu verkossa -kurssin (3 ov) tavoitteena oli perehdyttää opiskelijat tutkimusaineiston keräämiseen verkkokyselynä sekä saadun aineiston analysointiin SPSS-tilasto-ohjelmalla.

Tietotekniikkaa opetukseen

Opettajien tiedonhankinnan, viestinnän ja tietotekniikan osaaminen on pitkällä aikavälillä ehdoton edellytys opiskelijoiden osaamisen kehittämistyössä. Yliopiston tieto- ja viestintätieteiden strategia painottaa erityisesti yliopiston tukiyksiköiden (tietokonekeskus, Opetusteknologiakeskus, kirjasto ja Opetuksen kehittämissyksikkö) merkitystä TVT:n opetusikäytön kehittämisessä. Ainelaitosten ja tukiyksiköiden yhteistyö on rakentunut lähinnä yksittäisten opettajien oma-aloitteisuuden sekä tukiyksiköiden käynnistämien omien kehi-

Tiedonkeruu verkossa -koulutuksella www-välineitä yhteiskuntatieteilijälle

Tuomas J. Alaterä

50

Tampereen yliopiston YHTIS-projektissa on kolmena keväänä koulutettu opiskelijoita suunnittelemaan ja toteuttamaan verkkokysely. Tavoitteena on ollut valmistaa opiskelijat toteuttamaan sisällöllisesti ja teknisesti korkeatasoista tiedonkeruuta verkossa sekä jäsentämään ja analysoimaan kerättyjä tietoja. Osahankkeen ideoi ja laitto alkuaan dosentti Sami Borg ja allekirjoittanut on sittemmin toiminut kurssin vastuupettajana. Myös kurssin muut opettajat ovat tulleet Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta.

Vaikka koulutus on suunnattu yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opiskelijoille, mukana on ollut opiskelijoita muista oppiaineista, kuten suomen kielestä, teatterin- ja draaman tutkimuksesta, markkinoinnista ja yrityksen hallinnosta. Poikkitieteisyys on koettu kurssilla rikkaudeksi ja se on tuonut keskusteluihin ja harjoitustöihin uusia näkökulmia.

Kurssin rakenne

Kurssin johtoaajatus on pysynyt samana kolme vuotta. Kurssiin kuuluu 24 luentotuntia ja 12 harjoitustuntia sekä pienryhmissä tehtävä harjoitustyö. Koska tavoitteena on antaa valmiuksia työelämää varten, mukana on jaksoja, joilla keskitytään niihin tietoteknisiin ja tiedonkeruun valmiuksiin, joita työssä tarvitaan. Vuosittain luennoimassa on käynyt joku Tampereen yliopistosta valmistunut maisteri.

Johdanto-osion jälkeen kurssi seuraa kohtuullisen normaalia tutkimuksen teon kaarta. Ensiksi pienryhmät kehittelevät itselleen tutkimusaiheen ja kohderyhmän, sitten luonnostelevat kyselylomakkeen. Vasta kun lomakkeen kysymyksenasettelu on valmis, siirrytään sen toteuttamiseen verkossa. Kurssin edetessä kyselyn aihe, lomakesuunnitelma ja verkkolo-

make tulee erikseen hyväksyttävä opettajilla. Näin ote kunkin ryhmän työhön säilyy kautta koulutuksen. Vastuupettajan lisäksi kurssilla on HTML- ja SPSS-opetuksesta sekä pienryhmäohjauksesta vastaavat opettajat.

Valmiit lomakkeet julkaistaan verkossa. Kunkin ryhmän vastuulla on rekrytoida kyselynsä tarpeeksi vastaajia. Ryhmät keräävät joko aidon aineiston tai harjoitusaineiston, jossa muut kurssilaiset toimivat vastaajina. Kyselyistä suurin osa on suunnattu aidolle yleisölle, esimerkiksi ainejärjestöille, kaupungin palveluyksiköille tai yrityksen henkilöstölle. Minimitavoitteena on saada dataan kolmekymmentä havaintoyksikköä. Kurssilla on koottu yli 300 vastaajan aineistoja ja jopa pro gradu -työn aineistoja.

Kurssin suorittamiseksi havaintoaineistosta pitää kirjoittaa lyhyt raportti. Tämä vaatii aineiston käsittelyä tilasto-ohjelmistolla (kurssilla SPSS). Raportin vaatimustaso on kohtuullisen matala. Arvioinnissa päähuomio kiinnitetään muutoseikkoihin, kuten millä tarkkuudella ja minkälaisilla ilmauksilla tuloksia esitetään ja miten kuvioita ja taulukkoja tulisi käyttää. Virheellisiin päätelmiin luonnollisesti puututaan. Opinnäyteitä tai muita aitoja kyselyjä tehneiden opiskelijoiden työt on palautetilaisuudessa pureskeltu astetta tarkemmin, mutta pääasiassa he ovat voineet kysyä palautetta suoraan vastuupettajilta kurssin kuluessa. Pienryhmien töitä ei vertailla keskenään, sillä jokainen ryhmä asettaa koulutuksen alkuvaiheessa omat oppimistavoitteensa. Yhteisissä palautetilaisuuksissa ryhmät esittelevät työnsä muille, joten itsearviointia töiden tasosta tapahtuu.

tyshankkeiden varaan. Tukiyksiköillä ei ole välttämättä selkeää kuvaa niistä tarpeista, joita ainelaitoksilla on TVT:n suhteen eikä siitä, miten tarpeet ovat sidoksissa opetuksen yleiseen organisointiin. Jotta opetuksen ja myös tutkimuksen tarpeet mm. teknisten ratkaisujen osalta tulisivat esille, tiedekunnan tasolla tarvitaan tekniseen kehitystyöhön kykenevää asiantuntijaa ”harmaalle vyöhykkeelle”, yliopiston tukipalvelujen ja ainelaitosten välille.

Yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa tällainen yhteyshenkilö organisoisi ja kehitti TVT-OKE-ryhmän alaisen Jalkautumisryhmän toimintaa. Jalkautumisryhmä koostui tukipalvelujen ja YHTIS-projektin edustajista. Ryhmä vieraili ensivaiheessa yhteiskuntatieteiden tiedekunnan ja myöhemmin myös muiden tiedekuntien ainelaitoksilla kertomassa TVT-opetuskäytön tukipalveluista ja toisaalta kuulemassa, minkälaisia tarpeita ainelaitoksilla oli tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suhteen. Samalla pyrittiin madaltamaan opettajien kynnystä ottaa opetukseensa mukaan opiskelijoiden viestinnän, tiedonhankinnan ja tietotekniikan taitojen oppimisprosessia tukevia menetelmiä.

Opetus keskittyy erityisesti kyselysuunnittelun taitoon ja verkkolomakkeen toimivuuteen. Kurssilla painotetaan, että verkkokysely soveltuu erinomaisesti tiettyihin tiedonkeruun tarpeisiin, mutta kyselyn tekemisen, tulosten analysoinnin sekä laajemman tietoteknisen osaamisen tarve on paljon laajempi.

Kokemukset

Kurssi on verrattain laaja (3 ov) ja vaatii opiskelijoilta luentojen ohella omaa aikaa. Jotkut aloittaneista keskeyttävät sangen pian – osa siirtyttyään työelämään, mitä työelämään valmistavalla kurssilla tuskin voi katsoa pahalla. Jäljelle jääneet ovat yleensä motivoituneita, mitä voikin odottaa, kun kurssi ei ole pakollinen, mutta on silti työläs. Pienryhmiä on ollut vuosittain kymmenkunta.

Ensimmäisenä vuonna koulutus vietiin läpi tiukkana, noin kuuden viikon periodina loppukevällä. Tämä osoittautui liian tiukaksi aikatauluksi, kun ottaa huomioon osallistujien erilaiset lähtökohdat tietotekniikassa ja opiskelijoiden etenemisvaiheessa. Seuraavaksi kurssia pidennettiin hieman, mutta tuotiin keskeemmälle kevätlukukautta. Nyt ongelmaksi muodostui päällekkäisyys muiden kurssien kanssa. Vuonna 2004 kurssi oli lukukauden mittainen ja aiempien vuosien aikatauluongelmat vähenivät. Samalla tarjoutui mahdollisuus eriyttää tietotekninen peruskäsitteiden opetus ja HTML-koulutus varsinaisesta verkkokyselyn tekemisestä. Ratkaisu osoittautui palkitsevaksi. Aluksi koulutuksessa käytettiin perinteisiä HTML:n lomake-elementtejä ja tietoarkistossa ohjelmoitua lomakkeenkäsittelijää. Tänä vuonna kysely toteutettiin yliopistossa käytettävissä olevalla E-lomake-ohjelmistolla.

Kurssilla kerätty palaute on ollut miltei pelkästään kiittäväää. Ensimmäiseksi tämä saa epäilemään keruustrumentin pätevyyttä, mutta koska epävirallinen palautekin viittaa samaan suuntaan, keuhut voinee hyväksyä. Keskeinen selittäjä onnistumiselle lienee siinä, että kukin ryhmä saa toteuttaa omia tiedonintressejään, ohjaukseen panostetaan ja koulutuksen sisältö on monipuolinen ja työskentely tapahtuu useimmalle uudessa ympäristössä. Opettajilta kurssi vaatiikin laajaa asiasisällön ja tekniikan osaamista.

Moitteet ovat koskeneet lähinnä kiirettä tai sitä, ettei johonkin osa-alueeseen tai työkaluun ole ehditty perehtyä riittävästi. Lisääjälle olisi toki aina tarvetta, mutta koulutuksen työelämäläisen luonteen vuoksi on hyvä, että välietapit on saavutettava tiettyssä ajassa ja kurssilaiset joutuvat tekemään paljon työtä itsenäisesti. Kurssilla on mukana värikäs joukko opiskelijoita, ja monella on toiveena oppia tarjottua enemmän verkkosivujen tekemisestä ja ylläpitämisestä. Palautteessa kaivataankin lisää verkkojulkaisun opetusta. Tähän suuntaan tätä kurssia ei kuitenkaan ole mahdollista laajentaa.

Vastaavalle koulutukselle on selkeästi edelleenkin tarvetta. Intensiivisen luonteensa ja ryhmätöiden laajuuden vuoksi kurssi ei sovellu tiedekuntien yleisopinnoiksi. Luontevammin olisi kyse täydennyskoulutuksesta, mutta sellaisesta jota opiskelijat voisivat vielä hyödyntää jopa oppinnäytetöissään. Edeltävinä taitoina pitäisi olla suoritettuna menetelmäopintojen perusteet ja jokin seminaari, jotta ote tutkimuksen tekoon on valmiina. Lisäksi tietokoneen ja perusohjelmien tunteminen ja internetin perusteiden osaaminen auttaa kurssin alkuvaiheissa. Koulutuksessa kuitenkin erilaiset lähtökohdat voidaan ottaa huomioon, joten oppimistavoitteiden saavuttaminen ei jää näistä kiinni.

Talous-, oikeus- ja teknologiaymmärrystä monitieteisesti

Kokonaiskuvan hahmottaminen yhteiskunnan eri sektoreilla edellyttää myös taloudellista näkökulmaa, joten yhteiskuntatieteilijän ammatillisiin valmiuksiin pitäisi kuulua myös talouden perusteiden hallinta. Suuri osa yhteiskuntatieteistä valmistuvista sijoittuu vastuullisiin tehtäviin erityisesti julkiselle sektorille mutta myös yrityksiin ja kolmannelle sektorille. Taloudenhoidon ja budjetoinnin perusteiden hallinta kuuluu perustaitoihin, joiden hallitseminen helpottaa päätöksentekoa ja yleensäkin työn tekoa. Tietoyhteiskunnan keskeisiin taitoihin kuuluu myös oikeudellisten pelisääntöjen tuntemus. Esimerkiksi sähköisen hallinnon ja kaupan kehittämistoimet tapahtuvat oikeudellisia ohjausvälineitä käyttäen ja niiden asettamien reunaehtojen puitteissa.

Projektin tavoitteena oli myös, että yhteiskuntatieteelliseltä alalta valmistuvat kiinnostuvat teknologisista kysymyksistä paitsi jälkikäteen tehtävänä ilmiöiden tutkimuksena niin myös siten, että he ovat mukana kun suunnitellaan ja tehdään tietoyhteiskuntaan liittyviä luovia ratkaisuja. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisen alan osaajien kiinnostuksen suuntaaminen tietoyhteiskunnan ilmiöihin ja sen rakentamiseen oli myös luonteva tuki samaan aikaan käynnissä olleelle eTampere-tietoyhteiskuntahankkeelle.

52

Monitieteisten sivuaineopintokokonaisuuksien tavoitteena oli antaa opiskelijoille opintokokonaisuuden alalta sellainen perusymmärrys ja valmiudet, että he kykenevät toimimaan johtamistehtävissä ja jäsenenä monialaisissa työryhmissä ja tiimeissä. Opintokokonaisuuksien tarjoamisen oletettiin myös helpottavan ja selkiyttävän opiskelijan sivuainevalintoja sekä antavan edellytyksiä opintojen tiivistymiselle ja opiskeluaikojen lyhentymiselle.

Kokonaisuudet suunniteltiin perus- ja aineopintotasolle. Projektin johtoryhmä teki jo alkuvaiheessa periaatepäätöksen olla perustamatta hankerahalla varsinaisia maisteriohjelmiä, joihin voi osallistua vain suhteellisen rajattu joukko opiskelijoita. Projektin ydintavoitteena oli kehittää ja kokeilla sellaisia ratkaisuja, jotka antavat perusvalmiuksia ja herättävät kiinnostusta syvällisemmälle perehtymiselle. Lisäksi toimenpiteiden tarkoituksena oli, että ne palvelisivat mahdollisimman laajasti koko yhteiskuntatieteellisen alan opiskelijajoukkoa.

Informaatio-oikeuden opintokokonaisuudessa tarjottiin taitoja tietoyhteiskunnan oikeudellisten pelisääntöjen tuntemiseen ja julkistalouden johtamisen opintokokonaisuudessa talouden perusteiden hallintaan.

Monitieteisen eDemokratia-opintokokonaisuuden avulla opiskelijat saivat valmiuksia selvittää yhteiskuntatieteellistä laaja-alaista näkemystä tietotekniikan hyödyntämiseen demokratian ja kansalaisvaikuttamisen kysymyksissä. Sähköisen asioinnin lisääntyminen ja kansalaisten suoran osallistumisen ja vaikuttamisen lisääntyminen tulee aiheuttamaan haasteita julkisella sektorilla. Opintokokonaisuuden tavoitteena oli, että opiskelijat hahmottavat julkisen sektorin ja kansalaisten tarpeet ja toimintatavat eDemokratian alalla sekä ymmärtävät käytännön osallistumishankkeita taustoittavia demokratian teorioita.

Informaatio-oikeuden opintokokonaisuus

Jukka Kultalahti & Jukka Tuomela

Tavoite ja sisältö

Informaatio-oikeus tutkii tiedon tuottamiseen, käsittelyyn ja välittämiseen, tietotekniikkaan ja informaatiomarkkinoihin liittyviä oikeudellisia ongelmia sekä laajemminkin tietoyhteiskuntaa koskevia oikeudellisia reunaehtoja. Kehittyvän tietotekniikan laajamittainen käyttöönotto ja sen yhteiskunnallinen merkitys lisää entisestään tarvetta tietotekniikan käyttöä koskeviin oikeudellisiin järjestelyihin, joten informaatio-oikeuden painoarvo tietoyhteiskuntakehityksessä tulee kasvamaan. Informaatio-oikeuden opintokokonaisuus (12–14 ov) on tehty vastaamaan osaltaan tietoyhteiskunnan pelisääntöjä koskeviin opetustarpeisiin.

Opintokokonaisuuden tavoitteena on antaa yleiskäsitys informaation tuottamiseen ja käsittelyyn liittyvästä oikeudellisesta sääntelystä. Sisältöalueisiin kuuluvat informaatio-oikeuden peruskysymykset, sähköinen viranomaisasiointi, tietoturvallisuus ja tietosuojakysymykset, julkisuus ja yksityisyydensuoja sekä eräät informaatio-oikeuden erityiskysymykset. Lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyvät oikeusjärjestystä ja hallinto-oikeutta käsittelevät johdantojaksot, joiden avulla aiempaa oikeudellista tietämystä vailla olevat opiskelijat perehdytetään informaatio-oikeuden opetuksessa tarvittavaan oikeudelliseen substanssietietoon.

Informaatio-oikeuden opintokokonaisuus on suunnattu erityisesti yhteiskunta-, informaatio-, talous- ja hallintotieteilijöille, mutta se soveltuu myös muille vapaasti valittaviksi sivuaineopinnoiksi. Saadakseen opintokokonaisuudesta kokonaisumerkinnän opiskelijan on suoritettava vähintään 8 opintoviikon opinnot. Opintokokonaisuus mahdollistaa paitisi sivuaineopinnot myös oikeudellisten oppiaineiden pääaineopiskelijoiden erikoistumisen informaatio-oikeudellisiin kysymyksiin.

Kokemukset ja opintosuoritukset

Opintokokonaisuuden eri opintojaksoille on osallistunut lukuvuosina 2002–2005 yhteensä 777 opiskelijaa ja he ovat suorittaneet (21.6.2005 mennessä) 1139 opintoviikkoa. Lähes kaksi opiskelijaa kolmesta (64 %) ovat olleet yhteiskuntatieteellisen koulutusalan pääaineopiskelijoita. Suurin osa opiskelijoista on tullut informaatiotieteiden tiedekunnasta (44 %; informaatiotutkimus ja tietojenkäsittelytiede) ja kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunnasta (39 %; oikeudelliset pääaineet ja muut kauppa- ja hallintotieteet). Opintokokonaisuuden kokonaisuudessaan on suorittanut 17 henkilöä. Tämän lisäksi moni julkisoikeuden pääaineopiskelija on sisällyttänyt informaatio-oikeuden opintoja pääaineeseensa.

Kaikiilta opintojaksoilta on kerätty opiskelijapalautetta, joka on analysoitu ja saadun palautteen perusteella on kehitet-

ty opetuksen sisältöä ja opetusmenetelmiä. Opiskelijoilta saatu palaute on ollut pääosin myönteistä ja opetuksen on arvioitu tukevan hyvin opiskelijan muita opintoja. Erityisesti informaatioalan (informaatiotutkimus, tietojenkäsittelytiede, tiedotusoppi) ja oikeudellisten aineiden opiskelijoilta on saatu palautetta opetuksen tarpeellisuudesta ja hyödyllisyydestä. Muiden kuin oikeudellisten aineiden opiskelijoille informaatio-oikeuden opetus on syventänyt oikeudellista näkökulmaa. Informaatio-oikeuden opetus on myös auttanut ymmärtämään sääntelyn taustoja ja tavoitteita, auttanut hahmottamaan sääntelykokonaisuuksia sekä opettanut säännösten tulkintaa käytännön soveltamistilanteissa. Esim. informaatiotutkimuksen opiskelijoiden antamassa palauksessa todettiin, että mm. asiakirjahallinnon opintojaksojen ohella tarvitaan välttämättä informaatio-oikeudellista opetusta.

Palauksessa on myös tullut esille kontaktiopetuksen nykyistä suurempi tarve erityisesti muiden kuin oikeudellisten aineiden opiskelijoiden taholta. Oikeudelliset käsitteet ja oikeudellinen näkökulma laajemminkin sekä opiskelussa vaadittava täsmällisyys ja tarkkuus ovat olleet opiskelijoille vaikeita muutoin hahmottaa. Opetuksen tarvetta on korostanut lisäksi soveltuvien oppikirjojen puuttuminen. Luentopainotteisesta opetuksesta on myös osin pyrityt siirtymään vuorovaikutteisempaan seminaarityyppiseen opetukseen, mutta resurssisyydestä se ei ole ollut mahdollista kuin yhdellä (3 ov) opintojaksolla.

Informaatio-oikeuden opetuksen jatko

Opintokokonaisuuden opetusta (25 op, 15 ov) jatketaan lukuvuosi 2005–2006 erillisrahoituksen turvin. Uusi oikeustieteiden laitos mahdollistaa myös immateriaalioikeuksiin liittyvän opetuksen antamisen informaatio-oikeuden opintokokonaisuuden opiskelijoille (YHTIS-rahoituksella opintojakso pystyttiin järjestämään vain kerran lukuvuonna 2003–2004).

Opetus 1.8.2006–31.12.2009 pyritään turvaamaan hanke-rahoituksella. Informaatio-oikeuden opetuksen tarve ja mahdollisuudet pitkäjänteisempään rahoitukseen vuodesta 2010 eteenpäin selvitetään mahdollisesti saatavan hanke-rahituksen aikana (2006–2009).

Informaatio-oikeuden opetuksen jatkon varmistuminen mahdollistaisi myös opetuksen liittyvän yhteistyön kehittämisen oikeustieteellisten oppiaineiden ohella myös keskeisten sivuopiskelijoiden pääaineiden kuten informaatiotutkimuksen (erityisesti asiakirjahallinto), tietojenkäsittelytieteen ja tiedotusopin kanssa.

Näin opiskelija voi soveltaa laaja-alaista yhteiskuntatieteellistä näkemystään erityisesti tietoverkkojen välityksellä tapahtuvien verkkokeskustelujen ja äänestysten organisoinnissa. Yhteiskuntatieteellistä näkemystä tarvitaan myös poliittisesta päätöksenteosta tiedottamisessa sekä erilaisissa tiedonhaun ja –tallentamisen tehtävissä. Tällaisia valmiuksia voi hyödyntää niin julkisen sektorin kuin erilaisten poliittisten ja kansalaisjärjestöjen tehtävissä.

Monitieteisten kokonaisuuksien suunnitteleminen ja toteuttaminen kokosi yhteen eri oppiaineiden, laitosten ja tiedekuntien opettajia mielenkiintoisella tavalla. Suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistui sekä professoreita että muita opettajia. Eri oppiaineiden opetussuunnitelmissa jo olemassa olevaa, samaan tematiikkaan kuuluvaa opetusta voitiin tarkastella, koota yhteen ja sisällyttää monitieteisiin kokonaisuuksiin. Lisäksi projekti mahdollisti kokonaan uusien sisältöjen ja jaksojen suunnittelemisen sellaisilla alueilla, joihin oppiaineissa ei olisi muuten ollut resursseja ja jotka kuitenkin selvästi nähtiin tulevaisuudessa tärkeiksi. Sellaisia olivat esimerkiksi tietoyhteiskunnan talouteen ja informaatio-oikeuteen sekä sosiaalitieteellisen teknologiatutkimuksen kysymyksiin liittyvät asiat. Projektin aikana oli kuitenkin myös mielenkiintoista havaita, miten vaikeaa eri tieteenalojen ja saman tieteenalan sisälläkin eri oppiaineiden ja yksiköiden välisiä raja-aitoja voi olla ylittää. Yhteisen näkökulman tai tekijän löytäminen saattoi olla yllättävän vaikeaa.

Käytännön koordinointi ja opetuksen toteuttaminen innostuneen suunnittelutyön jälkeen saattoivat joidenkin kokeilujen kohdalla osoittautua kokonaisuuden onnistuneen toteuttamisen haasteiksi. Yliopiston vapaasta sivuaineoikeudesta huolimatta myös opiskelijoiden motivoiminen ja kiinnostuksen herättäminen monitieteisiä kokonaisuuksia kohtaan vaatii paljon panostamista. Kokonaisuuksiin kuuluvia yksittäisiä opintojaksoja opiskelijat suorittivat paljon, mutta vain harvat suorittivat jonkun kokonaisuuden. Erityisen tärkeää on kokonaisuuksien sisällöllinen suunnittelu niin, että eri tieteenalojen näkökulmien kietomista yhteen tuetaan opetuksessa. Nyt yksittäiset opintojaksot saattoivat jäädä melko irrallisiksi toisistaan, sillä kokonaisuuksista puuttui esim. maisteriohjelmille tyypillinen seminaari tai muu foorumi asioiden yhteistä pohdintaa ja analysointia varten. Opiskelijoiden oli ehkä vaikea hahmottaa, mitä temaattista ymmärrystä kokonaisuudessa oikeastaan haettiin. Toisaalta kokonaisuudet voivat myös toimia eräänlaisena taitotarjottimina, joista opiskelija voi poimia itseään kiinnostavia ja tutkintoonsa sopivia yksittäisiä jaksoja eikä kokonaisuuden suorittaminen ole välttämätöntä. Esimerkiksi Informaatio-oikeuden yksittäistenkin jaksosten suorittaminen lisäsi opiskelijan ymmärrystä juridisesta ajattelusta ja tietoyhteiskunnan pelisäännöistä.

Julkistalouden johtamisen opintokokonaisuus

Hannu Laurila

Oppiaineet kansantaloustiede (ktal), kunnallistalous (kuta) sekä finanssihallinto ja julkisyhteisöjen laskentatoimi (fila) ovat lukuvuodesta 2002–2003 tuottaneet YHTIS-projektille Julkistalouden johtaminen (JULTA) sivuaineopintokokonaisuutta. Se on koostunut opintojaksoista Suomen talouden rakenne ja kehitys (ktal), Informaatioyhteiskunta ja uusi talous (ktal), Julkistalouden suunnittelu ja ohjaus (kuta), Julkisen talouden hallinto (fila) sekä Talouden arviointi (fila).

Idea ja merkitys

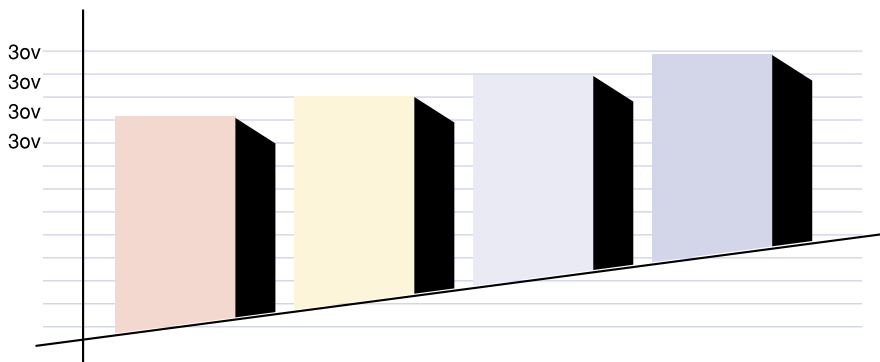
Opintokokonaisuuden tavoitteena on ollut perehdyttää julkistalouden näkökulmasta erityisesti yhteiskuntatieteellisen koulutusalan, mutta myös muiden alojen opiskelijoita yhteiskunnan taloudellisen toimintaympäristön muutoksen ja taloushallinnollisten käytäntöjen kysymyksiin. Globaalin markkinatalouden eteneminen, EU-integraation kehitys, yhteiseurooppalaisten instituutioiden muodostuminen sekä pääomien, yritysten ja ihmisten vapaa markkinaperusteinen liikkuminen vaikuttavat yhä voimakkaammin kansantaloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen Suomessa ja Euroopassa. Kaikki tämä lisää talousilmioiden, talous- ja yhteiskuntapolitiikan periaatteiden sekä taloudenpidollisten järjestelmien ja käytäntöjen syvällisen ymmärtämisen ja hallitsemisen tarvetta niin julkisella kun yksityiselläkin sektorilla. JULTA-opintokokonaisuuden tavoitteena on ollut tarjota näitä uudenlaisia työelämän valmiuksia.

Toteutus

JULTA-opintojaksoja on tuotettu oppiaineiden omien opettajien lisäksi suurelta osin ulkopuolisin tuntiopettajavoimin. Käytössä on ollut alan paras asiantuntemus. JULTA-opinnot ovat myös olleet hyvin suosittuja: menossa olevat kesätentit huomioon ottaen yksittäisiä suorituksia on n. 1000 kappaletta ja opintoviikkokertymä on n. 3000 opintoviikkoa. Näistä sivuaineopiskelijoiden suorituksia on vähintään kaksi kolmasosaa. Heidän suosiossaan ovat olleet varsinkin kansantaloustieteen jaksot. Koko opintokokonaisuuden suorittaneita on sen sijaan ollut vain muutama, mikä on ollut lievä pettymys. Kokonaisuus on ehkä hyvistä pyrkimyksistä huolimatta jäänyt liian heterogeeniseksi – talous- ja hallintotieteet pitäisikin jatkossa saada tieteenaloina toisilleen tutummiksi.

Jatko

Jatkossa JULTA-opintokokonaisuus integroituu ao. oppiaineiden opetukseen, mutta aloitetun opintokokonaisuuden suorittaminen loppuun on mahdollista. Hankkeen suoranaista jatkona taloustieteiden laitos tarjoaa sivuaineopiskelijoille monitieteisen sivuainepaketin Taloustieteiden opintokokonaisuus 28 op/16 ov, joka koostuu taloustieteiden laitoksen oppiaineiden (em. aineiden lisäksi yrityksen taloustiede, laskentatoimi) perusopintojaksoista. Hankkeen hengen mukaisena jatkona voidaan pitää myös laitoksella syksyllä 2006 suunnitella olevaa julkistalouden kansainvälistä maisteriohjelmaa (European Master in Public Economics and Public Finance, EMPE), jossa kaikki JULTA-hankkeen oppiaineet ovat mukana. Maisteriohjelmaan on mahdollista hakeutua myös muista oppiaineista ja muilta koulutusaloilta, mikäli kandidaattitutkintoon kuuluu riittävä määrä kansantaloustiedettä.

Monitieteisten kokonaisuuksien lisäksi tai osana kokonaisuuksia opiskelijoille tarjottiin useita laajoja luentosarjoja, joissa oli vierailevina luennoitsijoina tietoyhteiskunnan edustajia. Tällaisia luentosarjoja olivat mm.:

- **Teknologian tutkimus ja sosiaalitiede.** Luentosarjan tarkoituksena oli antaa opiskelijoille perusvalmiuksia sosiaalitieteellisen teknologiatutkimuksen tekemiseen. Vierailevina luennoitsijoina toimi 18 opettajaa, jotka olivat sekä akateemisen tutkimuksen piiristä että liike-elämän tutkimuskeskuksista. Luentosarja muodosti monitieteisen kokonaisuuden, jossa luotiin katsausta myös sosiaalitieteiden ulkopuolelle, teolliseen muotoiluun, taloustieteisiin, insinööritieteisiin ja viestinnän alan tutkimukseen.
- **Sosiaalitieteen metodologia ja digitaalinen verkottunut media.** Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen sekä hypermedialaboratorion yhteinen luentosarja rakensi monimetodista tulkinallista kehystä hypermedian ja sen käytön eri muodoille. Tavoitteena oli tarjota ja kehittää metodisia valmiuksia erityisesti verkottuneen digitaalisen median sosiaalisten ulottuvuuksien tutkimukseen. Kurssin harjoitustyöt muodostivat mielenkiintoisen katsauksen erilaisiin verkkomedian ilmiöihin ja niiden tutkimusmahdollisuuksiin. Kurssi johti myös opinnäytetöihin.

Työelämäorientaatiota

Koulutuksen työelämäyhteydet pitävät sisällään hyvin monitasoisia ja monitahoisia toimia, jotka yliopistoissa eroavat vaikutustensa ja painavuutensa suhteen. Työelämäyhteyden muotoja ovat esimerkiksi yliopiston henkilöstön viralliset tai epäviralliset keskusteluyhteydet työelämän edustajien kanssa, alumnitoiminta, Ura- ja rekrytointipalveluiden työelämäyhteistyö sekä opetussuunnitelmien puitteissa tapahtuva työelämäyhteistyö kuten työharjoittelu, opinnäytteet ja vierailevat luennoitsijat. Laitosten työelämäyhteyden tärkeitä muotoja ovat myös esimerkiksi yhteiset yritysmaailman kanssa tehtävät tutkimushankkeet sekä henkilöstökoulutus ja -vaihto työpaikoilla.

Työelämäorientaatiolla tarkoitetaan opiskelijoiden yleistä suhtautumista työelämään. Työelämäorientaatio kehittyy läpi opiskeluaajan ja keskeistä sen kehittymiselle ovat opiskelijan henkilökohtaiset kokemukset, mutta työelämäorientaatiolla on myös tiedollinen ja asenteellinen ulottuvuus. Työelämäorientaatio vaikuttaa opiskelijan opintojen suunnitteluun ja etenemiseen, sivuainevalintoihin, opintomenestykseen, opiskeluaikaan sekä valmistumisen jälkeiseen työnhakuun ja työelämään sijoittumiseen. Opiskelijan työelämäorientaation syntymiseen ja muodostumiseen vaikuttavat oman tieteenalan sisällöt, ohjaus- ja opetuskäytännöt ja perinteet, laitosten työelämäyhteyksien laatu ja määrä, työharjoittelukäytännöt sekä kaikki muut työelämävalmiuksia tukevat asiat kuten opintojen aikainen työssäkäynti. (Ks. esim. Kuhalainen 2003; Manninen & Luukkainen 2002; Tynjälä, Välimaa & Murtonen 2004; Ura- ja rekrytointipalveluiden sijoittumisseurannat.)

Työharjoittelu

Opintojen aikaisen työharjoittelun on todettu olevan erittäin merkityksellistä työllistymisen kannalta etenkin uran alkuvaiheessa. Työharjoittelun avulla opiskelija voi saada oma-kohtaista kokemusta työelämästä ja omalta alaltaan. Kokemus lisää ymmärrystä teorian ja käytännön yhteydestä ja antaa motivaatiota oppimiseen. Harjoittelusta saadut kokemukset voivat muuttaa opiskelijan sivuainevalintoja, vahvistaa tehtyä pääainevalintaa tai myös johtaa pohtimaan pääaineen vaihtamista. Lisäksi harjoittelupaikasta voi saada idean, aiheen tai toimeksiannon pro gradu -tutkielmalle. Jotkut myös työllistyvät harjoittelupaikansa harjoittelun päätyttyä.

Jo projektin alkaessa työharjoittelu kuului pakollisena tai vapaaehtoisena kaikkiin YHTIS-projektin kohderyhmän pääaineisiin ja harjoittelun käytännön organisoimiselle, esimerkiksi työharjoittelutuen myöntämiselle, oli jo olemassa vakiintuneet puitteet, joten projektissa ei tarvinnut lähteä kehittämään harjoittelukäytänteitä aivan alusta. Projektin tavoitteena olikin harjoittelun aseman vakiinnuttaminen ja vahvistaminen tutkinnoissa sekä harjoittelun sisällöllinen kehittäminen. Kun projektissa suunniteltiin harjoittelua koskevia toimenpiteitä, käytettiin hyväksi Ura- ja rekrytointipalveluiden laajaa ja pitkäaikaista osaamista sekä yhteisössä vuosien saatossa kertynyttä hiljaista tietoa. Lisäksi projektissa selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia työharjoittelusta (Kuhalainen 2003). Harjoittelun kehittämistarpeet voidaan tiivistää seuraavasti:

- Harjoittelujakson tulisi olla kiinteässä vuorovaikutuksessa muiden opintojaksojen kanssa (teorian ja käytännön yhdistäminen).
- Harjoittelujaksoja tulisi ohjeistaa tarkemmin (mikä on hyvä harjoittelupaikka, miten paikka hankitaan, mitkä ovat harjoittelun tavoitteet jne.).
- Harjoittelukokemusten jakamiseen tarvitaan foorumeita. Esimerkiksi harjoitteluraportteja ei opiskelijoiden mielestä hyödynnetä riittävästi.
- Opiskelijoiden ohjaukseen työpaikoilla tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Opiskelijoiden mielestä etenkin palautteen saaminen tehdystä työstä voi olla vähäistä.
- Laitosten ja harjoittelupaikkojen välistä yhteistyötä tulisi parantaa siten, että harjoittelupaikkoja saataisiin monipuolisesti julkisen, yksityisen ja järjestösektorin eri toimialoille. Lisäksi opiskelijoita pitäisi kannustaa hankkimaan harjoittelupaikkoja omatoimisesti.
- Harjoittelujärjestelmää tulisi kehittää siten, että työpaikat osallistuisivat nykyistä enemmän harjoittelun kustannuksiin, jolloin myös harjoittelun aikaista palkkaa voitaisiin nostaa. (Kuhalainen 2003, 39–40.)

Projektissa tehtiin paljon työtä työharjoittelujaksojen sisällöllisessä kehittämisessä tuemalla kohderyhmän laitosten harjoitteluseminaarien käyttöönottamista tai jo olemassa olevien seminaarien jatkokehittelyä. Seminaarien avulla pyrittiin mm. edistämään teorian ja käytännön yhdistämistä, parantamaan harjoittelun ohjeistamista ja tavoitteiden asettamista sekä kannustamaan harjoittelukokemusten jakamiseen. Esimerkiksi sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen työharjoitteluseminaarin tarkoituksena oli edistää työssä oppimista ja antaa harjoittelussa oleville opiskelijoille työnohjausta. Seminaarissa keskus-

teltiin harjoittelukokemuksista sosiaalipsykologista ja muuta yhteiskuntatieteellistä tietoa apuna käyttäen. Lisäksi kunkin opiskelijan harjoitteluun liittyviä kokemuksia käsiteltiin seminaarin aikana kolme kertaa (kokemukset harjoittelun alussa, keskivaiheilla ja lopussa) opiskelijan valmisteleman puheenvuoron pohjalta. Näin opiskelijat oppivat myös toisten opiskelijoiden kokemuksista.

Harjoittelun sisällöllisessä kehittämisessä kiinnitettiin huomiota myös siihen, miten opiskelijat otetaan harjoittelupaikoilla vastaan ja toisaalta miten yliopisto voisi tukea harjoittelupaikkoja tässä ohjaustyössä. Teema oli keskeisesti esillä sosiaalialan harjoittelun kehittämiseen pyrkivässä yhteistyössä Pikassos Oy:n kanssa.

Projekti tuki myös tiedotusopin laitoksella tehtyä työharjoitteluselvitystä sekä kokosi yhteen käytäntöjä harjoitteluun liittyvistä ohjeistuksista, joita laitokset voivat halutessaan muokata ja käyttää hyväkseen omien tarpeidensa mukaan. Molemmat raportit ovat luettavissa internetissä.

- Tuominen, S., Kotilainen, S. & Ruoho, I. 2004. Raportti työharjoittelun pedagogisista käytännöistä. Saatavilla verkkosivuilla:

<www.uta.fi/laitokset/tiedotus/opiskelu/opetuksen_keh.HTML>. Saatavuus tarkistettu 6.10.2005.

- Kuhalainen, A. 2003. Vinkkejä ja linkkejä harjoitteluohjeistusten tekoon. Saatavilla verkkosivuilla: <www.uta.fi/projektit/YHTIS/selvitykset/index.HTML>. Saatavuus tarkistettu 6.10.2005.

YHTIS-projektissa kokeiltiin myös harjoitteluseminaarin toteuttamista verkossa.

Koulutukset ja tapahtumat

Työelämäorientaatiota vahvistavia ja työelämätaitoja tukevia koulutuksia kokeiltiin laitosten tai projektin tuottamina lyhyinä pilottijaksoina, joilla herätettiin opiskelijoiden kiinnostusta työelämän aihepiireihin. Tällaisia koulutuskokeiluita olivat Työtieteen luentosarja, Sukupuoli, elämänkaari ja työura -luentosarja sekä Kouluttajan perusvalmiudet ja Projektinhallinta-koulutukset.

Opiskelijoille suunnattujen tapahtumien avulla pyrittiin antamaan opiskelijoille työelämä-tietoutta sekä saamaan opiskelijat ja laitosten henkilökunta kiinnostumaan työllistymistä koskevista asioista. Opiskelijat ja laitosten väki saivat erilaisten tapahtumien kautta tietoa mm. työelämän osaamistarpeista ja muutostrendeistä. Ura- rekryointipalveluiden tapahtumatoiminta on jo vakiintunutta, joten YHTIS-projektissa ei ollut tarvetta lähteä kehittämään omaa laajaa rinnakkaista tapahtumakonseptia. Ura- ja rekryointipalveluiden väki suunnitteli ja toteutti yhteistyössä projektin kanssa TietoTyössä- ja Työelämän peruskurssi -tapahtumat sekä Selviydy voittajana -seminaarin. U&R antoi panoksensa myös Kohti työelämää – tulostavoitteita ja unelmia -seminaarin sekä Työelämää ja opintoja -iltapäivän ideoimiseen ja toteuttamiseen.

Työharjoitteluseminaari verkossa – opiskelijoiden ja opettajan kokemuksia

Kirjoittajat: Anu Jäppinen & Anni Kuhalainen

YHTIS-projekti on osaltaan auttanut Tampereen yliopiston ainelaitoksia kokeilemaan erilaisia työharjoittelukäytäntöjä kehittäviä malleja. Tässä artikkelissa kerrotaan erityisesti informaatiotutkimuksen laitoksen kokeilusta, jossa työharjoittelukäytäntöjä pyrittiin kehittämään tarjoamalla opiskelijoille harjoittelunaikaista tukea Moodle-verkko-oppimisympäristössä. Artikkelin näkökulmana on, miten opiskelijoille voidaan antaa tukea verkon avulla koko harjoitteluprosessin aikana ja miten pienilläkin kehittämistoimilla voidaan saada aikaan sekä ainelaitosta että opiskelijoita hyödyttäviä asioita. Kevään ja kesän 2004 aikana toteutetun verkkoharjoitteluseminaarin veti yksi opettaja ja siihen osallistui 30 opiskelijaa, joista 15 antoi palautetta.

Seminaari perustui oppimisympäristöön laadittuihin tehtäviin. Aivan aluksi opiskelijoita pyydettiin pohtimaan seuraavia kysymyksiä: Millaisia asioita osaat hyvin? Mitä asioita haluaisit oppia? Mitä tavoitteita asetat harjoittelullesi? Millaisin keinoin aiot päästä tavoitteisiisi? Tavoitteiden asettaminen harjoittelulle koettiin erityisen tärkeäksi, sillä tavoitteiden avulla opiskelija määritteli itselleen sen, miksi harjoittelu on tarpeellista opintojen ja työllistymisen kannalta. Tavoitteiden asettelu myös edesauttoi opiskelijoita motivoitumaan paremmin harjoitteluunsa.

Varsinaisen harjoittelupaikan hakua pyrittiin tukemaan Moodlessa niin, että opiskelijat kirjasivat ylös tiedot siitä, mistä he olivat paikkaa hakeneet, olivatko he käyneet työhaastattelussa jne. Tehtävän avulla pyrittiin tekemään – usein epäselvää – hakuprosessia näkyvämmäksi opiskelijoille ja myös opettajalle. Opettaja näkikin tehtävän tärkeyden juuri siinä, että "Moodlen avulla pystyi seuraamaan edes jollain tarkkuudella opiskelijoiden paikanhakutilannetta ja tiedottamaan tarvittaessa asioista".

Opiskelijat kirjasivat oppimisympäristöön myös oman harjoittelupaikkansa tiedot sekä työtehtävät siellä, jolloin opiskelijoille tarjoutui mahdollisuus esim. arvioida omia työtehtäviään suhteessa muiden työtehtäviin ja saada vertaistukea muilta opiskelijoilta. Eräs palautetta antanut opiskelija kommentoi: *"Ennen kuin oma harjoittelupaikka varmistui ja sen varmistumisen jälkeenkin oli mielenkiintoista seurata, mistä muut löysivät harjoittelupaikan ja mitä työtehtäviä he siellä tekivät."*

Verkkoympäristössä oli myös keskustelualue, joka tarjosi opiskelijoille tilaisuuden keskustella keskenään harjoittelun aikana kaikenlaisista harjoitteluun liittyvistä asioista. Keskustelualueen tarkoituksena oli edistää opiskelijoiden keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistoiminnallista oppimista. Ajatusten vaihtoa ei kuitenkaan juuri syntynyt. Tähän saattoivat vaikuttaa monet seikat, kuten ajanpuute, opettajan vähäinen aktiivointi (keskustelua syntyy melko harvoin spontaanisti) tai muiden vuorovaikutuskanavien käyttö. Palautteista kävikin ilmi, että osa opiskelijoista oli pitänyt muihin harjoittelussa oleviin yhteyttä Moodlen sijasta muulla tavoin, esimerkiksi sähköpostitse.

Harjoitteluseminaariin kuului myös oman harjoittelukokemuksen arviointia. Opiskelijat kirjoittivat kokemuksistaan ja pohtivat tavoitteiden toteutumista koko harjoittelujakson ajan Moodlessa. Raportin teko päiväkirjamaisesti tuki opiskelijan reflektointia omasta osaamisestaan, tai kuten eräs opiskelija asiaa kuvasi: *"Auttoi ehkä jäsentämään harjoittelun herättämiä ajatuksia. Kirjoitellessa saattoi myös palata aiempiin tunnelmiin ja huomata konkreettisen kehittymisen harjoittelun kuluessa itsevarmuuden ja taitojen kehittyessä."*

Harjoitteluseminaarin opettaja seurasi opiskelijoiden tehtävien tekemistä Moodlessa jokseenkin säännöllisesti. Resurssipulan ja osin tietoisemman valinnan takia hän ei kuitenkaan jatkuvasti kommentoinut opiskelijoiden kirjoituksia oppimisympäristössä. Seminaarin lopuksi opettaja kokosi yhteenvedon opiskelijoiden harjoitteluarvioinneista ja antoi yhteistä palautetta kaikille opiskelijoille oppimisympäristössä. Tarvetta palautteenantoon olisi ilmeisesti ollut enemmänkin, sillä puolet palautetta antaneista opiskelijoista olisi kaivannut lisää ohjausta ja kommentointia opettajalta.

Miltei kaikki palautetta antaneet opiskelijat kokivat, että verkkoharjoitteluseminaari oli tukenut työharjoittelua jollain tavalla: teoritiedon soveltaminen käytäntöön ei ole helppoa eikä opiskelija aina tunnista omaa osaamistaan ja sen rajoja, jos kokemuksia ei käydä läpi ja reflektoida. Verkossa toimivan seminaarin erityiseduksi koettiin sen riippumattomuus ajasta ja paikasta, mikä tuki tehtävien tekoa ja erityisesti harjoitteluarvioinnin kirjoittamista.

Ura- ja rekrytointipalvelut järjestää vuosittain useita yliopiston opiskelijoille suunnattuja uratapahtumia, joissa työelämän edustajat esittelevät oman alansa työtehtäviä ja työllistymismahdollisuuksia. U&R-yhteisön jäsenenä YHTIS-projekti pääsi osallistumaan myös näiden tapahtumien ideoimiseen ja suunnitteluun.

Oman osaamisen tunnistaminen ja markkinointi

Useissa projektin taustaselvityksessä todettiin, että oman osaamisen tunnistaminen ja markkinointi on yhteiskuntatieteelliseltä alalta valmistuneille vaikeaa (Jäppinen 2003; Korhonen 2004; Kuhalainen 2003; Larjovuori 2002; Manninen & Luukannel 2002). Opiskelijat eivät tunnista omaa osaamistaan eivätkä he osaa tuoda sitä esille esimerkiksi rekrytointitilanteissa. Tehtyjen selvitysten mukaan työnantajatkaan eivät tunnista yhteiskuntatieteellisen alan osaamista riittävästi, eikä heillä myöskään ole käsitystä muiden kuin vahvoja professioita tuottavien yhteiskuntatieteellisen koulutusalan tutkintojen sisällöistä.

Projektissa kehiteltiin toimenpiteitä, joiden avulla opiskelijoita tuettiin oman osaamisen ja myös työelämän suunnalta tulevien osaamisvaatimusten tunnistamisessa. Lisäksi projektissa nähtiin merkityksellisenä työnantajiin päin suunnatun yhteistyön, tiedottamisen ja osaamisen markkinoinnin tärkeys. Työhön sijoittuneet opiskelijat ja myös harjoittelussa olevat opiskelijat toimivat hyvinä kanavina työelämään päin: työssään he pääsevät osoittamaan taitojaan ja tuomaan esille koulutuksen tuottamaa osaamista. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan osaamisen markkinoinnissa tarvitaan lisäksi yliopiston, tiedekuntien ja ainelaitosten tukea. Projekti toteutti esimerkiksi laajan suoramarkkinointikampanjan Pirkanmaan ja pääkaupunkiseudun työnantajille sekä joihinkin lehtiin. Markkinoinnilla pyrittiin tavoittamaan myös sellaisia aloja, joihin yhteiskuntatieteilijät eivät perinteisesti sijoitu. Työelämäyhteyksiä, opiskelijoiden ohjausta tai vaikkapa sopivia harjoittelupaikkoja pohdittaessa tulisikin asioita katsoa nykyistä laajemmin ja rohkaista opiskelijoita pyrkimään työelämässä myös sellaisille aloille ja tehtäviin, jotka eivät välttämättä ole oppiaineen perinteisiä työllistäjiä.

Muita esimerkkejä projektissa toteutetuista oman osaamisen tunnistamiseen ja markkinointiin liittyvistä toimista:

- Projekti kokeili mediakulttuurin maisteriohjelman opiskelijoiden ja Ura- ja rekrytointipalveluiden kanssa työskentelymallia, jossa opiskelijat kartoittivat omia vahvuusalueitaan ja kartoittivat sitä, missä oman alan työtehtävät piileksivät. Opiskelijoita tuettiin myös oman työelämäntapahtuman suunnittelussa ja yhteydenotoissa mahdollisiin työnantajiin.
- Projekti osallistui toisen hankkeen yhteydessä toteutettavan Kitkatta.net-verkkopalvelun kehittämiseen tuottamalla sinne ensivaiheessa sisältöjä yhteiskuntatieteellisen koulutusalan oppiaineista. Verkkopalvelun avulla pyritään esittelemään sekä opiskelijoille että työnantajille, millaista osaamista eri pääaineissa tuotetaan. Verkkopalveluun voi tutustua osoitteessa <http://www.kitkatta.net>.
- Ainejärjestöt ja laitokset ovat toteuttaneet työelämäntapahtumia, joissa on pohdittu, millaisiin tehtäviin alalta valmistutaan. Mukana on yleensä valmistuneita työ-

elämästä kertomassa, miten oma urapolku on rakentunut ja miten tutkinnon antavat valmiudet ja työelämän osaaminen ovat kohdanneet. Ura- ja rekrytointipalvelut on pyydettyä tukenut tapahtumien järjestämisessä tai käynyt niissä puhumassa. Myös YHTIS-projekti oli mukana joissakin ainejärjestöjen tapahtumissa.

- Selviydy voittajana -seminaarin tavoitteena oli saattaa yliopiston opettajat ja tutkijat vuorovaikutukseen työelämän edustajien kanssa ja esitellä työelämälle yhteiskuntatieteellisen alan osaamista. Työelämän edustajien puhevuorojen kautta vastaavasti yliopiston opettajien ja tutkijoiden oli mahdollista saada tietoja työelämässä meneillään olevista muutoksista ja osaamistarpeista.
- Projektin kohderyhmän laitoksille tarjottiin ns. kurkistusmallia, jossa olisi hyödynnetty yliopiston alumniverkosta etsittäessä kontakteja työelämän edustajiin. Kaiken kaikkiaan projektin aikana ilmeni, että yliopiston Alumni ry:n laaja jäsenkunta on sellainen työelämän verkosto, jota ei ole oikeastaan lainkaan hyödynnetty. Alumnien välityksellä yliopistolla ja sen laitoksilla olisi hyvät mahdollisuudet verkostoitua työelämän kanssa. Tampereen yliopiston alumniiyhdistys on mm. työnantajayhteysiä silmällä pitäen ottanut käyttöön yliopiston henkilökunnalle ja entisille opiskelijoille tarkoitetun verkkopalvelun, Alumninetin (<https://alumninet.uta.fi>). Alumninetissä käyttäjät voivat esimerkiksi verkostoitua eri aloilla toimivien henkilöiden kanssa.
- YHTIS-projektin osahankkeena toteutettiin prototyyppi internetissä toimivasta ePortfolio-soveluksesta. ePortfolio on työkalu, johon opiskelija voi kerätä opintoaikaisia työnäytteitään ja koostaa niistä esimerkiksi työnhaussa tarpeellisen portfolioon.

ePortfolio-hanke

Tietokantapohjaisen sähköisen portfolion suunnittelu YHTIS-projektissa käynnistyi vuoden 2003 loppupuolella. Sysäyksen suunnittelun käynnistämiseen antoivat hankkeen eri taustaselvityksissä ilmenneet ja eri oppiaineiden kanssa käydyissä keskusteluissa esiinnousseet tarpeet. Sellaisia olivat erityisesti opiskelijoiden opintojen sekä niiden aikana kertyvien tietojen, taitojen sekä harjoittelu- ja työkokemuksen aikaisempaa laajempi dokumentointi ja saattaminen helposti hyödynnettävään muotoon. Samanaikaisesti käynnissä ollut tutkintorakenteen uudistus painotti henkilökohtaista opintojen suunnittelua sekä opintoihin liittyvien odotusten ja kokemusten kirjaamista ja tallentamista.

Edellä mainittujen seikkojen perusteella sähköisen portfolion kehittämisen katsottiin helpottavan opiskelijoiden liikkuvuutta eri oppilaitosten välillä, lisäävän vuorovaikutusta koulutuksen ja työelämän välillä, lähentävän teoreettista ja soveltavaa osaamista toisiinsa, sekä auttavan harjoittelujärjestelmän kehittämisessä.

Yhteiskuntatieteilijä tuo ihmisenäkö- kulmaa tietoyhteiskunnan töihin

Niina Uusitalo

Julkisten sekä yksityisten organisaatioiden toimiminen tietoyhteiskunnassa vaatii muutakin kuin insinööritaitoja.

Yhteiskuntatieteilijät tuovat tietoyhteiskunnan töihin sosiaalista perspektiiviä. TietoTyössä-tapahtumassa valotettiin yhteiskuntatieteilijöiden työllistymismahdollisuuksia tietoyhteiskunnassa. Tilaisuuden järjestivät YHTIS-projekti, eTampere-ohjelma ja Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut.

Kaupungin on hallittava tilaajaosaaminen. Julkiset organisaatiot, kuten Tampereen kaupunki, tunnetaan pääasiassa palvelujen tuottajina. Kaupunkiväestön kasvaessa ja palvelutarpeiden muuttuessa kaupunki voi myös ostaa yhä enemmän palveluja yrityksiltä tai järjestöiltä. - Palvelujen hankinnassa tarvitaan tilaajaosaamista, joka on julkisella sektorilla uudempi osa-alue kuin tuottajaosaaminen, kertoi kehittämisspäällikkö **Päivi Nurminen** Tampereen kaupungilta.

Tilajaosaaminen koostuu monesta osa-alueesta. Keskeistä on asukkaiden palvelutarpeiden tunnistaminen ja priorisointi. - Tärkeää on myös paikallisten markkinoiden tarjonnan tuntemus, Päivi Nurminen sanoi. Tilaajan on vertailtava ja kilpailutettava eri palvelujen tuottajia sekä suoritettava kustannuslaskenta. Lisäksi tilaajapuolella on hallittava sopimustekniikka, valvottava tehtyjä sopimuksia ja seurattava asiakastytyväisyyttä.

Diplomatia on tärkeää kehityshankkeessa

- Pirke-hanke on seitsemän kunnan yhteishanke, jossa pyritään kehittämään Pirkanmaalle saumattomia hyvinvointipalveluja mm. uutta teknologiaa käyttöönottamalla, kuvasi hankepäällikkö **Sari Taivalsalmi** Pirke-hanketta.

Pirke-hankkeessa kehitetään esimerkiksi sairaanhoidon aluetietojärjestelmää, joka verkottaisi kuntien olemassa olevat tietojärjestelmät ja asiakasrekisterit. Tiedonsaannissa on säilytettävä tietoturvallisuus ja siksi Pirke-hankkeen työntekijöiden on hallittava tietoturva- ja tietosuojaaosaaminen. Myös lainsäädäntötyön ja kunnallispolitiikan tuntemus ovat eduksi. Lisäksi Sari Taivalsalmi korostaa tilanneherkkyyden tärkeyttä työssään. - Kehittämissankkeissa täytyy olla hyvä diplomaatti ja tilanteissa ajan tasalla. Usein muutosvastarinta uusissa asioissa on vahva, hän kertoi.

Suunnittelutyössä ymmärrettävä yhteiskuntaa

Suunnittelija **Tuomas Talka** uskoo konsulttiyritysten tarjoavan työmahdollisuuksia sekä aluetieteilijöille että ympäristöpolitiikan lukijoille. Aluetieteistä itsekkin valmistunut Tuomas Talka työskentelee suunnittelijana Insinööritoimisto A-tie:ssä, jonka alaa ovat tie-, liikenne- ja ympäristösuunnittelu. - Suunnittelualan työntekijältä vaaditaan tietoteknistä osaamista, mutta ohjelmien käytön kyllä oppii työssä, Tuomas Talka kannusti.

Tietoteknisen osaamisen lisäksi suunnittelutyössä on tärkeää poikkitieteellisyys ja yhteiskunnan laaja-alainen ymmärtäminen. Lisäksi oma-aloitteisuus ja ennakkoluulottomuus auttavat eteenpäin. - Myös "venymiskyky" on tärkeää, sillä kustannus- ja aikataulutilanteet ovat tiukentuneet. Vuorovaihdus- ja esiintymistaitoja taas tarvitaan esiteltäessä töiden etenemistä asiakkaille, Tuomas Talka kertoi.

Yhteiskuntatieteilijä tulkkaa teknistä kieltä

Mitä yhteiskuntatieteilijä tekee tietotekniikkatalossa? Aihetta valotti asiantuntija **Sirpa Stenström**, joka työskentelee Elisa Solutions -yhtiössä myynnin tuessa. Elisa-konserniin kuuluu lukuisia tietoliikenne- ja ratkaisuja tuottavia tietotekniikkataloja. Asiakaspalvelun lisäksi on siis toimittava yhteistyössä konsernin sisäisten partnerien kanssa. Työssä on myös ennakkoitava kulutustrendejä ja uusien teknologioiden tarvetta.

Sirpa Stenströmin työhön kuuluu koulutusten pitämistä ja materiaalin tekemistä asiakkaille sekä muille konsernin yhtiöille. Vaikka työ on painottu tekniikkaan, hän tarvitsee yhteiskuntatieteellistä osaamista "suomentaessaan" teknisiä selostuksia selkokielelle, jotta asiakkaatkin ne ymmärtäisivät. - Toimin ikään kuin tulkkina asiakkaiden ja insinöörien välillä, Stenström kertoi.

Luovuus tietoyhteiskunnassa kiinnosti

Filosofian lukija **Kimmo Savolainen** tuli TietoTyössä-tilaisuuteen kuulemaan millaisissa tietoyhteiskunnan tehtävissä tarvitaan luovuutta. Erityisesti Tampereen kaupungin osuutta hän piti mielenkiintoisena. Kimmo Savolainen lukee sivuaineinaan tietojenkäsittelyä ja hypermediaa ja tietotekniikan alan työt kiinnostavat häntä. - Haaveammattini olisi pelisuunnittelu, mutta myös tutkimustyö tietotekniikan alalla kiinnostaa, hän kertoi.

Sosiologian opiskelija **Heli Järventie** lukee sivuaineenaan psykologiaa. Hän on myös tuore opiskelija TTY:llä, pääaineenaan tietojohdaminen. Oppiaine yhdistää insinööritieteitä, kauppatieteitä ja yhteiskuntatieteitä. Heli Järventie yhdistäisi mielellään työssäänkin tekniset tieteet ja yhteiskuntatieteet, esimerkiksi uusien teknologioiden kehittäminen kiinnostaa häntä. Hän olisi halunnut TietoTyössä-tilaisuudesta vielä konkreettisempaa tietoa tarjolla olevista töistä esimerkiksi psykologeille. - Hain kanavaa, johon lähettäähän työhakemusta, se jäi nyt puuttumaan, hän kommentoi.

Vuoden 2004 alusta ePortfolion kehittämistä varten asetettiin nelihenkinen työryhmä. Tehdyn tarvekartoituksen ja käyttötapa-analyysin perusteella työryhmä asetti tavoitteekseen sellaisen digitaalisen portfolion mallintamisen ja prototyypin rankentamisen, joka mahdollistaa:

- henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatimisen ja sen toteutumisen arvioinnin
- opintoja, harjoittelua ja muuta toimintaa koskevien tietojen liittämisen portfolioon
- opintojen aikana tehtävien dokumenttien, työnäytteiden ja muun materiaalin liittämisen dokumenttiin tietoteknisestä formaatista riippumatta
- opintoja, harjoittelua ja muuta toimintaa koskevien tietojen jakamisen portfolion haltijan haluamassa laajuudessa
- portfolion eri versioiden generoinnin ja tulostuksen
- yhteensopivuuden yliopiston muiden tietojärjestelmien kanssa niin, että tarvittavien opetussuunnitelma- ja opintotiedot voidaan siirtää suoraan portfolioissa käytettäväksi
- kokeilun valituilla laitoksilla.

Projektinhallintakoulutus YHTIS-projektissa

Carolina Pajula

Tampereen yliopiston YHTIS-projektiin liittyvässä koulutuksessa opetettiin projektinhallintaa ja projektin tuottamista yhteiskuntatieteilijöille. Kolmen opintoviikon laajuinen koulutus toteutettiin kolme kertaa, keväällä 2003, 2004 ja 2005.

Opintojakson tavoitteena oli antaa opiskelijoille yleiskuva projektin suunnittelusta, organisoimisesta, johtamisesta, toteuttamisesta sekä talouden hallinnasta. Lisäksi opintojaksolla käsiteltiin mm. ideoiden tuottamista, rahoituksen hankintaa sekä työssä jaksamiseen, päätkätöihin ja tekijänoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. Vierailivat luennoitsijat perehdyttivät opiskelijoita erilaisiin ”projektituureihin” projektiesittelyissä, joita olivat esim. asiantuntijapalveluiden toimitusprojektit, koulutusprojektit, tv-ohjelman tuottaminen ja tapahtuman järjestäminen. Keväällä 2004 pidetyllä opintojaksolla tehtiin harjoitusryhmissä myös projektien riskienhallintaan, tuottamiseen ja suunnitteluun liittyviä käytännön harjoituksia. Molemmilla jaksolla opiskelijat pitivät kurssin ajan oppimispäiväkirjaa, jossa he reflektivat omaa oppimistaan kurssin edetessä.

Kurssin kirjallista harjoitustyötä varten opiskelijat haastattelivat itse valitsemaansa projektipäällikköä. Haastattelun pohjalta tehtiin projektiesittely, jossa kuvattiin projektin perusvaiheet, arvioitiin projektin toimintaa ja esiteltiin oma arvio projektin toteuttamiseen liittyvistä riskeistä. Harjoitustyöt esiteltiin koko ryhmälle, jolloin opiskelijat tutustuivat yhden opintojakson aikana luentojen ja harjoitustöiden kautta lähes 40 erilaiseen projektiin. Opiskelijoille olikin yllätys, kuinka paljon erilaisia mielenkiintoisia projekteja oli käynnissä.

Positiivista harjoitustyön tekemisessä oli myös se, että muutama opiskelija löysi haastatteluiden kautta itselleen työpaikan. Projektiesittelyiden kautta opiskelijat havaitsivat myös, että suurin osa projektityöstä on työmarkkinoiden ns. näkymätöntä työtä, joka eivät näy työnhakukanavien kautta, vaan niihin pitää itse tarjoutua töihin. Tämäntyyppinen työllistymisen edellyttää verkostoitumistaitoja, joista opintojakson suorittaneet opiskelijat saivat jo esimakua.

Opiskelijat antoivat opintojaksosta innostunutta palautetta. Seuraavassa muutaman opiskelijan ajatuksia siitä, mitä he olivat oppineet opintojakson aikana:

”Kokonaiskuva projektinhallinnasta ja -tuottamisesta, nyt tavallaan käsittää vähän paremmin, mistä projekteissa on kysymys. Osana tämän toteutumisessa oli myös kuunnelluilla esityksillä, jotka toivat esiin sen, miten eri tavoilla projekteja voidaan suunnitella ja toteuttaa. Nyt projektikäsitys ei enää näyttäytyä kaukaisena, tyhjänä ja jotenkin ”hienona”, vaan tietää mistä projekteissa on kysymys.”

”Varmuutta siitä, että oikeassa kurssissa ollaan. Ja käsitteitä, ajatuskulkua, tapoja hahmottaa ”paperilla” se, mitä tapahtuu käytännössä. Oma työnsä hahmottuu nyt selkeämmin, KIITOS!”

”Projekteja esiteltiin elävästä elämästä. Budjettiluento oli hyvä, asiat tulivat selväksi, vaikei olekaan aiempaa koke-musta budjettien laatimisesta. Rahoituskanavien etsintäharjoitukset ryhmässä olivat hyviä”.

Koska kyseessä oli prototyypin konstruoiminen ja kokeilu, suunnitteluryhmä valitsi toteutuslustaksi erillisen palvelimen ja MySQL-tietokannan. Tietokannan edellyttämä käsitteanalyysi tehtiin siten, että prototyypin uudelleenkkoodaus yliopiston tietojärjestelmien yhteyteen olisi mahdollisimman yksinkertaista.

Suunnitteluryhmä suunnitteli ja toteutti ePortfolion tietokantapohjaisena ratkaisuna, jolla on internet-käyttöliittymä. Se on järjestetty opiskelijan opintopolun ja siihen sisältyvien toimintojen, vuorovaikutuksen ja tiedontarpeiden mukaisesti. Opiskelun alkuvaiheessa opiskelija tekee henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS). Prototyypissä henkilökohtainen opintosuunnitelma voi sisältää opintosuunnitelmat ja tavoitteet sekä näihin liittyviä perusteluja ja arvioita erilaisista edistävistä ja estävistä tekijöistä. Karttavat opinnot kirjataan opinnoille erikseen varattuun osioon, johon perustiedot voivat tulla joko suoraan opintosuoritusrekisteristä, mikäli ePortfolio linkitetään opiskelijatietojärjestelmään. Näihin tietoihin opiskelija voi liittää kommentteja, arviointeja ja eri tiedostomuodoissa olevia dokumentteja opinnoistaan. Kommenttien ja laadullisten arviointien tekeminen omasta opiskelusta, opettajan laadullisina lausuntoina tai vertaisarvioina on prototyypissä mahdollista siihen sisältyvän tiedostojen hallinnan ansiosta. Harjoittelu-osiossa opiskelija voi kertoa itselle asettamistaan harjoittelun tavoitteista ja keinoista niihin pääsemiseksi. Osiossa näkyvät myös harjoittelupaikan tiedot ja työtehtäväkuvaukset sekä opiskelijan, opettajan ja harjoittelunohjaajan antamat arvioinnit ja palautteet. Harjoittelunohjaaja voi antaa arvioinnit esimerkiksi sähköisellä lomakkeella, josta opettaja tallentaa ne ePortfolioon. Osio voi myös sisältää harjoitteluraportin. Muut-osioon opiskelija voi liittää esimerkiksi kuvauksia kielitaidosta, harrastuksista, järjestö- ja työkokemuksesta sekä näitä dokumentoivia tiedostoja, arviointeja ja palautteita.

Käyttöliittymän viimeinen osio sisältää eräitä toiminnallisuuksia, jotka kasvattavat aiemmissa osioissa tallennettujen tietojen käyttömahdollisuuksia. Tähän osioon opiskelija valitsee ne suoritukset, harrastukset, työkokemukset ja niihin liittyvät arvioinnit, joiden avulla hän haluaa osoittaa osaamistaan ja persoonan, asiantuntijuuden sekä erityisosaamisen tai osaamisen laaja-alaisuuden kehittymistä. Osio mahdollistaa mm. tietojen koostamisen ansioluetteloksi ja tulostamisen erilaisiin käyttötarkoituksiin.

ePortfolion prototyypin suunnittelu- ja toteutusvaiheessa saatiin arvokasta tietoa siitä, minäkalaisia tarpeita opiskelijan opintojen ja oppimisen dokumentointiin liittyy eri osapuolten eli opiskelijan itsensä, opettajien, työnantajien, harjoittelunohjaajien ja yliopiston tietojärjestelmien kehittäjien näkökulmasta. ePortfolion tekniseen toteutukseen liittyi muutamia ongelmia, joita koskevan tietouden synty on myös eräs hankkeen saavutuksista. Tiedostojen hallintaa koskeva ongelman ratkaiseminen pitkitti prototyypin valmistumista, eikä varsinaisiin käyttäjäkokeiluihin päästy hankkeen aikataulun puitteissa. Näyteportfolioiden ja ansioluettelujen generointi prototyypin sisältämistä tiedoista jäi ratkaisematta, joten siinä ei kaikilta osin päästy alkuperäisten tavoitteiden mukaiseen vaiheeseen. Näiltä osin kehitystyön voimavarat osoittautuivat myös liian vähäisiksi.

Hankkeen aikana kävi ilmi, että kattavan sähköisen ePortfolion luominen edellyttää portfolion kytkemistä opintosuoritusjärjestelmään ja mahdolliseen sähköiseen opetussuunnitelmaan. Tämä voi tapahtua esim. kattavan opiskelijatietojärjestelmän luomisen avulla. Samoin tulisi selvittää, miten laajasti yliopisto vastaa opiskelijoiden muussa kuin opintojen yhteydessä syntyvien dokumenttien taltioinnista ja varastoinnista. Yksi esitetty ratkaisu on ePortfolion sitominen opinto-oikeuteen ja opiskelijoille varatun levytilan käyttöön dokumenttien varastoinnissa.

Varsinaisia käyttäjäkokemuksia ei ollut mahdollista vielä kerätä, vaikka prototyyppiä ryhdyttiinkin kokeilemaan muutamissa oppiaineissa. Tämä johtui hankkeen laajuudesta ja varsin kireästä aikataulusta, jonka toteutumista teknisten ongelmien ratkaiseminen hidasti. Kehitystyö ja kokeilut jatkuvat kuitenkin, minkä yhteydessä saadaan uusia käyttäjäkokemuksia. Kielitaidon osoittamista varten on suunnitteilla oma versio ePortfoliosta. Samoin ePortfolion käyttöä testataan maisteriopintojen tason seminaarityöskentelyn yhteydessä. Suunnitteilla on myös ePortfolion eräiden osien erottaminen itsenäiseksi työkaluksi, jonka avulla on mahdollista toteuttaa tutkielmatyöskentelyn edellyttämä työprosessien hallinta. Kaikissa näissä tapauksissa hyödynnetään ePortfolio-hankkeen tuottamaa tietoutta.

The background is a solid blue color. Overlaid on this are several thick, pink, curved lines that form a stylized, overlapping circular or oval shape. The lines are positioned in the upper right and lower right areas of the frame, creating a sense of depth and movement.

6. Jatkoehdotukset:
Mitä tästä opimme?

Projektin toiminta on ollut pitkälti verkostomaista ja yhteistyötä on tehty laajasti kohde-ryhmän tiedekuntien, laitosten ja yliopiston eri yksiköiden kanssa. Verkostomaisen työskentelyn parhaana puolena voidaan pitää sitä, että projektin asiasältö leviää laajalle, kun mukana on runsaasti eritasoisia osallistujia: osa toimijoista on aktiivisia toimintojen ideoijia ja toteuttajia, kun taas toiset antavat panoksensa osallistumalla järjestettyihin tapahtumiin ja välittämällä tietoa sitä kautta eteenpäin omassa yksikössään. Toisaalta verkostomaisen työskentelytavan heikkoutena on usein toimijoiden sitouttamisen vaikeus. Jotta he sitoutuisivat projektin toimintaan, vaaditaan projektin henkilökunnalta tiivistä yhteistyötä ja tukea osallistujien suuntaan. Tiivis yhteistyö tarkoittaa usein sitä, että projektin resurssit eivät riitä yhtä monen hankkeen tukemiseen kuin verkostomaisessa työtavassa, jossa usein selvittää väljemmällä yhteistyöllä. Valinnan vaikeus sen suhteen, mitä hankkeita tuetaan ja mitä ei, voi olla vaikeaa, sillä huonoja hankehakemuksia on yleensä hyvin vähän.

Tasapainon löytäminen siinä, mihin suuntaan toiminnassa lähdetään, on hyvin tärkeää. YHTIS-projektissa oli ehkä aika ajoin liian monta toimintoa meneillään ja ainelaitokset myös järjestivät koulutuksia varsin itsenäisesti. Laitosten vahva sitouttaminen heti osahankkeita käynnistettäessä olisi saattanut johtaa siihen, että opintojaksoja ja -kokonaisuuksia olisi kehitetty sisällöllisesti aktiivisemmin ja tällöin ehkä myös jatkuvuuden varmistamiseen olisi kiinnitetty enemmän huomiota.

Yliopiston tieto- ja viestintästrategiaa ei ole ainakaan toistaiseksi lähdetty määrätietoisesti toteuttamaan tiedekunta- ja laitostasolla. Nyt strategiatasolta pitäisi päästä yhteiseen tahtotilaan siitä, millaista tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöä tavoitellaan. Tietotekniikassa perustaidot ovat aivan olennaisia, mutta toisaalta on hyvin vaikea hahmottaa, mitä nämä perustaidot ovat. Perustaidoille asetetut vaatimukset saattavat vaihdella tiedekunnittain, laitoksittain tai oppiaineittain. Perusosaamisen taso myös vaihtelee eri aikoina. Ne, mitkä olivat tietotekniikan perustaitoja viisi vuotta sitten, eivät enää kaikilta osin pidä paikkaansa – vaatimukset ovat nousseet. Toisaalta myös opiskelijoiden taitotaso nousee jatkuvasti. Yliopistoissa pitäisikin olla käynnissä jatkuva arviointi siitä, mikä on yliopistossa annettavien perustaitojen taso ja toisaalta, mikä on senhetkisten opiskelijoiden perusvalmiuksien taso. On myös muistettava, että vaikka joitakin asioita pidettäisiin jo lähes kansalaistaitoina tai vähimmäistaitotasona peruskoulussa, tulee yliopiston tarjota vielä pitkään tämätasostaikin opetusta. Opiskelijoilla pitäisi myös olla käytössään välineitä (testejä tms.), joilla he voivat arvioida omia tietoteknisiä taitojaan. Tämän lisäksi heille pitäisi tarjota mahdollisuus täydentää osaamistaan havaitsemiensa puutteiden osalta.

Tutkijantaidot ovat akateemista erityisosaamista, ja myös niihin liittyy yhä enemmän tietoteknisiä osaamisvaatimuksia. Tietoa haetaan tietokoneella erilaisista tietokannoista, erilaiset tietokoneohjelmat (esim. Atlas.ti- tai SPSS-tilasto-ohjelma) voivat olla tarpeen aineiston analyysivaiheessa, tutkimusraportin laatiminen vaatii tekstinkäsittelyohjelmien hyvää hallintaa ja tutkimuksen ja sen tulosten esittelyssä voidaan käyttää erityisesti esitysmateriaalien tekemiseen ja esittelyyn tarkoitettuja ohjelmia (esim. PowerPoint). Myös aineistojen kerääminen erilaisilla verkkolomakkeilla on yleistynyt. Tällä tavoin toteutettu tutkimus vaatii edellisten taitojen lisäksi verkkojulkaisemisen osaamista. YHTIS-projektin Tiedonkeruu verkossa -opintojakso oli suunniteltu erityisesti tähän tarpeeseen.

Viestinnän opetus asettaa yliopistoille haasteita. Yliopistosta valmistuneiden pitäisi osata viestiä sujuvasti niin suullisesti kuin kirjallisestikin, eri kielillä, eri kohderyhmille ja eri viestintävälillä. Tieteellinen argumentointi on yliopistokoulutuksessa keskeistä, mutta nykyään yhä enenevässä määrin tarvitaan myös taitoa muokata tutkimustietoa ”kansantaajuiseen” ymmärrettävään muotoon.

Seminaarityöskentely on hyvä esimerkki opetustilanteesta, jossa tiedonhaku, viestintä ja tietotekniikka on mahdollista integroida osaksi substanssiopetusta. Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse osata opettaa itse. YHTIS-projektissa on ideoitu ns. taitotarjotinta, jolta opiskelija voi poimia tutkintoonsa taitoja lisääviä jaksoja, mikäli hän ei ole saanut riittävästi taitoja integroidussa opetuksessa. Taitotarjottimella voisi olla esimerkiksi tietotekniikan perustaitoja syventäviä jaksoja sekä projektinhallinnan, talousosaamisen ja viestinnän opetusta. Taitotarjottimen avulla yliopiston opetustarjontaa voidaan tuoda opiskelijoille näkyväksi. Kun esimerkiksi viestintään liittyvä opetus on koottu yhteen paikkaan, saa opiskelija helposti kuvan siitä, mitä opetusta yliopistossa on kyseisestä aiheesta yleisesti tarjolla. Tämä voi kannustaa myös siihen, että opiskelijat uskaltavat rohkeammin osallistua muiden kuin oman tiedekunnan tarjoamaan opetukseen.

68 Tietoyhteiskunnassa yliopistoilla on merkittävä tehtävä uuden tiedon tuottajana ja välittäjänä, eikä yliopistojen tule tyytyä vain reaktiiviseen ja muutospaineisiin sopeutuvaan selviytymisstrategiaan. Yliopistojen vastauksien tietoyhteiskunnan haasteisiin tulisi olla reaktiivinen (reagoi ympäristön vaatimuksiin), proaktiivinen (etsii uusia mahdollisuuksia), transformatiivinen (tavoittelee muutosta) ja spekulatiivinen (arvioi uusien järjestelmien toimivuutta). (Pohjonen & Sariola 2003.) YHTIS-projektissa yhtenä tavoitteena olikin, että yhteiskuntatieteelliseltä alalta valmistuvat kiinnostuisivat teknologisista kysymyksistä paitsi jälkikäteen tehtävänä ilmiöiden tutkimuksena niin myös siten, että he olisivat mukana suunnittelemassa ja tekemässä tietoyhteiskuntaan liittyviä ratkaisuja. Tähän pyrittiin mm. monitieteisillä sivuainekokonaisuuksilla, joiden perusideana oli, että samaa ”ongelmaa” puitaisiin useasta eri näkökulmasta ja kantilta. Yhteiskuntatieteiden oppiaineiden luonne tarjoaakin tähän hyvät mahdollisuudet. Opintokokonaisuuden opiskelemalla opiskelija sai alueesta sellaisen perusymmärryksen, että hän kykenee toimimaan työelämässä monialaisissa työryhmissä ja tiimeissä.

Yliopiston vapaasta sivuaineoikeudesta huolimatta opiskelijoiden motivoiminen ja kiinnostuksen herättäminen monitieteisiä kokonaisuuksia kohtaan vaatii paljon panostamista. Tärkeä osa sitä on kokonaisuuksien sisällöllinen suunnittelu niin, että eri tieteenalojen näkökulmien yhteen kietomista tuetaan opetuksessa. Yksittäiset opintojaksot jäävät irrallisiksi, jos kokonaisuuksista puuttuu kaikille yhteinen seminaari tai muu opintojakso, jossa opiskelijat voivat yhteisesti pohtia ja analysoida oppimaansa. Ilman langat yhteen vetävää jaksoa opiskelijoilla voi olla vaikeuksia hahmottaa sitä temaattista ymmärrystä, jota kokonaisuudella haetaan.

Projektin aikana oli myös mielenkiintoista havaita, miten vaikeaa eri tieteenalojen välistä muuria voi olla ylittää. YHTIS-projektissa mukana ollut opettaja Jari Aro muistuttaakin, että yhteydet esimerkiksi koviin insinööritieteisiin ovat edelleen vaikeita rakentaa, koska kiinnostuksesta huolimatta tiedekulttuurit poikkeavat toisistaan paljon. Lisäksi useimmat

yhteiskuntatieteelliseltä alalta valmistuvat joutuvat erikseen rakentamaan oman osaamisensa tekniikan tutkimuksen alueella, sillä tehtävät tällä alueella ovat hyvin monimuotoisia. Varsinkin laadullisen tiedon sovellettavuus ja arvo ei ole itsestään selvää. Yhteiset opintokokonaisuudet ja tutkimushankkeet voisivat kuitenkin viedä asiaa eteenpäin. Siihen tarvitaan myös toimintakulttuurin muutosta yhdessä tekemisen suuntaan sekä organisaatio- ja oppiainerajojen madaltamista ja resurssien jakamisen muuttamista nykyistä paremmin yhteistyöhön kannustavaksi.

Kokonaiskuvan hahmottaminen yhteiskunnan eri sektoreilla edellyttää myös taloudellista näkökulmaa, joten yhteiskuntatieteilijän ammatillisiin valmiuksiin pitäisi kuulua myös talouden perusteiden hallinta. Suuri osa yhteiskuntatieteistä valmistuvista sijoittuu vastuullisiin tehtäviin erityisesti julkiselle sektorille, mutta myös yrityksiin, järjestöihin ja kolmannelle sektorille. Taloudenhoidon ja budjetoinnin perusteiden hallinta ovat yliopistosta valmistuneen perustaitoja, joiden osaaminen myös edistää työllistymistä ja helpottaa työntekoa. YHTIS-projektissa opiskelijoiden talousosaamista lisättiin sekä opintokokonaisuuksilla (JULTA ja Liiketoimintaosaaminen) että integroidusti projektinhallintakoulutuksen yhteydessä. Samalla tavalla tietoyhteiskunnan juridisten reunaehtoien ymmärtäminen on osa perustaitoja. Tätä ymmärrystä lisättiin erityisesti Informaatio-oikeuden opintokokonaisuudessa.

Uudessa tutkintorakenteessa työharjoittelun asemaa on vahvistettu. Kandidaatin tutkinnon tasolla voi olla asiantuntijuuteen valmistavaa harjoittelua ja maisteritasolla asiantuntijuutta syventävää harjoittelua. Harjoittelua voi olla myös molemmilla tutkintotasoilla. Työharjoittelua ei ole edelleenkään säädetty uusissa tutkinnoissa opiskelijoille pakolliseksi niissä aineissa, joissa se ei ole ollut aikaisemminkaan pakollinen. YHTIS-projektissa pyrittiin kehittämään ainelaitosten harjoittelukäytäntöjä mm. kokeilemalla erilaisia tapoja toteuttaa harjoitteluseminaari varsinaisen työharjoittelun tueksi. Tämä kehittämistyö pääsi laitoksilla hyvään vauhtiin ja jatkuu edelleen.

Työnantajien mahdollisuudet harjoittelupaikkojen tarjoamiseen, harjoittelun ohjauksen kehittäminen työpaikoilla sekä harjoittelupaikkojen ja yliopiston välisen vuorovaikutuksen kehittäminen ovat toimia, joissa riittää vielä paljon tekemistä. Projekti ei esimerkiksi saanut käynnistetyksi laitosten kanssa sellaista alumniyhteistyötä, joissa olisi konkreettisesti käytetty hyödyksi yliopiston alumneja yritys- ja työnantajayhteistyötä viriteltäessä. Tämä suuri potentiaali onkin edelleen yliopistossa ja laitoksilla pääosin hyödyntämättä. Yliopiston, tiedekuntien ja laitosten tulisi myös miettiä, millä tavalla ne voisivat määrätietoisesti markkinoida antamansa koulutuksen sisältöä työnantajille päin, vaikka mitään varsinaisia markkinointikampanjoita ei toteutettaisikaan.

Koulutuksen suunnittelussa on tärkeää pystyä tunnistamaan ja ennakoimaan työelämässä tarvittavat osaamistarpeet sekä kytkeä käytäntöä ja teoriaa lähemmäksi toisiaan, esimerkiksi työharjoittelun avulla. Samoin tulee opetuksessa ja opiskelijoiden ohjauksessa tukea opiskelijoita havaitsemaan ja tunnistamaan, millaista osaamista tutkinto heille antaa tai on jo antanut.

Työelämää ja opintoja

Reeta Eloranta

Moni opiskelija työskentelee jo opiskeluaikanaan turvatakseen toimeentulonsa ja hankkiakseen työkokemusta. Tampereen yliopistossa vuonna 2005 tehdyn, kolmannen vuoden opiskelijoille suunnatun kyselyn mukaan jopa yli 70 prosenttia vastanneista opiskelijoista oli työskennellyt lukuvuoden 2004–2005 aikana ja hiukan useampi kuin joka kymmenes vastanneista kokopäiväisesti. YHTIS-projektin ja Sovitus-hankkeen yhteinen Työelämää ja opintoja -iltapäivä Juvenes Juhlakeskuksessa keräsi runsaasti sekä yliopiston henkilökuntaa että opiskelijoita kuulemaan ja keskustelemaan työn ja opintojen yhteispelin sujuvuuden lisäämisestä.

Työelämätaitoja kaivataan

Työelämä on jatkuvassa muutoksessa ja valmistuneiden osaamisvaatimukset sen mukana.

-Uuden omaksuminen sekä omien taitojen soveltaminen käytäntöön ovat taitoja, joita tarvitaan myös työelämässä ja esimerkiksi oppimiskykyä yliopistosta valmistuneilla onkin runsaasti, vararehtori Juhani Lehto korosti avauspuheessaan. – Opintojen edetessä opiskelijalle kehittyy yliopiston tarjoamien tietojen ja tutkimustaitojen lisäksi myös muuta osaamista, joka ylittää yli valmistumisen ja auttaa työelämässä.

Yliopisto ei kuitenkaan voi luoda työelämätaitoja yksin. - Opiskelija kasvaa opintojen myötä, muttei vielä valmistumisvaiheessaan ole valmis asiantuntija, YHTIS-projektin projektipäällikkö Kaisa Lammi muistutti. – Yliopisto antaa valmiudet, jotka sitten työelämässä jalostuvat osaamiseksi.

Näitä yliopiston tarjoamia valmiuksia tulisi kuitenkin myös pystyä tunnistamaan. - Työelämätaitoihin tulisi kiinnittää huomiota jo opiskeluaikana. Työelämään siirtymistä helpottavat esimerkiksi jo opiskeluaikana alkava työelämäorientaatio ja työelämän seuraaminen, Kaisa Lammi kertoi.

Vaikka valmistuneilla osaamista onkin, he eivät välttämättä tiedä tai tunnista sitä, eivätkä osaa kertoa vahvuuksiaan työnantajalle. Omien taitojen ollessa hukassa ei työnhakutilanteessa uskalleta asettaa tarjolle, vaikka osaaminen tehtävään riittäisikin. Työelämävalmiuksien tunnistaminen helpottaa työelämään siirtymistä ja työllistymistä ja antaa hallinnan tunnetta ja itsevarmuutta. - Työelämäorientaatio ei kuitenkaan ole vain opiskelijoiden asia. Myös laitosten työelämäorientaatio on tärkeää, jolloin se siirtyisi myös osaksi opetuskäytäntöjä. Esimerkiksi harjoitteluseminaarit, joita muutamalla laitoksella käytetään voivat olla apuna, samoin kuin erilaiset ohjauskäytännöt, kuten Hopsit ja portfoliot, Kaisa Lammi ehdotti.

Opiskelua ja työtä

- Työnantajan asenne opiskeluun on avainasemassa työntekijän opintojen etenemiselle, kertasi tutkija Teresa Teppo tutkimuksensa tuloksia. Tutkimuksessa kysyttiin kolmannen

vuoden opiskelijoilta näiden työssäkäynnistä, sivuaineopinnoista, ulkomailla suoritetuista opinnoista ja harjoittelusta sekä opintososiaalisista tekijöistä. -Opiskelijat, joiden työnantaja ei joustaa, kokivat työssäkäynnin raskaana ja stressaavana ja opintoja hidastavana.

Työssäkäynnin syyksi suurin osa opiskelijoista mainitsi perustoimeentulon turvaamisen. Taloudellisten perusteiden lisäksi työssäkäynnin nähtiin tutkimuksessa kuitenkin tuovan myös muita etuja. -Työelämäorientaatio on jo osana kolmannen vuoden opiskelijoiden käsitystä opiskelujen ohessa tehtävästä työstä, ja se nähtiin arvokkaana työkokemuksena tulevaisuutta ajatellen, Teppo kertoo. -Jo tässä vaiheessa myös kontaktien luominen työelämään koettiin tärkeäksi.

Ura- ja rekrytointipalveluiden kehittämispäällikkö Jukka Mäkinen yhtyi tutkimuksen tuloksiin opiskelijoiden työmarkkina-aktiivisuudesta. – Akateemiset työmarkkinat ovat pirstaleiset ja täydet, hän toteaa. - Työmarkkinoiden tilanne heijastuu myös opiskelijoihin ja työelämäntuntemaa lähdetään hakemaan jo opiskeluvaiheessa.

Alumnit verkkoon verkostoitumaan

Opintojen ja työelämän yhteensovittaminen vaatii myös tietoa työelämästä. Tampereen yliopiston alumnille suunnattu Alumninet -verkkopalvelun (<https://alumninet.uta.fi>) kautta jo työelämässä olevat, Tampereen yliopiston entiset opiskelijat ja työntekijät voivat pitää yhteyttä yliopistoonsa ja toisiinsa.

Alumnit ovat yliopistonsa lähettiläitä ja linkkejä työelämään ja heidän tietouttaan kaivataan esimerkiksi uratarinoina, joita voi jättää osoitteessa <http://kitkatta.net/uraikkuna>. Uraikkunassa valmistuneet kertovat oman työhistoriansa kautta työelämän tarjoamista mahdollisuuksista. Alumnikoordinaattori Hanna Järvinen ohjasi ja kannusti kirjautumaan palveluun ja jättämään oman uratarinansa. - Mitä enemmän tietoja ja kontakteja palvelusta löytyy, sitä hyödyllisempi se on, hän totesi.

Projektinhallintataitojen merkitys työelämässä kasvaa

Projektinhallinnan opetus ja siitä saadut positiiviset esimerkit kiinnostivat Työelämää ja opintoja -iltapäivän osallistujia. Runsas osallistujamäärä kertoi sekä projektinhallintataitojen merkityksen tunnustamisesta että myös tiedon tarpeesta.

- Projektit eivät ole uusi ilmiö, mutta ne ovat yleistymässä työelämässä. Ura- ja rekrytointipalveluiden kehittämispäällikkö Jukka Mäkinen kertoi. – Työn organisointi on muuttunut ja projektimaiseen työskentelyyn liittyy joukko etuja, jotka vastaavat nykypäivän työelämän vaatimuksiin, kuten tehokkuus, jämäkkä eteneminen ja voimavarojen hallittu ja laskettu käyttö.

Monen yliopistosta valmistuvan työura tulee alkamaan projektimaisissa merkeissä. Työnhakutilanteessa kokemattomuus projekteista voi aiheuttaa epävarmuutta ja itsevarmuuden puutetta, jos tehtävään haetaan esimerkiksi projektipääällikköä. Vaikka taitoa löytyisi, jää paikka hakematta.

- Tuntuman saamiseksi tarvitaan mukanaoloa, seuraamista ja kosketusta projekteihin, Jukka Mäkinen totesi.

Kokemusta tarvitaan esimerkiksi budjetin laatimisesta, joka tuli vastaan Anja Piispanelle. Piispanen pääsi harjoitteluun kautta projektikoordinaattoriksi haluamaansa työhön. – Minulla on pitkä matematiikka takana, mutta silti budjetin laatiminen vaatii keskittymistä, hän hymyili.

Anja Piispanen osallistui YHTIS-projektin järjestämään projektinhallintakoulutukseen keväällä 2005 ja aloitettuaan projektikoordinaattorin työt. Vaikka työtään aloittaessaan Piispanen sai valmiiksi lasketun budjetin, ovat projektikoulutuksen budjettiharjoituksessa saadut opit tulleet tarpeeseen.

– Budjetti on arviota ja tarkistusta, hän totesi. – Projekti muuttuu jatkuvasti ja laskelmia pitää tarkistaa kun valmiiksi annetut luvut eivät enää pidäkään paikkaansa.

Piispanen kokemukset projektinhallinnasta ovat tuoneet itsevarmuutta ja helpottaneet omien voimavarojen käyttöönottoa. - Harjoitus tekee tässäkin mestarin, hän totesi. – Kurssille kaipaisikin vielä jatkoa, jossa käsitteilyyn voitaisiin ottaa todellisia, työelämästä lähteneitä projekteja ja niissä vastaan tulevia kysymyksiä.

Myös kansainvälistymisellä on suuri merkitys tulevaisuuden työtehtävissä. Kokemuksien hankkiminen opiskelijavaihdon tai kansainvälisen harjoittelun avulla onkin tästä syystä tärkeää. Projektilla ei kuitenkaan ollut resursseja kansainvälisen harjoittelun kehittämiseen kovinkaan paljon.

Tietoteknologiset innovaatiot ja ratkaisut on nähtävä tulevaisuuden mahdollistajana, mutta ne eivät kuitenkaan yksistään määrää suuntaa. Kehittyminen ei ole mahdollista ilman muiden alojen kuten yhteiskuntatieteellisen alan osaajien kanssa tehtävää monipuolista ja luoviin ratkaisuihin pyrkivää yhteistyötä. Tutkintojen työelämärelevanssin ja kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi ei välttämättä aina tarvita suuria muutoksia, vaan enemmänkin asenteiden muutosta, mikä sitten vähitellen muuttuu pedagogisiksi käytännöiksi.

Toimenpide-ehdotuksia:

- Tutkinnoissa tulisi olla ns. laadunvarmistuspisteitä, joiden avulla varmistetaan, että opiskelijalle tarjotaan riittävästi työelämätaitoja. Tällä tarkoitetaan, että opiskelijat saavat opetusta esimerkiksi tiedonhankintataidoissa heti opintojensa alussa, mutta myös myöhemmin opinnoissa, vaikkapa kandidaatin tutkielman tekovaiheessa, jolloin tiedonhankintataidoille on erityisesti käyttöä. Näin opiskelija pääsee aika ajoin päivittämään ja syventämään tietojaan.
- Taito-opetusta pitäisi pyrkiä integroimaan mahdollisimman paljon osaksi perusopetusta, mikä onnistuu hyvin esimerkiksi seminaarimuotoisessa opetuksessa.
- Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse osata opettaa itse. Yliopistot voisivat ottaa käyttöön taitotarjottimen, jolta opiskelija voi poimia tutkintoonsa taitoja lisääviä jaksoja, jos taitoja ei ole saatu integroidussa opetuksessa riittävästi. Taitotarjottimella voisi olla esimerkiksi tietotekniikan perustaitoja syventäviä jaksoja sekä projektinhallinnan, talousosaamisen ja viestinnän opetusta.
- Rakentamalla monitieteisiä opintokokonaisuuksia ja tekemällä oppiainerajat ylittävää yhteistyötä, voitaisiin edistää eri tieteenalojen problematiikan ymmärtämistä, antaa valmiuksia työelämän monialaiseen yhteistyöhön ja myös säästää resursseja kun usean oppiaineen opettajat yhdistävät voimansa.
- Opetusta tulisi tarkastella, kehittää ja toteuttaa monipuolisena yhteistyönä yli oppiaine-, yksikkö- ja tiedekuntarajojen. Yliopistojen sisäisen tulosohtausajattelun ja resurssienjakomallien tulisi kannustaa yhteistyöhön pikemminkin kuin kilpailuttaa yksiköitä keskenään.
- Opiskelijat tarvitsevat tukea oman osaamisensa tunnistamisessa. Olisi tärkeää tehdä opiskelijoille näkyväksi, mitä yleisiä työelämätaitoja he saavat yliopistokoulutuksen aikana. Opiskelijat eivät välttämättä itse oivalla, että esimerkiksi ns. akateemiset taidot ovat mitä suuremmassa määrin myös työelämässä tarvittavia taitoja. Oman osaamisen tunnistamista helpottaa esimerkiksi portfoliotyöskentely.

- Yliopistokoulutuksen saaneen osaamisen markkinointi ei ole vain opiskelijoiden tai valmistuneiden vastuulla, vaan markkinointia työelämään päin tarvittaisiin myös yliopiston, tiedekuntien ja laitosten suunnasta.
- Kaikkiin tutkintoihin tulisi kuulua työharjoittelua ja sen pitäisi kytkeytyä kiinteästi opintoihin.
- Alumniverkoston kannattaisi hyödyntää enemmän laitoksilla yritys- ja työnantajayhteistyötä tehtäessä. Yhteistyön muotoja voivat olla esimerkiksi yritys-esittelyt, työelämäpäivät, paneelikeskustelut, haastattelut, messutapahtumat tai uratarinoiden kerääminen.
- Koulutussuunnittelun tueksi tulisi kehittää menettelytapoja, joiden avulla voidaan ennakoita ja suunnata opetukseen työelämässä tarvittavia osaamistarpeita.

A decorative graphic consisting of several overlapping, thick yellow circular bands. The bands are arranged in a way that they appear to be part of a larger, partially visible circle or a series of concentric circles. The background is a light cream color.

7. Lähteet ja liitteet

Blom, R., Melin, H. & Pyöriä, P. 2001. Tietotyö ja työelämän muutos. Palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Florida, R. & Tinagli, I. 2004. Europe in the Creative Age. Saatavilla verkkosivuilla: <http://www.creativeclass.org/acrobat/Europe_in_the_Creative_Age_2004.pdf>. Saatavuus tarkistettu 11.10.2005.

Haapakorpi, A. 1994. Akateemisten työurat. Opintoasiain julkaisuja 7/1994. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ideatoimisto Pekka Putkinen. 2002. Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti. Selvitys hallinto- ja yhteiskuntatieteiden sekä informaatiotutkimuksen opiskelijoiden käsityksistä omista pääaineistaan, kvalifikaatioista sekä ammatillisesta identiteetistään. (Raporttia ei ole julkaistu.)

Informaatiolukutaidon osaamistavoitteet yliopisto- ja korkeakouluopetuksessa. 2001. Saatavilla verkkosivuilla: <<http://www.helsinki.fi/opiskelijakirjasto/hankkeet/arkisto/infoluku/osaamistavoitteet.htm>>. Saatavuus tarkistettu 13.10.2005.

Jäppinen, A. 2003. Tietoa ja vuorovaikutusta. Viestinnän, tiedonhankinnan ja tietotekniikan koulutus Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusalaalla. Tampere: YHTIS-projekti, Tampereen yliopisto. Saatavilla verkkosivuilla: <<http://www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/jappinen.pdf>>. Saatavuus tarkistettu 7.10.2005.

Karjalainen, A. 2003. Akateeminen opetussuunnitelmatyö. Oulu: Oulun yliopisto, opetuksen kehittämissyksikkö.

Kolehmainen, J. 2004. Tietoyhteiskunnan työelämän mahdollisuudet ja haasteet. Avauksia tutkimuksen, opetuksen ja palvelutoiminnan kehittämiseen. Tietoyhteiskuntainstituutin raportteja 1/2004. Tampere: Tietoyhteiskuntainstituutti. Saatavilla verkkosivuilla: <http://www.uta.fi/laitokset/ISI/julkaisut/ISI-raportti%202004_1.pdf>. Saatavuus tarkistettu 12.10.2005.

Korhonen, P. 2004. Tutkinto ja työkokemus työllistymisen avaimina – Työurien käynnistyminen yhteiskuntatieteellisellä koulutusalaalla. Tutkimuksia ja selvityksiä 45. Tampere: Tampereen yliopiston opintotoimisto. Saatavilla verkkosivuilla: <<http://www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/korhonen.pdf>>. Saatavuus tarkistettu 7.10.2005.

Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000–2004. 1999. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla verkkosivuilla: <http://www.minedu.fi/toim/koul_tutk_tietostrat/index.html>. Saatavuus tarkistettu 13.10.2005.

Kuhalainen, A. 2003. Työharjoittelu – työtä vai opiskelua? Selvitys Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusosalalla opiskelevien työharjoittelukokemuksista. Tampere: YHTIS-projekti, Tampereen yliopisto. Saatavilla verkkosivuilla:

<<http://www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/kuhalainen.pdf>>. Saatavuus tarkistettu 7.10.2005.

Lammi, K. (toim.) 2003. Yhteiskuntatieteilijät tilastoissa: Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseltä koulutusosalta vuosina 1994–2000 valmistuneiden työelämään sijoittuminen. Tampere: YHTIS-projekti, Tampereen yliopisto. Saatavilla verkkosivuilla:

<<http://www.uta.fi/projektit/yhtis/selvitykset/tilastaselvitys.pdf>>. Saatavuus tarkistettu 7.10.2005.

Larjovuori, R-L. 2002. Varmuutta valintoihin: yhteiskuntatieteellisen koulutuksen imago-kartoitus. Tampere: Tampereen yliopiston liiketaloudellinen tutkimuskeskus.

Manninen, J. & Luukannel, S. 2002. Humanistit työelämäpoluilla. Helsingin yliopistosta valmistuvien humanistien työelämäorientaatio, osaaminen ja työllistyminen. Humanistisen tiedekunnan julkaisuja 1/2002. Helsinki: Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta.

76

Martikkala, U. & Inkinen, T. 2005. Tietoyhteiskunta 2004: Sitä saa mitä tilaa - mutta voiko teoriasta olla kerran opiksikin? Tietoyhteiskuntainstituutin raportteja 1/2005. Tampere: Tietoyhteiskuntainstituutti. Saatavilla verkkosivuilla:

<<http://www.sitra.fi/julkaisut/osku/osku53.pdf>>. Saatavuus tarkistettu 12.10.2005.

Pohjonen, J. & Sariola, J. 2003. Katsaus yliopistojen tietostrategiatyöhön – raudasta verkostoihin. Teoksessa Hyötyniemi, Y. (toim.): Muuttuuko mikään? Näkökulmia tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön strategiaan. Opetusministeriön julkaisuja 16/2003. Helsinki: Opetusministeriö, 32–38. Saatavilla verkkosivuilla:

<<http://www.minedu.fi/julkaisut/koulutus/2003/opm16/opm16.pdf>>. Saatavuus tarkistettu 11.10.2005.

Rouhelo, A. 2001. Akateemisten työllistyminen, tulevaisuuden muutostuulet ja piilevät työmarkkinat. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A: 197. Turku: Turun yliopisto.

Ruohotie, P. 2005. Kvalifikaatioiden ja kompetenssien kehittäminen koulutuksen tavoitteena. Teoksessa Varis T. (toim.): Uusrenessanssijattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen. Helsinki: OKKA-säätiö, 31–49.

Sisältötuotanto - työryhmän väliraportti 3. Sisältötuotantoalan osaamistarveskenaario. 2001. Opetusministeriön julkaisuja 18/2001. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla verkkosivuilla: <http://www.minedu.fi/julkaisut/julkaisusarjat/sisaltotuotanto/valiraportti_3.pdf>. Saatavuus tarkistettu 11.10.2005.

Suutari, M. 2003. Korkeakoulutettujen työelämän alkuvuodet. LAASER-projektin loppuraportti. Helsinki: AKAVA ry.

Tampereen yliopiston ura- ja rekrytointipalveluiden sijoittumisseurannat vuosina 1994–2003. Tampere: Tampereen yliopiston ura- ja rekrytointipalvelut. Vuosien 2000–2003 sijoittumisseurannat on saatavilla verkkosivuilla:

<<http://www.uta.fi/rekry/sijoittuminen/sijoittumisselvitykset.html>>. Saatavuus tarkistettu 11.10.2005.

Tynjälä, P., Slotte, V., Nieminen, J., Lonka, K. & Olkinuora, E. 2004. Yliopistosta valmistuneet työelämässä. Teoksessa Tynjälä P., Välimaa, J. & Murtonen, M. (toim.): Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä: pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia. Jyväskylä: PS-kustannus, 91–107.

Työllisyyskatsaukset tammi-heinäkuu 2005. Työministeriö. Saatavilla verkkosivuilla:

<http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/08_tyollisyyskatsaukset/index.jsp>. Saatavuus tarkistettu 12.09.2005.

Viteli, J. 2001. Tietoyhteiskunta syntyy, eTampere-ohjelma. Saatavilla verkkosivuilla:

<<http://www.etampere.fi/esittely/index.tpl?id=120>>. Saatavuus tarkistettu 30.9.2005.

Yliopistotilastot 2004. Taulukoita KOTA-tietokannasta. 2005. Opetusministeriön julkaisuja 26/2005. Helsinki: Opetusministeriö.

LIITE 1: Projektin johtoryhmän ja työvaliokunnan kokoonpano sekä projektin henkilökunta

Johtoryhmän kokoonpano:

Professori Matti Alestalo, dekaani, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, johtoryhmän pj.
31.7.2004 saakka

Professori Pertti Suhonen, dekaani, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, johtoryhmän pj
1.8.2004 lukien

Professori Pentti Meklin, varadekaani, kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta, johtoryhmän varapj, 31.7.2004 saakka

Professori Jukka Kultalahti, kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta, johtoryhmän varapj.
1.8.2004 lukien

Amanuenssi Raija Aaltonen, informaatiotutkimuksen laitos

Opintoasiainpäällikkö Marja Jyrinki, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Opintoasiainpäällikkö Kirsti Järvinen, kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta

Kehittämispäällikkö Kirsti Kylä-Tuomola, Opetusministeriö

Kehittämispäällikkö Jukka Mäkinen, Ura- ja rekrytointipalvelut

Projektipäällikkö Kaisa Lammi, YHTIS-projekti

Työvaliokunnan kokoonpano:

Kehittämispäällikkö Jukka Mäkinen, Ura- ja rekrytointipalvelut

Opintoasiainpäällikkö Marja Jyrinki, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Opintoasiainpäällikkö Kirsti Järvinen, kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta

Projektipäällikkö Kaisa Lammi, YHTIS-projekti

Projektin henkilökunta:

Projektipäällikkö Kaisa Lammi 15.9.2001–31.12.2005

Projektisihteeri Salla Kyllönen, 5.5.–4.7.2003 ja 26.7.–30.9.2003, osa-aikainen

Projektisihteeri Marianne Partanen 15.9.2003–28.2.2004, osa-aikainen

Projektisihteeri Hanna Järvinen 15.3.–30.6.2004 ja 16.8.2004–31.10.2005, osa-aikainen
sekä 1.11.-31.12.2005 sivutoiminen tuntityö

Projektisihteeri Reeta Eloranta, 2.5.–30.11.2005, osa-aikainen (Työmarkkina-analyysi)

Suunnittelija Anu Jäppinen, 15.8.2002–31.12.2004,osa-aikainen sekä 1.1.–31.12.2005,
sivutoiminen tuntityö (TVT-taidot ja ePortfolio-osahanke)

Suunnittelija Anni Kuhalainen, 15.2.2003–31.12.2004, osa-aikainen (Harjoittelu ja ePort-
folio-osahanke)

Erikoissuunnittelija Juha Holma 1.9.2003–30.9.2004 (ePortfolio-osahanke, yhteiskuntatie-
teellisen tiedekunnan IT:n kehittäminen ja eQuality-hanke)

Suunnittelija Simo Ruottinen 1.1.2004–31.3.2005 (ePortfolio-osahanke ja eQuality-hanke)

LIITE 2: YHTIS-koulutukset vuosina 2001-2005

TIEDONHANKINTA, VIESTINTÄ JA TIETOTEKNIikka

Avaimia tiedonhankintaan, viestintään ja tietotekniikkaan	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Johdatus vuorovaikutteiseen mediaan	3	1	13
Kirjastonkäytön ja tiedonhankintataitojen perusteet I ja II	0,5 + 0,5	7	996
Kirjoittaminen verkkoon	1	1	15
Käyttövalmiuksia tilastollisiin menetelmiin - SPSS	1	7	87
Tietotekniikan peruskurssi*	2	2	355
Verkkojulkaisemisen perusteet	2	1	13
Verkkosivistuksen luentosarja	1	1	72
YHTEENSÄ	11	20	1551

Eväät työelämään -koulutukset	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Kirjoittaminen	0	2	13
Tiedonhaku	0	1	7
Tietokone työssä	0	2	25
Viestintä	0	2	12
YHTEENSÄ	0	7	57

Yksittäisiä opintojaksoja	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Hyvät vuorovaikutustaidot	0	2	26
Tiedon keruu verkossa	3	3	50
Yhteisöviestinnän perusteet	2	3	36
YHTEENSÄ	5	8	112

TALOUS- JA OIKEUSOSAAMINEN SEKÄ TEKNOLOGIAYMMÄRRYS

Informaatio-oikeuden opintokokonaisuus	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Informaatio-oikeuden erityskurssi	2	1	140
Informaatio-oikeuden perusteet	2	3	139
Johdatus hallinto-oikeuteen	2	2	59
Johdatus oikeusjärjestykseen	2	6	258
Julkisuus, yksityisyys ja tietosuoja	2	3	153
Sähköinen viranomaisasiointi	3	3	122
YHTEENSÄ	13	18	871

Julkistalouden johtaminen (JULTA)-opintokokonaisuus	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Informaatioyhteiskunta ja uusi talous	3	3	203
Julkisen sektorin talouden hallinta	3	3	193
Julkistalouden suunnittelu ja ohjaus	3	3	40
Suomen talouden rakenne ja kehitys	3	4	536
Talouden arviointi	3	2	65
YHTEENSÄ	15	15	1037

eDemokratia-opintokokonaisuus	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Kansalaisosallistumisen organisoiminen verkossa	3	3	27
Kuntien rooli tietoyhteiskunnassa	2	1	11
Paikalliset ja alueelliset toimijat EU:ssa	2	1	16
Portfolion suunnittelu ja verkko-opiskelun välineet	1	1	32
Johdatus Euroopan unioniin	1-2	1	16
Substanssiportfolion kokoaminen	2	1	3
Tiedon lähteet verkossa	1	4	11
YHTEENSÄ	12-13	12	116

Muut opintokokonaisuudet*	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuus	16		482
Yksilö, tekniikka ja yhteiskunta (YTY) -opintokokonaisuus	21		Ei tiedossa

Yksittäisiä opintojaksoja	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Sosiaalieteen metodologia ja digitaalinen verkottunut media	3	1	25
Teknologian tutkimus ja sosiaalietiede	2	2	50
YHTEENSÄ	5	3	75

TYÖELÄMÄORIENTAATIO

Yksittäisiä opintojaksoja	Ov:t	Järjestyskerrat	Osallistujia
Mediakulttuurin maisteriohjelma	0	1	8
Portfoliokurssi	0-2	2	68
Projektin tuottaminen ja hallinta	3	3	75
Sukupuoli - elämäkaari - työura	2-3	4	214
Työharjoitteluseminaari, sosiologian ja sos. psykologian Its	0	1	7
Työharjoitteluseminaari, informaatiotutkimuksen Its	0	1	36
Työtieteen luentosarja	1	1	12
Kouluttajan perusvalmiudet	0	1	25
YHTEENSÄ	6-9	14	445

YHTEENVETO: KAIKKI KOULUTUKSIIN OSALLISTUNEET 2001-2005

	Osallistujia
Vuonna 2001	21
Vuonna 2002	658
Vuonna 2003	1505
Vuonna 2004	1450
Vuonna 2005	684
Yhteensä 2001-2005	4318

*Muiden organisaatioiden tuottamia kokonaisuuksia, joita YHTIS-projekti rahoitti ja markkinoi

LIITE 3: YHTIS-koulutuksiin ja -tapahtumiin vuosina 2003 JA 2004 osallistuneiden pääaineet*

YHTEISKUNTATIEETEELLINEN TIEDEKUNTA (kohderyhmän oppiaineet)	Osallistujia
Politiikan tutkimuksen laitos	
Kansainvälinen politiikka	95
Valtio-oppi	102
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos	
Sosiaalipolitiikka	140
Sosiaalityö	104
Sosiaalityö, sos. pedagogiikan linja	7
Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos	
Sosiaalipsykologia	44
Sosiologia	112
Tiedotusopin laitos	
Tiedotusoppi	162
YHTEENSÄ	766

KAUPPA- JA HALLINTOTIETEIDEN TIEDEKUNTA (kohderyhmän oppiaineet)	Osallistujia
Johtamistieteiden laitos	
Hallintotiede	141
Oikeustieteiden laitos	
Julkisoikeus	184
Kunnallisoikeus	39
Vero-oikeus	28
Taloustieteiden laitos	
Finanss hallinto ja julkisyhteisöjen laskentatoimi	86
Kansantaloustiede	32
Kunnallistalous	74
Yhdyskuntatieteiden laitos	
Aluetiede	78
Kunnallispolitiikka	41
Ympäristöpolitiikka	20
YHTEENSÄ	723

INFORMAATIOTIETEIDEN TIEDEKUNTA (kohderyhmän oppiaineet)	Osallistujia
Informaatiotutkimuksen laitos	
Informaatiotutkimus	307
YHTEENSÄ	307
YHTEENSÄ KOHDERYHMÄN PÄÄAINEET	1796

*Koulutuksiin ja tapahtumiin osallistujien pääaineet on ilmoitettu vuosilta 2003 ja 2004, koska ne olivat projektin aktiivisimmat toimintavuodet ja pääainetiedot ovat parhaiten saatavilla näiltä vuosilta. Osallistuminen pääaineittain on kuitenkin samansuuntaista muinakin toimintavuosina.

MUIDEN OPPIAINEIDEN JA TIEDEKUNTIEN OSALLISTUJIA	Osallistujia
Tietojenkäsittelyoppi	239
Kansantaloustiede	158
Matematiikka ja tilastotiede	128
Kasvatustiede	65
Markkinointi	50
Suomen historia	45
Psykologia	38
Muut pääaineet*	602
Pääaine ei tiedossa	732
YHTEENSÄ	2057
YHTEENSÄ KAIKKI OSALLISTUJAT VUOSINA 2003 JA 2004	3853

*YHTIS-projektin koulutuksiin ja tapahtumiin osallistui vuosina 2003 ja 2004 opiskelijoita yhteensä 66 pääaineesta, joista osa oli JOO-opiskelijoita muista yliopistoista, mm. TTY:ltä.

LIITE 4: YHTIS-tapahtumat vuosina 2001-2005

VUOSI 2001	Osallistujat
Ei tapahtumia	0
VUOSI 2002	Osallistujat
Projektin info laitoksille	50
Projektin info opiskelijoille	55
VUOSI 2003	Osallistujat
Sivuainemarkkinat opiskelijoille	100
TietoTyössä -tapahtuma	90
Selviydy voittajana -seminaari	83
Kaaripöytäinfo opiskelijoille	122
Laitoskierrokset (10 kohderyhmän laitosta)	100
Ainejärjestötapaamiset	29
Vierailu Tamyssa	20
VUOSI 2004	Osallistujat
ePortfolion esittely ITK-konferenssista	Ei tiedossa
ePortfolion esittely luennolla	30
ePortfolion esittely KOPO-jaostossa	12
Sivuainemarkkinat opiskelijoille	91
Kohti työelämää - tulostavoitteita vai unelmia	150
Työelämän peruskurssi	65
Portfoliokurssi tiedotusopin opettajille	6
VUOSI 2005	Osallistujat
Sivuainemarkkinat opiskelijoille	90
Työelämää ja opintoja -iltapäivä	103
Yhteiskuntatieteilijä ja työelämän haasteet -tapahtuma	30
KAIKKI TAPAHTUMIIN OSALLISTUNEET 2001-2005	Osallistujat
Vuonna 2001	0
Vuonna 2002	105
Vuonna 2003	544
Vuonna 2004	354
Vuonna 2005	233
YHTEENSÄ KAIKKI OSALLISTUJAT VUOSINA 2001-2005	1236

LIITE 5: Artikkelien ja tapahtumaraporttien kirjoittajat

Alaterä, Tuomas J., YTM, Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, FSD

Eloranta, Reeta, fil. yo, YHTIS-projekti

Jäppinen, Anu, YTM, YHTIS-projekti

Kuhalainen, Anni, YTM, YHTIS-projekti

Kultalahti, Jukka, HT, Tampereen yliopisto, oikeustieteiden laitos

Laurila, Hannu, YTL, Tampereen yliopisto, taloustieteiden laitos

Mansikka, Marjo, Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta

Pajula, Carolina, KM

Sippola, Saija, FM

Tuomela, Jukka, HM, Tampereen yliopisto, oikeustieteiden laitos

Uusitalo, Niina, yht. yo

Yhteiskuntatieteellisen alan osaamisella on tärkeä rooli tietoyhteiskunnan monialaisissa ja muuttuvissa työtehtävissä. Teknologisen osaamisen lisäksi tarvitaan monitieteistä ja luovaa yhteistyötä.

Yhteiskuntatieteilijöiden työllistyminen tietoyhteiskunnassa (YHTIS) -projekti toteutettiin opetusministeriön erillisrahoituksella Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisen alan opetusta antavissa tiedekunnissa vuosina 2001–2005. Hankkeen avulla haluttiin osoittaa, että opiskeluaikojä voidaan tiivistää ja työllistymistä tukea parantamalla opiskelijoiden tietoa työmarkkinoista ja antamalla heille jo opiskeluaikana työelämässä tarvittavia taitoja ja valmiuksia. Projektissa huomattiin, että työelämäorientaation vahvistaminen koulutuksessa ei välttämättä vaadi suuria taloudellisia panostuksia vaan enemmänkin asenteellisia muutoksia, jotka vähitellen muuttuvat pedagogisiksi käytännöiksi.

Tässä julkaisussa kerrotaan laajan kehittämishankkeen toiminnasta ja tuloksista. Mukana on myös ideoita toiminnan jatkamiseksi ja kehittämiseksi.

TIETOYHTEISKUNNASTA LUOVAAN YHTEISTYÖHÖN

Tampereen yliopiston YHTIS-projektin loppuraportti 2001-2005